

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА ОБЛІК І АУДИТ

**Галузь знань: 07 Управління та адміністрування
Спеціальність: 071 Облік і оподаткування**

Форма навчання: дистанційна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ
ЗАПАСІВ Й ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ**

Здобувача Запісецької Софії Павлівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Науковий керівник: Кругла Марина Миколаївна, к. е. н., доцент
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з
атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: Цятковська Олена Віталіївна, д. е. н., доцент
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Київ – 2026

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 130 сторінок, основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 77 сторінках друкованого тексту. Робота містить 17 таблиць, 5 рисунків, список використаних джерел з 62 найменувань, додатки.

«Формування системи обліку та аудиту виробничих запасів й оцінка ефективності їх використання»

Об'єктом дослідження є сукупність господарських операцій, пов'язаних із рухом виробничих запасів та система їх відображення в інформаційному середовищі підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методичні підходи та практичні рекомендації щодо вдосконалення організації бухгалтерського обліку, методики проведення використання виробничих запасів підприємства.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є обґрунтування теоретичних засад та узагальнення практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи обліку, аудиту та аналізу використання виробничих запасів для підвищення ефективності діяльності підприємства та оптимізації витрат ресурсів.

Відповідно до поставленої мети визначені такі *завдання*:

- сформулювати теоретико-економічні засади обліку та аудиту виробничих запасів підприємства і дослідити економічну сутність виробничих запасів як об'єкта бухгалтерського обліку і узагальнити їх класифікацію для потреб управління;
- вивчити методи оцінки виробничих запасів при їх надходженні та вибутті та проаналізувати чинне нормативно-правове регулювання обліку запасів в Україні;
- дослідити практичну систему обліку виробничих запасів на конкретному підприємстві;
- детально вивчити документальне забезпечення і порядок відображення на рахунках операцій з надходження, наявності та вибуття запасів;
- проаналізувати процедуру проведення інвентаризації і порядок відображення її результатів;
- розкрити методику формування показників щодо виробничих запасів у фінансовій звітності підприємства;
- розкрити організаційні засади та методику здійснення аудиторської перевірки виробничих запасів;
- на основі фактичних даних підприємства запропонувати послідовність аудиту та аудиторських процедур;
- провести аналіз ефективності використання виробничих запасів за допомогою системи фінансових показників;
- описати порядок узагальнення результатів перевірки та їх відображення в аудиторському висновку.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

Під час дослідження систематизовано вітчизняні та міжнародні підходи щодо класифікації, порядку визнання та оцінки виробничих запасів, а також визначено вплив організаційно-технологічних особливостей діяльності підприємства на їх облік, використання та формування собівартості продукції.

Практичні результати полягають у розробці пропозицій щодо удосконалення організаційних аспектів бухгалтерського обліку виробничих запасів ТОВ «Лебединська аграрна компанія», зокрема: обґрунтовано доцільність впровадження ERP-систем, автоматизованих складських модулів, IoT-сенсорів, сучасних методів аналізу даних, а також регулярного оновлення облікової політики та підвищення кваліфікації персоналу, що сприятиме підвищенню прозорості та надійності фінансової інформації.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2025-2026.

Рік захисту роботи – 2026.

Ключові слова: облік виробничих запасів, аудит виробничих запасів, особливості обліку та аудиту виробничих запасів, автоматизація обліку, програмне забезпечення, аналіз ефективності використання.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1.Економічна сутність та класифікація виробничих запасів.....	6
1.2.Методи оцінки виробничих запасів підприємства	14
1.3. Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів підприємства	21
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	34
2.1. Документальне забезпечення надходження виробничих запасів та їх відображення в системі рахунків.....	34
2.2. Документальне забезпечення наявності й вибуття виробничих запасів та їх відображення в системі рахунків	44
2.3. Інвентаризація виробничих запасів.....	50
2.4. Розкриття інформації про виробничі запаси підприємства в фінансовій звітності.....	59
РОЗДІЛ 3. АУДИТ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	66
3.1. Організаційні засади здійснення аудиторської перевірки виробничих запасів на підприємстві.....	66
3.2. Методика аудиту виробничих запасів	71
3.3. Аналіз ефективності використання виробничих запасів	76
3.4. Узагальнення результатів аудиту виробничих запасів в аудиторському висновку	83
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91
ДОДАТКИ.....	99

ВСТУП

Актуальність теми. Дослідження системи обліку та аудиту виробничих запасів є актуальним, адже обумовлене необхідністю забезпечення безперервності та ефективності виробничого процесу, особливо в аграрному секторі, де сезонність робіт та різноманітність культур підвищують ризики невикористання ресурсів і збільшення витрат. Достовірний облік запасів та контроль їх руху дозволяють своєчасно отримувати аналітичну інформацію для прийняття управлінських рішень, оптимізації витрат і підвищення фінансової стійкості підприємства, що робить дослідження методів обліку і аудиту виробничих запасів важливим як для практичної діяльності, так і для наукового аналізу.

Мета дослідження. Обґрунтування теоретичних засад та узагальнення практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи обліку, аудиту та аналізу використання виробничих запасів для підвищення ефективності діяльності підприємства та оптимізації витрат ресурсів.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- сформулювати теоретико-економічні засади обліку та аудиту виробничих запасів підприємства і дослідити економічну сутність виробничих запасів як об'єкта бухгалтерського обліку і узагальнити їх класифікацію для потреб управління;
- вивчити методи оцінки виробничих запасів при їх надходженні та вибутті та проаналізувати чинне нормативно-правове регулювання обліку запасів в Україні;
- дослідити практичну систему обліку виробничих запасів на конкретному підприємстві;
- детально вивчити документальне забезпечення і порядок відображення на рахунках операцій з надходження, наявності та вибуття запасів;
- проаналізувати процедуру проведення інвентаризації і порядок відображення її результатів;
- розкрити методику формування показників щодо виробничих запасів у фінансовій звітності підприємства;

- розкрити організаційні засади та методику здійснення аудиторської перевірки виробничих запасів;
- на основі фактичних даних підприємства запропонувати послідовність аудиту та аудиторських процедур;
- провести аналіз ефективності використання виробничих запасів за допомогою системи фінансових показників;
- описати порядок узагальнення результатів перевірки та їх відображення в аудиторському висновку.

Об'єкт дослідження – це сукупність господарських операцій, пов'язаних із рухом виробничих запасів та система їх відображення в інформаційному середовищі підприємства

Предмет дослідження: теоретичні положення, методичні підходи та практичні рекомендації щодо вдосконалення організації бухгалтерського обліку, методики проведення використання виробничих запасів підприємства.

Методи дослідження. Для дослідження формування системи обліку та аудиту виробничих запасів і оцінки ефективності їх використання використовувалася комплексна методологія, що поєднує теоретичні, аналітичні та практичні підходи. Теоретичні методи включали аналіз економічної літератури, нормативних документів та стандартів бухгалтерського обліку, що дозволило визначити сутність, класифікацію та правові аспекти обліку виробничих запасів, а також особливості їх оцінки та відображення в системі фінансової звітності. Для оцінки ефективності використання запасів застосовувалися аналітичні та статистичні методи, що дозволяють виявляти тенденції, закономірності та резерви оптимізації витрат. Практичні методи дослідження передбачали вивчення внутрішньої документації підприємства, первинних облікових документів, регістрів бухгалтерського обліку та матеріалів інвентаризації, а також проведення порівняльного аналізу фактичних та нормативних показників використання запасів. Додатково використовувався метод експертних оцінок для узагальнення

результатів аудиту та формування рекомендацій щодо вдосконалення організації обліку і контролю за виробничими запасами.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. У кваліфікаційній магістерській роботі розглянуто економічну сутність виробничих запасів, їх класифікацію та методи оцінки, а також нормативно-правове регулювання обліку і аудиту цих активів на підприємстві. Проаналізовано сучасні підходи до організації системи обліку виробничих запасів, документального забезпечення надходження, зберігання та вибуття матеріальних ресурсів, а також розкриття відповідної інформації у фінансовій звітності. У практичній частині роботи показано формування облікової політики щодо виробничих запасів, приклади ведення первинних документів, синтетичного та аналітичного обліку, а також проведено аудит запасів та оцінено ефективність їх використання.

Інформаційна база дослідження: закони України, накази Міністерства фінансів України, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, Міжнародні стандарти аудиту, наукові статті, матеріали міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, навчальні посібники, кваліфікаційні та дипломні роботи.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень були представлені на X Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг: сучасні концепції розвитку» з публікацією тез на тему «Методи оцінки вибуття запасів в контексті податкового планування», що відбулась 25 квітня 2025 року та у щомісячному інформаційно-аналітичному журналі "Економіка. Фінанси. Право-" з публікацією статті на тему «Розвиток концептуальних засад обліку і внутрішнього аудиту виробничих запасів підприємств в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

ВИРОБНИЧКИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність та класифікація виробничих запасів

Кожне підприємство, що здійснює виробничу діяльність використовує у своїй роботі ресурси для виготовлення готової продукції. Цими ресурси є виробничі запаси, які становлять одну з ключових складових майна будь-якого підприємства і забезпечують безперервність виробничого процесу та формують основу для створення готової продукції. Відповідно до НП(С)БО 9, запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва чи утримуються для використання під час виробництва продукції [1].

Їх економічна сутність полягає в тому, що вони являють собою сукупність предметів праці, які у процесі виробництва зазнають повного споживання та повністю переносять свою вартість на виготовлену продукцію [2]. Саме тому запаси є тією ланкою, яка з'єднує процеси постачання, виробництва та реалізації, утворюючи матеріальну базу діяльності підприємства.

Економічна природа виробничих запасів визначається їх функціональною роллю у процесі створення доданої вартості. Виробничі запаси самі по собі не створюють нову вартість, але саме завдяки їм підприємство може виробляти продукцію і отримувати прибуток. Їх можна назвати «замороженим капіталом», адже кошти, вкладені в матеріали й сировину, повертаються тільки після того, як із них виготовлять і продадуть готову продукцію. Тому вміння правильно керувати запасами впливає на те, наскільки швидко обертаються гроші в бізнесі, наскільки стабільно працює підприємство і чи може воно конкурувати на ринку [3].

Тарасишина С. зазначає, що виробничі запаси забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства [3, с. 107]. Тому, на мою думку, запаси мають ще одну важливу роль — вони є своєрідним «страховим запасом». Якщо раптом затримується постачання або різко зростають ціни на сировину, підприємство може продовжувати виробництво, використовуючи наявні ресурси. Грамотно сформовані запаси допомагають уникнути простоїв, скоротити витрати і забезпечити стабільну роботу виробництва. Разом із тим надмірне накопичення запасів призводить до відволікання обігових коштів, зростання витрат на зберігання та ризику морального старіння матеріалів. Таким чином, оптимізація запасів передбачає знаходження балансу між потребою у безперервному постачанні та економічною доцільністю їх утримання.

З економічного погляду виробничі запаси є частиною оборотного капіталу, що бере участь у кругообігу засобів підприємства. На першій стадії кругообігу кошти перетворюються на матеріальні ресурси — сировину, матеріали, комплектуючі. У процесі виробництва ці ресурси втрачають свою фізичну форму, переносячи свою вартість на готовий продукт. На заключній стадії, після реалізації продукції, вартість запасів повертається у грошовій формі, що знову створює передумови для нового циклу виробництва. Саме цей постійний рух і визначає місце запасів у системі відтворювальних процесів підприємства.

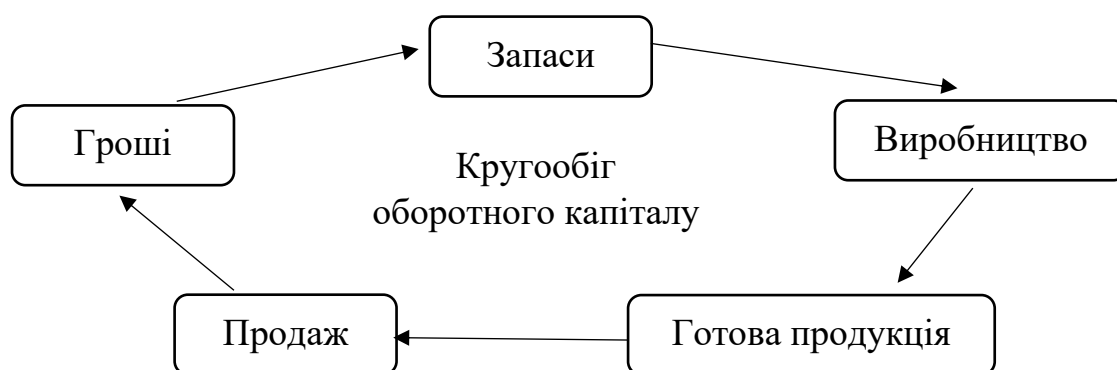

Рисунок 1.1 – Безперервний кругообіг оборотного капіталу підприємства

Джерело: сформовано автором

Виробничі запаси є матеріальним носієм вартості, а тому їх кількість і структура прямо впливають на формування собівартості продукції. Як зазначає

Сайко О. В. «вартість виробничих запасів суттєво впливає на собівартість готової продукції і рівень рентабельності виробництва» [4, с. 75], що підкреслює важливість контролю за обсягами та ефективністю використання запасів. Підприємства прагнуть мінімізувати витрати, пов'язані з їх придбанням, транспортуванням та зберіганням, але без шкоди для безперервного виробництва. У сучасних умовах господарювання ефективне управління запасами набуває особливої актуальності через високі темпи інфляції, нестабільність ринку сировини та загострення конкуренції.

Раціональна та збалансована політика у сфері управління запасів сприяє підвищенню ліквідності активів і зміцненню фінансового стану підприємства, що в свою чергу забезпечує стабільність його операційної діяльності.

У структурі активів виробничі запаси зазвичай становлять значну частку, особливо у промислових підприємствах із матеріаломістким виробництвом. Їх питома вага може коливатися залежно від галузі, тривалості виробничого циклу та технологічних особливостей. Наприклад, у харчовій, хімічній, металургічній чи машинобудівній промисловості запаси часто є домінуючим елементом оборотних активів, що зумовлює необхідність детальної класифікації запасів, яка забезпечує можливість здійснення глибокого економічного аналізу, контролю руху матеріальних ресурсів й ефективного управління. Саме завдяки систематизації запасів за різними ознаками підприємство може мінімізувати невиправдані витрати та організувати раціональність забезпечення виробництва.

Класифікація виробничих запасів здійснюється з метою раціональної організації їх обліку, планування та аналізу. Вона дозволяє структурувати запаси за різними ознаками, що відображають їх економічну роль, функціональне призначення, ступінь готовності до використання, джерела формування тощо. Найпоширенішим критерієм є функціональне призначення, відповідно до якого запаси поділяють на сировину та основні матеріали, допоміжні матеріали, покупні напівфабрикати, паливо, запасні частини, тару, будівельні матеріали та інші [4]. Класифікація виробничих запасів по субрахунках відповідно до НП(С)БО

9 продемонстрована на рис. 1.1.2. Такий поділ відображає участь кожного виду запасів у виробничому процесі.

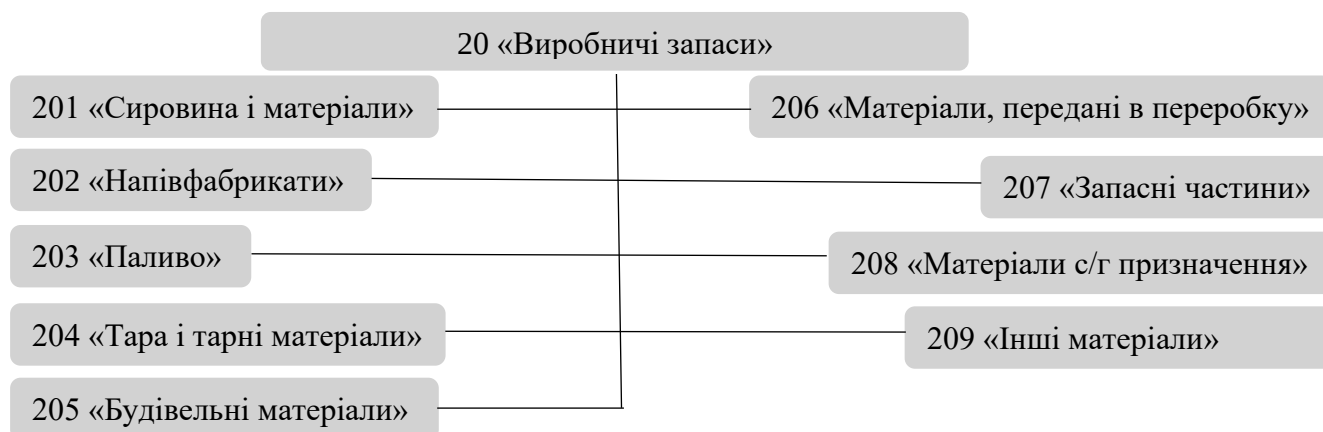

Рисунок 1.2 – Класифікація виробничих запасів

Джерело: сформовано автором на основі даних [1]

Зокрема, сировина й основні матеріали становлять основу майбутнього продукту, утворюючи його матеріальний зміст. Допоміжні матеріали не входять безпосередньо до складу готової продукції, але забезпечують функціонування виробничого процесу — наприклад, змащувальні речовини, фарби, очищувальні матеріали. Закупка напівфабрикатів та комплектуючих виробів допомагає скоротити час виробництва, адже частину роботи вже зроблено безпосередньо постачальниками, і підприємство може приділяти більше уваги фінальному етапу виготовлення продукції. Паливо потрібне для забезпечення енергією технологічних процесів, а запасні частини для того, щоб обладнання, в разі виникнення несправності якоїсь із змінних деталей, могло бути швидко відновлене та працювало без зупинок.

Запаси також можна класифікувати за місцем їх зберігання: на складах, передане у виробництво або під час транспортування. Це допомагає контролювати рух матеріалів і оцінювати, чи вистачає ресурсів для роботи.

Ще запаси поділяють за ступенем ліквідності — тобто, наскільки швидко їх можна використати або продати без втрат. Найлегше реалізуються ті ресурси, які швидко використовуються у виробництві або продаються. А надлишкові чи застарілі запаси вважаються неліквідними, і вони гальмують обіг капіталу [5].

Окреме значення має класифікація за джерелами формування. Вона дозволяє визначити, чи створені запаси за рахунок власних коштів підприємства, чи придбані за кредитні ресурси, чи отримані у вигляді давальницької сировини. Така інформація є важливою для фінансового аналізу, оскільки різні джерела фінансування по-різному впливають на структуру капіталу і рівень фінансової незалежності підприємства.

Крім функціонального підходу, у науковій та практичній літературі часто використовується класифікація запасів за економічним змістом. Вона базується на характері впливу запасів на фінансові результати діяльності підприємства. У цьому аспекті виділяють продуктивні запаси ті, що беруть участь у створенні нової вартості, і ті, що непродуктивні і не приносять доходу через надлишковість або непридатність до використання. Цей поділ важливи саме для управлінського обліку, так як дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів і визначити рівень матеріальних втрат.

У процесі управління виробничими запасами особливого значення набуває класифікація за ступенем використання в процесі виробництва: поточні, сезонні та страхові запаси, де поточні призначені для забезпечення безперервності виробництва між двома поставками матеріалів. Сезонні створюються у тих випадках, коли споживання ресурсів відбувається рівномірно, а постачання — лише у певні періоди року, наприклад у сільськогосподарських підприємствах. Страхові запаси формуються як резерв на випадок непередбачених затримок у постачанні чи різкого зростання попиту. Їх наявність гарантує стабільність виробничого процесу навіть за нестабільних умов ринку [3].

Сучасна економічна наука розглядає запаси також як об'єкт інвестиційного управління, оскільки кошти, вкладені у матеріальні ресурси, можуть розглядатися як форма тимчасового інвестування оборотного капіталу. У цьому контексті актуальним є поняття економічно обґрунтованої величини запасів, яка мінімізує суму витрат на їх придбання, зберігання та поповнення. Для цього використовуються різні моделі управління запасами, зокрема класична модель Вільсона (EOQ), моделі з фіксованим розміром замовлення або з фіксованим

інтервалом постачання. Ефективне управління запасами передбачає поєднання аналітичного підходу та системи контролю за рухом матеріальних ресурсів.

В умовах ринкової економіки особливого значення набуває інформаційна функція класифікації запасів. Вона забезпечує систематизацію даних, необхідних для бухгалтерського обліку, фінансової звітності, планування та аналітики. Згідно з чинними стандартами, виробничі запаси визнаються активом тоді, коли існує ймовірність отримання економічних вигід у майбутньому та їх вартість може бути достовірно оцінена. Таким чином, правильна ідентифікація об'єкта обліку, його оцінка та віднесення до відповідної групи запасів є передумовою достовірного відображення фінансового стану підприємства [1].

У бухгалтерському обліку класифікація запасів має не лише аналітичне, а й практичне значення. Вона визначає порядок ведення рахунків, оцінку вартості, методи списання та формування собівартості продукції. Використання єдиних принципів класифікації забезпечує порівнюваність фінансових показників, дозволяє здійснювати міжгалузеві аналізи та оцінювати ефективність діяльності. Водночас різні методики оцінки запасів — за собівартістю, за середньозваженою ціною, за методом ФІФО чи ЛІФО — впливають на фінансові результати, що зумовлює необхідність обґрунтованого вибору облікової політики підприємства.

Сутність виробничих запасів не обмежується лише їх матеріальною формою. У сучасних умовах розвитку економіки знань і цифровізації виробництва все більшого значення набуває раціональне управління потоками інформації про запаси. Автоматизовані системи обліку, штрих-кодування, RFID-технології та інтегровані ERP-платформи дозволяють забезпечити точність даних, мінімізувати втрати та підвищити швидкість обігу матеріальних ресурсів. Таким чином, економічна сутність запасів у сучасному розумінні включає не лише матеріальний компонент, а й інформаційний, що забезпечує ефективність управлінських рішень.

Не менш важливою є класифікація запасів за рівнем їх участі у виробничому процесі. Частина ресурсів може бути безпосередньо залучена у виготовленні продукції, інші — опосередковано сприяють виробництву, наприклад, через забезпечення функціонування обладнання чи підтримання технологічного

середовища. Відповідно до цього виділяють основні та допоміжні запаси. Основні безпосередньо формують структуру майбутнього продукту, тоді як допоміжні виконують допоміжні технологічні функції. Такий поділ дозволяє точніше визначати складові собівартості продукції та здійснювати контроль за використанням матеріальних ресурсів.

Класифікаційна система виробничих запасів виконує також контрольну функцію. Вона дає змогу виявляти надлишкові, неходові або непридатні матеріали, що накопичуються на складах. На основі класифікаційних ознак підприємства можуть формувати показники матеріаловіддачі, коефіцієнт обіговості запасів, тривалість одного обороту та інші індикатори ефективності. У результаті підвищується рівень управління витратами, зменшується частка заморожених оборотних коштів, а підприємство отримує можливість більш гнучко реагувати на зміни кон'юнктури ринку.

Класифікація запасів також має важливе значення для планування закупівель. Розподіл матеріалів за групами дозволяє визначати пріоритети у постачанні, встановлювати норми витрат і здійснювати бюджетування. У цьому контексті широко застосовується АВС-аналіз, який базується на принципі диференційованого підходу до управління ресурсами залежно від їх вартості та значущості для виробництва. Група А включає найбільш дорогі або критично важливі матеріали, що потребують особливого контролю. Група В охоплює ресурси середньої вартості, а група С — масові дешеві матеріали, облік яких може бути спрощений. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність управління запасами і зосередити увагу на найважливіших позиціях.

Управлінський аспект класифікації запасів проявляється і в можливості прогнозування потреби у матеріальних ресурсах. Застосування статистичних методів і математичного моделювання дає змогу визначати оптимальний рівень запасів залежно від попиту, термінів постачання та коливань ринку. Це особливо важливо для підприємств із нестабільним виробничим циклом або високою сезонністю. У таких випадках класифікація виступає не лише засобом обліку, а й

аналітичним інструментом, що дозволяє формувати обґрунтовану політику закупівель та зберігання.

Виробничі запаси як елемент системи управління підприємством мають стратегічне значення, оскільки впливають не лише на поточну діяльність, а й на довгострокову фінансову стабільність. Ефективне управління запасами передбачає поєднання економічного аналізу, фінансового планування та організаційно-технічних заходів. Від правильності визначення структури та обсягів запасів залежить рівень забезпеченості виробництва, можливість оперативного реагування на зміни попиту, а також конкурентоспроможність продукції на ринку. Надлишкові запаси збільшують витрати на зберігання, страхування, обслуговування складських приміщень, тоді як дефіцит — спричиняє збої у виробництві, втрату клієнтів та прибутку. Тому оптимізація запасів є ключовою складовою системи економічного управління.

Сутність і класифікація виробничих запасів також тісно пов'язані з питаннями екологічної та ресурсної ефективності. Колодійчук І.А. підкреслює, що ефективне управління відходами потребує мати чіткі інституційні основи, що передбачають узгодженість нормативно-правових механізмів, фінансових інструментів та структурою управління [7, с. 135]. Надлишкові або застарілі запаси можуть створювати додаткові екологічні ризики, пов'язані зі зберіганням або утилізацією матеріалів. Сучасна концепція сталого розвитку передбачає раціональне використання ресурсів, зменшення відходів і впровадження принципів «зеленої економіки». Це вимагає від підприємств перегляду політики управління запасами, орієнтації на екологічно чисті матеріали, повторне використання ресурсів та впровадження циркулярних моделей виробництва. Таким чином, класифікація запасів має враховувати не лише економічні, а й екологічні аспекти їх існування.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що економічна сутність виробничих запасів проявляється у їхній ролі як матеріальної та вартісної основи виробничого процесу, а також у впливі на фінансові результати діяльності підприємства. Класифікація запасів є важливим інструментом їх обліку, аналізу та

управління, оскільки дозволяє упорядкувати інформацію, забезпечити контроль за використанням ресурсів і приймати ефективні управлінські рішення. Сучасний підхід до розуміння запасів вимагає інтеграції економічних, фінансових, технологічних і екологічних факторів, що визначають їх місце у системі господарської діяльності підприємства. Раціональна організація обліку й класифікації запасів сприяє підвищенню ефективності виробництва, зміцненню фінансової стійкості та забезпеченню конкурентоспроможності підприємства на ринку.

1.2 Методи оцінки виробничих запасів підприємства

Виробничі запаси є однією з найважливіших складових оборотних активів підприємства, адже саме вони забезпечують безперервність виробничого процесу, впливають на собівартість продукції та фінансові результати діяльності. Раціональна організація обліку запасів, їх своєчасна оцінка та контроль за рухом відіграють ключову роль у забезпеченні ефективності управління ресурсами підприємства [8]. У сучасних умовах господарювання, коли підприємства функціонують у динамічному економічному середовищі, що характеризується коливаннями ринкових цін, нестабільністю валютного курсу та зміною вартості матеріальних ресурсів, вибір оптимального методу оцінки запасів набуває особливого значення.

Методи оцінки запасів визначають порядок формування собівартості матеріальних ресурсів, які вибувають із підприємства, а також порядок відображення їх вартості у звітності. Від правильно обраного методу залежить достовірність фінансових результатів, реальність показників звітності та ефективність управлінських рішень.

Вибір конкретного методу оцінки повинен здійснюватися з урахуванням особливостей діяльності підприємства, специфіки виробництва, структури запасів,

а також вимог податкового законодавства. Від вибраного методу оцінки запасів залежить, як виробничі запаси безпосередньо впливатимуть на фінансовий результат, оскільки відображаються у собівартості реалізованої продукції, що в свою чергу визначає чистий прибуток підприємства. Тому методи оцінки запасів є не лише технічним прийомом бухгалтерського обліку, а й виступають інструментом фінансового управління.

У національній практиці застосовуються методи, що визначені в Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», зокрема:

- Метод ідентифікованої вартості;
- Метод середньозваженої собівартості;
- Метод ФІФО;
- Метод нормативних витрат;
- Метод ціни продажу.

У міжнародній практиці, відповідно до вимог МСБО 2 «Запаси», дозволено застосовувати методи ідентифікованої собівартості, середньозваженої вартості та ФІФО.

Сучасні дослідження доводять, що у виборі методу оцінки запасів доцільно враховувати галузеву специфіку підприємства. Так метод оцінки повинен бути інтегрований у систему управління оборотними активами, забезпечуючи баланс між достовірністю фінансової звітності та управлінською гнучкістю. Методика оцінки запасів має безпосередній вплив не лише на бухгалтерські показники, а й на загальну ефективність використання ресурсів. Гармонізація національних і міжнародних стандартів обліку є важливою умовою забезпечення достовірності фінансової інформації та прозорості діяльності підприємства.

Сутність методу ідентифікованої собівартості полягає в тому, що кожна одиниця запасів обліковується за конкретною вартістю її придбання. Так цей метод застосовується у випадках, коли запаси не є взаємозамінними чи коли вони призначені для спеціальних замовлень чи проектів. Даний метод забезпечує

найвищий рівень точності у визначення собівартості, хоча є трудомістким у використанні. Тому метод ідентифікованої собівартості найчастіше застосовується у підприємствах з невеликим асортиментом матеріалів чи з високою індивідуальною вартістю запасів [9]. Метод ідентифікованої собівартості застосовується у випадках, коли запаси є унікальними або мають високий рівень індивідуалізації. Зокрема, такий метод доцільно використовувати на підприємствах, які займаються виготовленням обмеженої кількості продукції з чітко визначеними витратами, наприклад, у машинобудівній чи ювелірній галузі. Основна перевага цього методу полягає у можливості точного визначення собівартості кожної одиниці запасів, що забезпечує високий рівень достовірності інформації у фінансовій звітності. Водночас, його недоліком є складність застосування у масовому виробництві, де відбувається значна кількість операцій із однорідними матеріалами.

Метод середньозваженої собівартості є одним із найпоширеніших у практиці вітчизняних підприємств, адже має значні переваги. Він дозволяє усереднити вплив коливань цін на матеріальні ресурси. При цьому вартість вибулих запасів визначається виходячи із середньозваженої вартості одиниці запасу, яка обчислюється шляхом ділення загальної вартості запасів, що знаходяться на початок періоду і плюс вартість тих, що надійшли протягом періоду, на загальну кількість цих запасів. За рахунок такого методу забезпечується стабільність фінансових показників, зменшуються ризики переоцінки чи недооцінки вартості активів [10]. Метод середньозваженої собівартості полягає у визначення середньої вартості одиниці запасів шляхом ділення сумарної вартості залишку на початок періоду та вартості запасів, що надійшли, на їх загальну кількість. Залежно від системи обліку, середня ціна може розраховуватись за звітний період або після кожного надходження. За періодичної системи облік є простішим, проте можливе маніпулювання показниками собівартості. При постійному обліку нова середня ціна визначається після кожної партії, що забезпечує більш об'єктивну оцінку, хоча й підвищує трудомісткість обліку. Цей

метод сприяє стабільності фінансових результатів, нейтралізуючи вплив коливань цін, але може знижувати точність аналізу витрат у динамічному середовищі.

Метод ФІФО ґрунтується на припущенні, що перші запаси, які надійшли на підприємство, стануть першими, що вибудуть. Тобто у собівартість реалізованої продукції включається вартість найстаріших запасів, а запаси, що залишаються на кінець періоду, оцінюються за ціною останніх закуплених запасів. Такий підхід відповідає природньому порядку руху товарів, де спочатку використовуються старі, а далі нові. Метод ФІФО дозволяє показати більш реальну картину вартості запасів і підвищує достовірність фінансової звітності. У періоди зростання цін він зазвичай призводить до збільшення прибутку, адже у витрати потрапляють дешевші запаси, а дорожчі залишаються на балансі. Водночас під час зниження цін ефект може бути зворотним – собівартість зменшується, а прибуток виглядає нижчим, отже застосування цього методу в умовах інфляції призводить до зниження собівартості реалізованої продукції та збільшення фінансового результату. Саме тому метод ФІФО часто використовується підприємствами, які прагнуть продемонструвати більш високі показники прибутковості [11].

Метод нормативних витрат передбачає оцінку вартості запасів на основі заздалегідь установлених норм витрат на одиницю продукції, робіт або послуг. Ці норми формуються підприємством із урахуванням звичайних рівнів споживання матеріалів, використання робочої сили, виробничих потужностей і чинних цін. Метод спирається на історичні дані та принципи бухгалтерського обліку, що забезпечує його надійність, об'єктивність і можливість аудиторської перевірки. Його перевагою є стабільність показників, адже він менш чутливий до ринкових коливань і підходить для підприємства зі стабільним середовищем діяльності. Водночас недоліком методу є те, що він може не відображати фактичну економічну вартість запасів у разі суттєвих змін ринкових цін. Тому для забезпечення точності обліку витрат і ціни необхідно регулярно переглядати та коригувати, що доцільно передбачати в обліковій політиці підприємства.

Метод ціни продажу використовується підприємствами, що переважно займаються роздрібною торгівлею. Цей метод полягає в тому, що оцінка вартості

запасів визначається шляхом застосування середнього відсотка торгівельної націнки. За даним методом собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між роздрібною ціною товару та сумою його торгівельної націнки, розрахованої за середнім відсотком. Такий підхід дуже зручний для тих компаній, які мають широкий та часто змінний асортимент товарів, де рівень націнки зазвичай приблизно однаковий. Основна перевага цього методу полягає в тому, що він дозволяє точніше відобразити реальні ринкові умови, адже враховує зміни цін, попит і комерційну стратегію підприємства. Завдяки цьому оцінка запасів стає більш наближеною до їхньої фактичної вартості, що важливо для правильного формування цін і управління прибутковістю, особливо у торгівлі з високою швидкістю обігу товарів. Водночас метод має і свої недоліки — передусім складність у прогнозуванні майбутніх цін у мінливих ринкових умовах. На точність результатів можуть впливати сезонність, зміна споживчих уподобань або економічна ситуація загалом. Крім того, цей підхід не підходить для підприємств із повільним обігом товарів чи застарілими запасами, оскільки може призвести до завищення їхньої вартості в обліку [10].

Порівняльний аналіз методів оцінки вибуття запасів (табл. 1.2) показує, що вибір конкретного підходу має стратегічне значення для кожного підприємства. Від цього рішення залежить не лише достовірність фінансової звітності, а й загальна ефективність управління ресурсами. Наприклад, у періоди зростання цін застосування методу ФІФО зазвичай призводить до збільшення прибутку, тоді як метод ЛІФО, навпаки, зменшує його. Метод середньозваженої собівартості забезпечує ефект «згладжування», що є корисним у ситуаціях із частими коливаннями ринкових цін.

Жоден із методів не можна вважати універсальним — ефективність кожного залежить від специфіки діяльності підприємства, масштабів виробництва та динаміки ринку. Облікова політика у цій сфері має враховувати не лише економічні, а й інформаційні аспекти: вибраний метод оцінки впливає на можливість прогнозування фінансових результатів, аналітичний облік і контроль ефективності використання оборотних активів.

Сьогодні система бухгалтерського обліку в Україні активно адаптується до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності. Міжнародні норми дозволяють застосовувати лише методи ФІФО і середньозваженої собівартості, оскільки метод ЛІФО визнано таким, що спотворює реальну оцінку вартості запасів і ускладнює порівняння звітності між підприємствами різних країн. Основна мета міжнародних стандартів полягає у забезпеченні достовірного відображення вартості запасів у фінансовій звітності, причому їх оцінка має здійснюватися за найменшою з двох величин — собівартістю або чистою вартістю реалізації. Якщо ринкова ціна знижується, підприємство повинно провести уцінку, щоб показати реальну економічну цінність активів [10].

На практиці українські компанії стикаються з труднощами при виборі оптимального методу, адже він безпосередньо впливає на розмір прибутку, податкове навантаження та рентабельність. Наприклад, у періоди інфляції застосування ФІФО може штучно збільшити прибуток, тоді як середньозважений метод забезпечує стабільність показників. Для підприємств із високою швидкістю обороту запасів доцільно використовувати ФІФО, а для компаній із нерівномірними закупками — середньозважену собівартість.

Таблиця 1.1 - Порівняльна характеристика методів оцінки запасів

Методи оцінки запасів	Переваги	Недоліки
1	2	3
Метод ідентифікованої собівартості	Дає максимально точну оцінку витрат на кожен проданий одиницю; особливо корисна для галузей із унікальними або дорогими товарами.	Потребує ретельного обліку, що забирає багато часу та ресурсів; без належної документації може піддаватися маніпуляціям.
Метод середньозваженої собівартості	Рівномірно розподіляє вплив коливань цін, забезпечуючи стабільнішу собівартість продукції; легко розраховується.	Може не відображати актуальні ринкові ціни під час сильних коливань і спотворювати вартість запасів при різких стрибках цін.
Метод ФІФО	Забезпечує узгодження поточних витрат із поточними доходами, що дозволяє достовірно відобразити ринкову ситуацію; у періоди інфляції сприяє зростанню чистого прибутку	Не завжди відображає реальний порядок використання запасів у різних сферах діяльності; за умов інфляції може викликати зростання бази оподаткування та підвищення податкових платежів

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
Метод нормативних витрат	Ґрунтується на перевірених історичних витратах, що забезпечує стабільність і послідовність оцінки. Легко перевіряється та піддається аудиту, сприяючи прозорості та дотриманню правил. Особливо підходить для стабільних або регульованих галузей із низькою ціноювою волатильністю.	Може не відображати економічну вартість на швидкозмінних ринках і завищувати чи занижувати оцінку запасів.
Метод ціни продажу	Враховує актуальні ринкові умови та потреби клієнтів. Дозволяє оцінювати запаси з точки зору можливого продажу. Особливо підходить для сфер, де ціни часто змінюються і товари швидко продаються.	Точність оцінки залежить від того, наскільки вдається передбачити майбутні ціни, що буває важко на нестабільних ринках. Також цей підхід може завищувати вартість повільно реалізованих або застарілих запасів.

Джерело: побудовано автором на основі [10, 13].

Оцінка запасів має не лише бухгалтерський, а й управлінський аспект. Вона повинна бути інтегрована у загальну стратегію управління оборотним капіталом, адже вибір методу оцінки впливає на логістику, витрати на зберігання, швидкість обігу ресурсів і навіть на ефективність використання матеріальних активів. У сучасній практиці підприємства нерідко комбінують різні методи — наприклад, використовують ФІФО для основних матеріалів, а середньозважений підхід для допоміжних, що дозволяє гнучко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури.

Важливою тенденцією розвитку бухгалтерського обліку є цифровізація процесів. Сучасні ERP-системи та хмарні рішення автоматично розраховують собівартість за обраним методом, мінімізуючи ризик помилок і забезпечуючи оперативність управлінських рішень. Завдяки таким технологіям підприємства можуть моделювати наслідки зміни методів оцінки, прогнозувати фінансові результати й оптимізувати управління запасами в режимі реального часу.

Окрему роль відіграє внутрішній контроль. Саме він гарантує достовірність даних про запаси, своєчасне проведення інвентаризацій і відповідність застосованих методів вимогам стандартів. Регулярний моніторинг облікової політики дозволяє підтримувати стабільність облікової системи навіть за умови ринкових коливань.

Тому, методи оцінки запасів — це не просто технічний інструмент бухгалтерії, а важливий елемент фінансової політики підприємства. Від їх вибору залежить точність формування фінансових результатів, ефективність управління оборотними активами, податкова стратегія та конкурентоспроможність на ринку. У сучасних умовах гармонізація українських стандартів із міжнародними, впровадження цифрових технологій та підвищення аналітичності облікових процесів стають ключовими факторами розвитку системи управління запасами. Раціональний вибір методу оцінки дозволяє підприємству не лише забезпечити фінансову стабільність, а й адаптуватися до змін ринку та підтримувати сталий розвиток.

Отже, проведені дослідження дає підстави стверджувати, що методи оцінки виробничих запасів відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні достовірної фінансової звітності, управлінні витратами та прийнятті ефективних управлінських рішень. Вибір конкретного методу оцінки визначає не лише обсяг собівартості реалізованої продукції, а й рівень прибутковості підприємства, податкове навантаження та показники фінансової стабільності. Саме тому метод оцінки запасів повинен обиратися з урахуванням специфіки діяльності, галузевих особливостей, структури матеріальних ресурсів і динаміки ринку.

1.3 Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів підприємства

Для кожного підприємства, що займається підприємницькою діяльністю є дуже важливим правильність оформлення бухгалтерського обліку і подання фінансової звітності, що спрямовані на забезпечення достовірної, повної та об'єктивної інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух активів суб'єктів господарювання. Виробничі запаси, що є одними з ключових складових оборотних активів підприємства, забезпечують безперервність виробничого

процесу та істотно впливають на собівартість продукції, фінансові результати й рентабельність діяльності.

В умовах гармонізації національної системи бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами особливої актуальності набуває питання нормативно-правового регулювання обліку виробничих запасів та зіставлення підходів, закріплених у Н(П)СБО та МСФЗ.

Встановлене регулювання нормативних та правових засад обліку виробничих запасів в Україні ґрунтується на багаторівневій системі законодавчих та нормативних актів, які у взаємозв'язку визначають порядок їх визнання, оцінки, обліку, інвентаризації та відображення у фінансовій звітності. Основним і базовим документом у цій системі є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який встановлює загальні правила ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. У контексті виробничих запасів зазначений Закон визначає їх належність до активів підприємства за умови контролю та очікування майбутніх економічних вигід, а також закріплює основні принципи обліку, зокрема принцип обачності, повного висвітлення та превалювання сутності над формою. Крім того, Закон покладає відповідальність за організацію обліку виробничих запасів, їх збереження та проведення інвентаризації на керівника і відповідальних посадових осіб підприємства [15].

Методологічні засади відображення виробничих запасів у фінансовій звітності висвітлені та конкретизуються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Даний стандарт визначає структуру та склад фінансової звітності, вимоги до наповненості інформації про активи, в тому числі виробничі запаси, у балансі та у примітках до фінансової звітності. Відповідно до НП(С)БО 1, запаси фіксуються у складі оборотних активів, а інформація про їх вартість, зміни та вплив на фінансові результати має бути повною та зрозумілою для користувачів звітності. До того ж, ці положення встановлюють вимоги щодо розкриття у примітках до фінансової звітності інформації про облікову політику підприємства, зокрема щодо методів

оцінки та списання виробничих запасів, що забезпечує прозорість та зіставність фінансових показників [16].

Центральне місце серед нормативного регулювання обліку виробничих запасів займає Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», що регламентує підходи та правила формування в системі бухгалтерського обліку даних про запаси, у тому числі виробничого призначення, а також встановлює вимоги щодо їх подання у фінансовій звітності підприємств. Норми цього стандарту є обов'язковими для всіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності, за винятком бюджетних організацій і підприємств, що складають фінансову звітність відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Стандарт чітко окреслює сферу свого застосування, виключаючи з-під регулювання запаси, пов'язані з будівельними контрактами, фінансові інструменти, а також окремі види біологічних активів і корисних копалин, які оцінюються за спеціальними стандартами. Такий підхід забезпечує уникнення дублювання норм та розмежування облікових процедур залежно від економічної природи активів. Структура НП(С)БО 9 зображена на рис. 1.3.

Рисунок 1.3 – Структура нормативно-правового документа НП(С)БО 9

Джерело: сформовано автором на основі даних [17]

Відповідно до НП(С)БО 9, виробничі запаси розглядаються як активи, що утримуються підприємством для застосування у виробничому процесі, виконанні робіт, наданні послуг або для управлінських потреб. До складу запасів включаються сировинні ресурси, матеріали основного та допоміжного призначення, комплектувальні елементи, паливні ресурси, запасні елементи й деталі, продукція на стадії обробки, готова продукція, товарні запаси, малоцінні та швидкозношувані предмети, а також окремі види біологічних активів. Таким чином, стандарт охоплює весь виробничо-логістичний цикл руху матеріальних ресурсів підприємства — від моменту їх надходження до вибуття.

Цей стандарт описує один із важливих критеріїв, а саме визнання запасів, де пояснюється, що запаси визнаються у бухгалтерському обліку за умови ймовірності отримання майбутньої економічної вигоди від їх використання та можливості достовірного визначення їх вартості. Одиницею обліку запасів визначається окреме найменування або однорідна група, що забезпечує гнучкість аналітичного обліку залежно від специфіки діяльності та організації обліку підприємства.

До того ж, у НП(С)БО 9 «Запаси» прописаний порядок первісної оцінки виробничих запасів, які зараховуються на баланс за первісною вартістю. Для придбаних запасів вона включає витрати на їх придбання та доведення до стану, придатного для використання, зокрема розрахунки з постачальниками, ввізне мито, невідшкодовані податки та транспортно-заготівельні витрати. Для запасів, виготовлених власними силами, первісною вартістю визнається виробнича собівартість відповідно до Н(П)СБО 16 «Витрати». Також регламентується оцінка запасів, отриманих безоплатно, у вигляді внесків до статутного капіталу або внаслідок обмінних операцій.

Стандарт визначає витрати, що не включаються до первісної вартості запасів, зокрема понаднормові втрати, витрати на зберігання, фінансові, збутові та загальногосподарські витрати, що запобігає завищенню вартості активів [17].

Існують методичні рекомендації № 635, що регулюють бухгалтерський облік запасів в Україні [1]. Вони були розроблені для надання підприємствам

допомоги в застосування НП(С)БО 9 «Запаси» і спрямовані на уніфікацію та стандартизацію облікових процесів. Цей документ містить рекомендації щодо правильного ведення обліку запасів, а також визначає основні принципи і методи обліку запасів. Він надає підприємствам інструменти для коректного відображення операцій із запасами в облікових системах, що включає основні аспекти: класифікацію запасів, одиниці обліку, методи їх оцінки, облік ТЗВ, порядок списання, інвентаризацію та особливості обліку МШП.

Дані рекомендації виконують роль інструкції для бухгалтерів, де сприяють мінімізації ймовірності помилок та порушень стандартів обліку. Хоча він є не обов'язковим до застосування, проте дає вказівки, що можуть бути корисними у випадку відсутності чітких внутрішніх інструкцій чи як джерело при розробці облікової політики підприємства.

Важливе місце у нормативно-правовому регулюванні обліку виробничих запасів займає Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України № 291. Цей документ забезпечує практичну реалізацію положень НП(С)БО шляхом визначення системи бухгалтерських рахунків та механізму відображення операцій із виробничими запасами. Зокрема, облік запасів здійснюється на рахунку 20 «Виробничі запаси», який деталізується за субрахунками залежно від економічного призначення матеріалів, що дозволяє забезпечити належний аналітичний контроль за їх рухом та збереженням. Інструкція також регламентує кореспонденцію рахунків при надходженні, внутрішньому переміщенні та списанні запасів, що є важливим з точки зору формування достовірної інформації для фінансової звітності та проведення аудиторських процедур.

Вагомою методологічною особливістю цієї Інструкції є систематизоване визначення кореспонденції рахунків, тобто чітке встановлення для кожного рахунку переліку рахунків, з якими він взаємодіє за дебетом і кредитом у процесі відображення господарських операцій.

Організаційні аспекти ведення обліку виробничих запасів деталізуються Методичними рекомендаціями щодо застосування регістрів бухгалтерського обліку. Документ встановлює:

- загальні принципи вибору форми бухгалтерського обліку та вимоги до облікових регістрів (журнали, відомості, Головна книга);
- правила накопичення, групування і узагальнення інформації з первинних документів методом подвійного запису;
- вимоги до оформлення регістрів (реквізити, підписи, форма — паперова або електронна);
- порядок аналітичного і синтетичного обліку, їх узгодження між собою;
- механізм виправлення помилок (коректурний спосіб, сторно, бухгалтерська довідка);
- роль Головної книги та оборотної відомості у контролі правильності облікових записів;
- перелік і призначення журналів та відомостей для обліку грошових коштів, позик, розрахунків, необоротних активів, витрат, доходів, власного капіталу та позабалансових операцій;
- особливості обліку грошових коштів, позик і розрахунків з контрагентами та бюджетом.

Використання регістрів забезпечує систематизацію інформації про надходження, вибуття та залишки виробничих запасів, сприяє підвищенню точності облікових даних та полегшує здійснення контролю й аудиту [19].

Окремим нормативним документом, що регламентує питання оцінки запасів, є Порядок проведення дооцінки залишків товарно-матеріальних цінностей. Він визначає умови та механізм коригування балансової вартості запасів у разі суттєвих змін ринкових цін. Хоча застосування цього документа в сучасній практиці є обмеженим, він відіграє роль у забезпеченні реалістичності оцінки запасів в умовах інфляційних процесів та економічної нестабільності, а також впливає на достовірність фінансової звітності [20].

До того ж, так як підприємства мають різні спрямування та види діяльності існують рекомендації, що враховують їх. Наприклад для підприємства-сільськогосподарського виробника, галузеву специфіку обліку виробничих запасів враховують Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств. У них деталізовано порядок обліку матеріальних ресурсів з урахуванням сезонності виробництва, біологічних особливостей та тривалого виробничого циклу. Це дозволяє більш точно визначати собівартість продукції та забезпечувати об'єктивну оцінку ефективності діяльності аграрних підприємств [21].

Суттєвим елементом системи нормативного регулювання, що встановлює обов'язкові вимоги щодо проведення інвентаризації виробничих запасів, є Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків [22]. Зазначений нормативний акт визначає періодичність, порядок і методику проведення інвентаризації запасів, передбачає встановлення їх фактичної наявності шляхом суцільного або вибіркового підрахунку, переважування та обміру у місцях зберігання з обов'язковим зіставленням отриманих результатів з даними бухгалтерського обліку, а також регламентує вимоги до оформлення інвентаризаційних описів і протоколів та правила відображення інвентаризаційних різниць у фінансовій звітності.

У процесі інвентаризації виявляються нестачі, надлишки, пересортиці, запаси, що втратили первісні якісні характеристики, застаріли або не використовуються у господарській діяльності, з подальшим їх врегулюванням відповідно до чинного законодавства. інвентаризація запасів – це важливий елемент системи внутрішнього контролю підприємства, а її результати для аудитора становлять одне з основних джерел аудиторських доказів щодо існування, повноти та оцінки виробничих запасів.

Організація бухгалтерського обліку виробничих запасів на підприємстві здійснюється шляхом формування власної системи облікових правил, закріплених у наказі про облікову політику. Зазначений документ розробляється на основі

чинних нормативно-правових актів у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності і визначає підходи до відображення господарських операцій у звітності підприємства. Відповідно до положень національних стандартів бухгалтерського обліку, облікова політика розглядається як сукупність прийнятих підприємством методів і процедур, що забезпечують єдність ведення обліку та формування фінансових показників.

Облікова політика відіграє ключову роль у регламентації процесів оцінки, списання та контролю виробничих запасів, а також у визначенні порядку ведення аналітичного обліку й проведення інвентаризації. Хоча законодавством не встановлено обов'язковості її затвердження, на практиці відсутність чітко визначених облікових підходів ускладнює управління ресурсами підприємства та може призводити до суперечностей у фінансовій інформації. Натомість наявність обґрунтованої облікової політики сприяє узгодженості облікових процедур, зменшенню ризиків помилок і підвищує прозорість фінансової звітності, що має важливе значення під час аудиторських перевірок.

При формуванні облікової політики у частині виробничих запасів підприємства керуються нормами НП(С)БО 9 «Запаси» [17] та Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів [1], які встановлюють допустимі методи їх оцінки, правила формування собівартості та порядок відображення у звітності. Дотримання цих положень забезпечує відповідність облікової системи вимогам законодавства та формує достовірну інформаційну базу для прийняття управлінських рішень.

Змістовно облікова політика має подвійну спрямованість. З одного боку, вона визначає організаційні аспекти побудови обліку на підприємстві, а з іншого — регламентує методичні прийоми ведення обліку виробничих запасів з урахуванням специфіки господарської діяльності. Саме методична складова облікової політики забезпечує контроль за рухом запасів, їх раціональним використанням і коректною оцінкою. Основні варіанти вибору елементів облікової політики щодо запасів узагальнено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Ключові аспекти формування облікової політики в частині обліку запасів

№	Складова облікової політики	Аспекти формування	Нормативна база
1	Одиниця обліку запасів	Найменування або однорідна група	Мет. рек. №635 (п. 2.28) [23]
2	Метод оцінки вибуття запасів	• Метод ідентифікованої вартості; • Метод середньозваженої собівартості; • Метод ФІФО; • Метод нормативних витрат; • Метод ціни продажу.	НП(С)БО 9 «Запаси» (п. 16-22) [17]
3	Порядок обліку транспортно-заготівельних витрат	Включення цих витрат до первісної вартості при оприбуткуванні та ведення окремого аналітичного обліку за групами запасів	НП(С)БО 9 «Запаси» (п. 9) [17] Мет. рек. №635 (п. 2.4) [23]
4	Період визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів	• На дату балансу • Розрахунок середньозваженої собівартості на кінець місяця з урахуванням залишків та надходжень	НП(С)БО 9 «Запаси» (п. 18, 19) [17] Мет. рек. №635 (п. 2.3) [23]
5	Перелік документів обліку запасів, що не мають типових форм	• Підприємство визначає самостійно та затверджує наказом • Зазначаються у додатках до облікової політики	Мет. Рек. №2 (п. 1.4) [1]

Джерело: сформовано автором на основі [1, 17, 23, 24].

Водночас у контексті інтеграції України у світовий економічний простір та розширення кола підприємств, які складають фінансову звітність відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності, особливої уваги потребує аналіз підходів до обліку виробничих запасів, закріплених у МСБО 2 «Запаси». Незважаючи на те, що національний стандарт було розроблено з урахуванням положень міжнародного, між ними зберігаються певні методологічні та практичні відмінності, які впливають на порядок визнання, оцінки, класифікації та розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності підприємств (порівняльна таблиця 1.3). Дослідження цих відмінностей є необхідним для забезпечення зіставності фінансових показників, формування обґрунтованої облікової політики та прийняття ефективних управлінських рішень, особливо в умовах переходу підприємств на міжнародні стандарти обліку.

Таблиця 1.3 – Порівняння нормативних баз обліку запасів за національними та міжнародними стандартами

Ознака	НП(С)БО 9 «Запаси»	МСБО 2 «Запаси»
1	2	3
Визначення	Активи підприємства, що призначені для реалізації у процесі звичайної господарської діяльності, знаходяться на етапі виробництва з метою подальшого продажу виготовленої продукції або використовуються у виробництві, виконанні робіт, наданні послуг, а також для забезпечення управлінських потреб підприємства.	Активи, які утримуються суб'єктом господарювання для продажу в межах звичайного ведення бізнесу, перебувають у процесі виробництва з метою такого продажу або представлені у формі основних чи допоміжних матеріалів, що споживаються у виробничому процесі або під час надання послуг.
Класифікація	- Сировина, основні та допоміжні матеріали; - Незавершене виробництво; - Товари; - Готова продукція; - МШП; - Біологічні активи; - Продукція с/г виробництва.	- Основні та допоміжні матеріали; - Незавершене виробництво; - Товари; - Готова продукція; - Виробничі запаси.
Методи оцінки: - на дату надходження - на звітну дату - на дату вибуття	За первісною вартістю, що залежить від способу їх надходження За найменшою: чиста вартість реалізації або первісна вартість • Метод ідентифікованої вартості; • Метод середньозваженої собівартості; • Метод ФІФО; • Метод ЛІФО; • Метод нормативних витрат; • Метод ціни продажу	За собівартістю За найменшою: собівартість або чиста вартість реалізації • Метод ідентифікованої вартості; • Метод середньозваженої собівартості; • Метод ФІФО
МШП	Є різновидом запасів, облік регулюється особливими правилами	Не класифікуються як окремий тип запасів і не мають спеціально встановлених правил обліку
Оцінка запасів при неможливості достовірно визначити первісну вартість	Оцінюється за справедливою вартістю	Спеціальних вказівок щодо оцінки немає
Запаси, отримані в обмін на інші запаси	Регламентуються правила оцінки первісної вартості залежно від подібності/неподібності запасів	Спеціальних вказівок щодо оцінки немає

Продовження таблиці 1.3

1	2	3
Безкоштовно отримані	Оцінюється за справедливою вартістю	Спеціальних вказівок щодо оцінки немає
Запаси, внесені як внесок до статутного капіталу	Оцінюється за погодженою засновниками справедливою вартістю	Спеціальних вказівок щодо оцінки немає
Буд.матеріали та устаткування, що потребують монтажу	За будівництва ОЗ можуть відображати на складах в статті запасів до моменту монтажу чи використання	У випадку, якщо ці активи призначені для будівництва ОЗ, то вони не можуть відображатися в складі запасів, їх відносять до необоротних активів
Облік ТЗН	Детально описано	Відсутня регламентація
Нестачі чи втрати від псування	Визначені правила	Спеціальних вказівок немає
Запаси передані в переробку	Повинні бути відображені, щоб в подальшому можна було відстежувати їх рух, оцінити та визначити витрати	Розкриття не є обов'язковим
Події, що впливають на збільшення чистої вартості реалізації	Розкриття не є обов'язковим	Розкриття є обов'язкове

Джерело: сформовано автором на основі [17, 25, 26].

Отже, аналіз порівняльних характеристик НП(С)БО 9 та МСБО 2 демонструє, що хоча обидва стандарти регламентують облік запасів та визначають їх як активи, призначені для виробництва або продажу, між ними існують суттєві відмінності щодо класифікації, методів оцінки, уцінки, відображення МШП та розкриття інформації у фінансовій звітності. НП(С)БО 9 передбачає більш детальне регламентування окремих видів запасів та операцій із ними, у той час як МСБО 2 залишає більшу свободу для вибору методів обліку та розкриття, орієнтуючись на забезпечення достовірності фінансової інформації.

У контексті ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності важливо також враховувати вимоги податкового законодавства України, зокрема положення Податкового кодексу України щодо обліку запасів, які визначають правила формування податкової бази та відображення витрат, пов'язаних із придбанням, виробництвом та реалізацією товарно-матеріальних

цінностей. Це забезпечує відповідність облікових процедур податковим вимогам та дозволяє уникнути розбіжностей між фінансовим та податковим обліком запасів.

У системі податкового обліку вартість придбаних виробничих запасів відноситься до валових витрат підприємства, тоді як сума сплаченого податку на додану вартість (ПДВ) враховується в складі податкового кредиту. Окрім цього, підприємства здійснюють коригування валових витрат на величину приросту або зменшення балансової вартості запасів — включаючи придбані матеріали, сировину, комплектуючі вироби, напівфабрикати у незавершеному виробництві та залишки готової продукції — на початок звітного кварталу порівняно з їх балансовою вартістю на кінець того самого періоду. Коригування проводиться на основі додатка К до декларації з податку на прибуток, який формується за даними сальдових відомостей матеріальних рахунків, звітів про рух матеріалів, інвентаризаційних описів, а також розрахунку вартості придбаних матеріалів, сировини, комплектуючих виробів та напівфабрикатів, що знаходяться у незавершеному виробництві або готовій продукції, яка ще не реалізована. При цьому до уваги беруться лише придбані запаси, а не вироблені підприємством, що зумовлює необхідність організації окремого обліку для власних і придбаних матеріальних цінностей.

Аудит виробничих запасів проводиться з урахуванням всіх наведених вище нормативних документів і формується на основі поєднання міжнародних стандартів аудиту, національних положень бухгалтерського обліку та внутрішніх документів підприємства. Важливе значення для організації та проведення аудиту має МСА 200 “Загальні цілі незалежного аудитора на проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту”, який визначає мету перевірки запасів як надання незалежної професійної думки щодо достовірності відображення операцій із запасами у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Цей стандарт підкреслює необхідність дотримання принципів об’єктивності, професійного скептицизму та комплексного аналізу господарських операцій, пов’язаних із запасам.

Планування аудиту регламентується МСА 300 “Планування аудиту фінансової звітності”, що передбачає визначення мети, завдань, об’єктів аудиту та джерел інформації, а також формування стратегії і програми аудиторської перевірки. При цьому програма аудиту включає перелік процедур та методів, які забезпечують отримання достовірних доказів щодо наявності, руху та оцінки виробничих запасів.

Отримання та оцінка аудиторських доказів здійснюється відповідно до МСА 500 “Аудиторські докази”, який визначає порядок застосування методів контролю, тестування, звірки, анкетування та експертизи для підтвердження достовірності інформації обліку. Однією з ключових складових аудиту є правильна організація документального забезпечення, що регламентується МСА 230 “Аудиторська документація”, яка визначає вимоги до оформлення аудиторських робіт та фіксування результатів перевірки, що в подальшому слугує доказом належності та ефективності проведеного аудиту.

Крім того, внутрішньою основою регулювання є наказ про облікову політику підприємства, який визначає методи обліку запасів, субрахунки, методи списання, порядок накопичення транспортно-заготівельних витрат, а також планування та проведення інвентаризацій. Цей документ є орієнтиром для аудитора при оцінці відповідності обліку запасів чинному законодавству та внутрішнім стандартам підприємства [29].

Таким чином, нормативно-правове регулювання аудиту виробничих запасів базується на взаємодії міжнародних стандартів аудиту, національних положень бухгалтерського обліку та внутрішніх документів підприємства, що забезпечує комплексний підхід до перевірки, контроль за достовірністю обліку та ефективністю використання виробничих запасів. Така інтеграція дозволяє аудитору формувати об’єктивну думку щодо фінансового стану підприємства, виявляти недоліки в обліку та рекомендації для оптимізації процесів управління запасами.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1 Документальне забезпечення надходження виробничих запасів та їх відображення в системі рахунків

Функціонування системи бухгалтерського обліку виробничих запасів ґрунтується на безперервному та суцільному документуванні господарських операцій, пов'язаних із їх надходженням, внутрішнім переміщенням, використанням та вибуттям. Саме первинні документи забезпечують фіксацію факту здійснення операції, формують інформаційну базу для аналітичного й синтетичного обліку, а також виступають інструментом контролю за цільовим і економічно обґрунтованим використанням матеріальних ресурсів підприємства [30].

Згідно з вимогами ст. 9 Закону України [15], господарські операції в системі бухгалтерського обліку відображаються на підставі первинних облікових документів, відповідно до яких підтверджується факт та зміст проведеної господарської діяльності. Обов'язок щодо своєчасного оформлення первинних облікових документів і реєстрів бухгалтерського обліку, а також відповідальність за правильність і повноту відображеної в них інформації покладається на осіб, які безпосередньо здійснювали їх складання та засвідчили такі документи власними підписами.

Документальне забезпечення операцій із виробничими запасами має комплексний характер і охоплює всі етапи їх життєвого циклу в складі оборотних активів. Початковим етапом є процес надходження запасів, що може здійснюватися шляхом придбання у постачальників, виготовлення власними силами або отримання з інших джерел. Кожна з таких операцій підлягає обов'язковому

оформленню первинними документами, які підтверджують кількісні, вартісні та якісні характеристики матеріальних цінностей [31].

Облік виробничих запасів на підприємстві ґрунтується на використанні первинних облікових документів, структура та реквізити яких орієнтовані на інтеграцію з автоматизованими системами бухгалтерського обліку, що забезпечує оперативне опрацювання, узагальнення та збереження облікової інформації.

Факт надходження виробничих запасів на підприємство документально засвідчується первинним обліковим документом — видатковою накладною, яка оформлюється постачальником у момент фактичної передачі матеріальних цінностей покупцеві. Зазначений документ фіксує зміну права володіння запасами та містить відомості про їх номенклатуру, кількість і склад, що дає змогу ідентифікувати передані ресурси. Наявність видаткової накладної забезпечує належне документальне підтвердження здійснення господарської операції для обох сторін та слугує підставою для відображення відповідних облікових записів у бухгалтерському обліку підприємства.

Відповідно до пункту 15 статті 3 Закону України [32], видаткова накладна надається покупцеві товарів (робіт, послуг) у паперовій та/або електронній формі за його вимогою як розрахунковий документ, що підтверджує факт передання товару та перехід права власності від продавця до покупця. Цей документ складається у 2 примірниках, один із яких передається від покупця отримувачу, інший на місці отримання підписується відповідальною особою покупця і повертається постачальнику.

Так як не існує однієї типової форми видаткової накладної, підприємства зазвичай використовують форму, що влаштована в їх програмі для ведення обліку, що обов'язково має містити наступні реквізити (приклад форми та оформлення видаткової накладної оприбуткування виробничих запасів рис. 2.2.1):

- Назва документа;
- Дата складання цього документа;
- Назва підприємства-продавця (за бажанням вказується повна адреса, код ЄДРПОУ);

- Назва підприємства-покупця (за бажанням вказується повна адреса, код ЄДРПОУ);
- Договір згідно якого співпрацюють;
- Повна назва товару;
- Кількість одиниць товару із зазначенням одиниці виміру (шт, кг, м та ін.);
- Ціна за одиницю товару;
- Сума по кожному товару;
- Загальна сума по накладній;
- Посади відповідальних осіб щодо отримання товару;
- Особові підписи відповідальних осіб, за наявності печатка підприємств.

Операції з надходження виробничих запасів на підприємство оформлюються не лише видатковими накладними, а й комплексом супровідних документів постачальників і перевізників, зокрема рахунками-фактурами (виписується продавцем та передається покупцю), платіжними вимогами-дорученнями (згідно рахунку формується платіжне доручення і здійснюється проплата), товарно-транспортними накладними (де вказується шлях транспортування товару) та іншими документами. Зазначені документи слугують підставою для здійснення приймання матеріальних ресурсів за кількісними та якісними показниками, а також використовуються у процесі проведення розрахунків між постачальником і покупцем за відвантажені запаси.

У момент надходження матеріальних цінностей на склад підприємства здійснюється їх обов'язкова перевірка, відповідальність за яку покладається на матеріально відповідальну особу. Приймання запасів проводиться на підставі транспортних або супровідних документів відправника чи перевізника, що забезпечує можливість зіставлення фактичних показників із даними первинної документації. Така процедура є необхідною умовою належного контролю за рухом та збереженням товарно-матеріальних цінностей.

Відсутність окремих первинних документів, їх неповнота або недоліки в оформленні не є підставою для відмови у прийманні запасів. У подібних випадках матеріально відповідальна особа оформлює відповідний акт, у якому фіксується фактична наявність товарно-матеріальних цінностей із зазначенням виявлених недоліків у документах.

Якщо під час приймання виявляються нестачі або розбіжності між фактичною та документально підтвердженою кількістю запасів, приймання таких матеріалів підлягає негайному припиненню. При цьому забезпечується їх окреме зберігання без змішування з однорідними запасами за номенклатурними групами. Для врегулювання виявлених розбіжностей викликається представник постачальника, за участю якого складається акт приймання матеріалів, що слугує підставою для подальшого облікового відображення та претензійної роботи [31].

Сучасний розвиток економіки та трансформація національної системи бухгалтерського обліку висувають на перший план потребу в удосконаленні її методичного апарату, серед якого визначальне значення мають рахунки обліку та структура плану рахунків. Робочий план рахунків бухгалтерського обліку є важливим інструментом практичного впровадження облікової політики підприємства та невід'ємним елементом його інформаційної системи управління. Сформований на основі національного Плану рахунків, він забезпечує адаптацію загальнодержавних вимог до умов функціонування конкретного суб'єкта господарювання з урахуванням специфіки бізнес-процесів, організаційної структури, галузевих особливостей та інформаційних запитів користувачів. Через робочий план рахунків здійснюється систематизація й деталізація облікової інформації щодо активів, зобов'язань, капіталу, доходів, витрат і фінансових результатів, що створює основу для достовірного відображення господарських операцій та формування фінансової звітності [33].

Відповідно до положень статті 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [15], організаційні питання ведення бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції власника або уповноваженого ним органу управління. Підприємство самостійно визначає свою

облікову політику, обирає систему бухгалтерського обліку, формує внутрішньогосподарський (управлінський) облік, а також встановлює правила документообігу, додаткові рахунки та реєстри аналітичного обліку. Такий підхід зумовлений необхідністю врахування індивідуальних особливостей діяльності підприємств, галузевої специфіки та організаційної структури.

Для обліку виробничих запасів будь-якого підприємства існують рахунки 2 класу Запаси. Рахунки зазначеного класу використовуються для системного відображення інформації щодо наявності, надходження та вибуття матеріальних активів, які перебувають у власності підприємства. До них належать готова продукція, товари, виробничі запаси та інші предмети праці, що призначені для подальшої обробки, перероблення, використання у виробничому процесі або забезпечення господарської діяльності, а також засоби праці, які відповідно до облікової політики підприємства віднесені до складу малоцінних і швидкозношуваних предметів.

Матеріальні цінності, які не є власністю підприємства, але тимчасово перебувають у його розпорядженні на умовах відповідального зберігання, переробки з використанням давальницької сировини чи на комісійних засадах, підлягають обліку на позабалансових рахунках класу 0 «Позабалансові рахунки».

Запаси, готова продукція та товари, що передані покупцям або іншим контрагентам, але щодо яких на дату відображення в обліку ще не відбувся перехід ризиків і вигод, пов'язаних із правом власності, обліковуються на спеціально відкритих субрахунках відповідних рахунків обліку запасів.

Для синтетичного обліку виробничих запасів існує рахунок 20, де за дебетом відображаються надходження активів на підприємства, їхня дооцінка, а за кредитом – вибуття для переробки, виробництва, експлуатації, будівництва, для уцінки чи інших дій із запасами [18]. За цим рахунком існують субрахунки:

201 «Сировина та матеріали» відображення в бухгалтерському обліку інформації про залишки та зміни обсягів матеріальних ресурсів, які безпосередньо використовуються у виробничій діяльності підприємства. До таких ресурсів належать матеріали та сировина, що формують матеріальну основу майбутньої

продукції або забезпечують можливість її виготовлення на окремих етапах технологічного процесу.

202 «Купівельні напівфабрикати й комплектуючі вироби» - облік матеріальних ресурсів, які надходять на підприємство у вигляді готових вузлів, деталей або напівфабрикатів стороннього виробництва та використовуються у процесі формування власної продукції. До цієї категорії належать комплектуючі вироби, придбані для подальшого доопрацювання, монтажу або збирання, що потребують додаткових витрат праці.

203 «Паливо» - облік палива (нафтопродуктів, твердого палива, мастильних матеріалів), яке використовується для технологічних процесів виробництва, обслуговування транспорту, вироблення енергії або опалення будівель. Також на цьому субрахунку фіксуються оплачені талони на паливо та газ.

204 «Тара та тарні матеріали» - обліковуються всі види тари, окрім тієї, яка використовується як господарський інвентар. Тут також враховуються комплектуючі та матеріали, що застосовуються для виготовлення нової тари або ремонту існуючої (наприклад, деталі для збірки ящиків, клепка для бочок).

205 "Будівельні матеріали" - облік матеріалів, конструкцій, деталей, обладнання та комплектуючих виробів, які застосовуються безпосередньо у будівельно-монтажних роботах. Сюди не включаються транспортні засоби, верстати, будівельні механізми та інше обладнання, що не потребує монтажу; їх облік ведеться на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Передані підряднику матеріали списуються після підтвердження фактичного монтажу.

206 «Матеріали, передані в переробку» - облік матеріалів, які передані стороннім підприємствам для виготовлення продукції та входять до її собівартості. Всі витрати на переробку, сплачені стороннім організаціям, відображаються безпосередньо на рахунках, де ведеться облік отриманих виробів. Аналітичний облік ведеться за підприємствами-переробниками та видами матеріалів.

207 «Запасні частини» - облік придбаних або виготовлених запасних частин, готови деталей, вузлів та агрегатів, що використовуються для ремонту та заміни

зношених елементів машин, устаткування, транспортних засобів та інструменту. Також сюди включаються автомобільні шини, які перебувають у запасі.

208 «Матеріали с/г призначення» - облік матеріалів, що застосовуються у сільському господарстві: мінеральні добрива, пестициди, біопрепарати, медикаменти для тварин, насіння, саджанці, корми тощо. Всі ці матеріали використовуються безпосередньо у господарстві для посіву, висаджування або відгодівлі тварин.

209 «Інші матеріали» - облік вторинних матеріалів та відходів виробництва, невикористаних чи зношених ресурсів (металобрухт, утиль, обрізки, стружка, зношені шини), а також матеріальні цінності, отримані від ліквідації основних засобів, які не можуть бути використані як паливо, сировина чи запасні частини.

Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» використовується для обліку фінансових зобов'язань підприємства перед постачальниками та підрядними організаціями за отримані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги. Через цей рахунок відображаються розрахунки за придбані виробничі запаси, що надходять на баланс підприємства, а також за інші матеріальні ресурси, необхідні для виробничого процесу. Кредит рахунку фіксує суму заборгованості перед контрагентами за поставки та роботи, а дебет – її погашення, списання або коригування. Для детального контролю взаєморозрахунків відкриваються відповідні субрахунки, що дозволяють вести аналітичний облік за окремими постачальниками, видами товарно-матеріальних цінностей та типами робіт і послуг.

Фактична оплата закуплених виробничих запасів здійснюється через рахунки класу 3 «Грошові кошти та їх еквіваленти», зокрема на рахунках 30 «Готівка» або 31 «Рахунки в банках». Використання цих рахунків дозволяє контролювати рух грошових коштів при розрахунках з постачальниками, забезпечує точність відображення оплати та підтверджує факт надходження товарно-матеріальних цінностей у власність підприємства.

Під час придбання виробничих запасів підприємство відображає податковий кредит з ПДВ, що виникає при оплаті придбаних матеріалів, на рахунок

64 «Розрахунки за податками й платежами», що дозволяє врахувати суму податку, включеного у вартість запасів, та правильно відобразити його у собівартості матеріальних цінностей. Приклад кореспонденції рахунків придбання виробничих запасів наведений в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Кореспонденція рахунків з обліку надходження виробничих запасів

№	Господарська операція	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Перераховано попередню плату за пестициди постачальнику	371	311	16 320,00
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	644	2 720,00
3	Оприбутковано пестициди на склад мін.добрив та ЗЗР підприємства (за умовою попередньої плати)	208	631	13 600,00
4	Відображено податковий кредит з ПДВ	644	631	2 720,00
5	Відображено взаємозалік заборгованостей	631	371	16 320,00
6	Оприбутковано захисні окуляри та респіратори 3 комплекти для працівників (за умовою післяплати)	22	631	5 550, 000
7	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	1 110,00
8	Перераховано кошти постачальнику за захисні комплекти для працівників	631	311	6 660,00

Джерело: побудовано автором.

Значення робочого плану рахунків полягає у його здатності забезпечувати гнучкість облікової системи та її пристосованість до динамічних змін економічного середовища. У процесі розвитку підприємства, розширення видів діяльності, впровадження нових технологій або виникнення нових об'єктів обліку зростає потреба в поглибленні аналітики, деталізації синтетичних рахунків і введенні додаткових субрахунків, що дозволяє своєчасно реагувати на зміни без порушення чинної нормативної бази. Таким чином, робочий план рахунків виступає дієвим механізмом зворотного зв'язку між практикою господарювання підприємства та системою нормативного регулювання бухгалтерського обліку.

Відповідно до ч. 5 ст. 8 Закону [15], підприємство має право затверджувати додаткову систему рахунків і регістрів аналітичного обліку, що свідчить про можливість деталізації облікової інформації в межах чинної нормативної бази. Саме робочий план рахунків виступає практичним механізмом реалізації цього

права та забезпечує узгодженість методологічних рішень із реальними умовами господарювання.

Аналітичний облік представляє собою систему детального контролю та реєстрації фінансових операцій підприємства, що забезпечує глибше розуміння його господарської діяльності порівняно з синтетичним обліком. Він передбачає розподіл загальних рахунків на субрахунки, завдяки чому можна отримувати інформацію про конкретні елементи діяльності, зокрема окремі види продукції, послуг, контрагентів чи постачальників. Такий підхід дозволяє керівництву приймати зважені управлінські рішення, планувати використання ресурсів та контролювати витрати. Аналітичний облік виступає ключовим інструментом внутрішнього управління, оскільки надає детальну та структуровану інформацію, необхідну для ефективного фінансового планування та оптимізації бізнес-процесів. Опис аналітичного обліку по видах активів наведений в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналітичний облік за видами виробничих активів

Види активів	Синтетичний рахунок	Особливості аналітичного обліку	Приклади аналітичних рахунків
Виробничі запаси	20	Облік ведеться за видами матеріалів, групами, місцями зберігання, окремо по підрозділах; враховуються кількість і вартість запасів	2031 – паливо на складі 2032 – паливо передане підзвітним особам 2071 – запасні частини для автотранспорту 2072 – запасні частини для цеху механізації

Джерело: побудовано автором.

Аналітичний облік виробничих запасів є значущим елементом організації управління цими запасами, оскільки забезпечує поглиблену деталізацію облікової інформації, що необхідні для оперативного контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень. На відміну від синтетичного обліку, який формує узагальнені показники щодо стану та руху запасів, аналітичний облік дозволяє відслідковувати кожен окремий вид матеріальних цінностей з урахуванням їх якісних, кількісних та вартісних характеристик, місць зберігання, матеріально-відповідальних осіб і напрямів використання.

Завдяки веденню аналітичних рахунків підприємство отримує можливість своєчасно виявляти нестачі, пересортицю, надлишкові або неліквідні запаси, а також оцінювати відповідність фактичного використання матеріалів встановленим нормам і лімітам. Це сприяє зниженню виробничих витрат, оптимізації складських залишків і підвищенню ефективності використання ресурсів.

Аналітичний облік також виконує важливу інформаційну функцію, оскільки є основою для формування оборотних відомостей, регістрів бухгалтерського обліку, даних для інвентаризації та внутрішнього контролю. Саме аналітичні дані дозволяють зіставляти інформацію бухгалтерського обліку з показниками складського обліку, забезпечувати достовірність фінансової звітності та підтверджувати правильність відображення господарських операцій у синтетичному обліку. Використання сучасних інформаційних систем і бухгалтерських програм підсилює роль аналітичного обліку, забезпечуючи оперативність обробки даних і можливість формування аналітичних звітів у режимі реального часу [36].

У сучасних умовах розвитку цифрових технологій та автоматизації бізнес-процесів підприємства отримали можливість дистанційного управління виробничими запасами, контролю їх руху та оцінки ефективності використання в реальному часі. Використання BI-систем (Power BI, Google Data Studio), що дозволяють адаптувати дані для швидкого прийняття управлінських рішень та зменшити ризики шляхом легкого та постійного моніторингу. Використання ERP-рішень (IT-Enterprise, MASTER:ERP, OSA), та хмарних сервісів документообігу дозволяє інтегрувати дані з різних етапів виробничого та логістичного процесу, забезпечувати точний облік, своєчасне виявлення відхилень та оперативне прийняття управлінських рішень. Цифрові інструменти підвищують прозорість та ефективність управління запасів, зменшують ризики людських помилок, забезпечують безпеку матеріальних ресурсів у зонах ризику та сприяють оптимізації витрат, що особливо актуально в сучасних умовах.

Отже, надходження виробничих запасів є початковим і визначальним етапом формування матеріально-ресурсного забезпечення підприємства, від

правильності організації якого залежить достовірність подальшого відображення запасів у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Своєчасне та коректне оформлення операцій із оприбуткування матеріальних цінностей забезпечує підтвердження факту їх отримання, законність виникнення активу та точність первісної оцінки.

2.2 Документальне забезпечення наявності й вибуття виробничих запасів та їх відображення в системі рахунків

Після оприбуткування виробничих запасів важливого значення набуває організація документального забезпечення їх подальшої наявності, використання та вибуття, а також коректне відображення відповідних операцій у системі бухгалтерських рахунків. Саме на цьому етапі формується інформаційна база для оперативного контролю за збереженням матеріальних ресурсів, дотриманням установлених норм їх використання та забезпечення достовірності даних фінансового обліку. Реалізація зазначених завдань здійснюється шляхом поєднання складського та бухгалтерського обліку, що передбачає чітку регламентацію документообігу, відповідальності посадових осіб і узгодження аналітичних та синтетичних облікових даних.

Організація обліку виробничих запасів у межах складського господарства передбачає ведення обліку за двома взаємопов'язаними напрямками — за місцями фактичного зберігання матеріальних ресурсів та в бухгалтера підприємства. Облік, що здійснюється безпосередньо на складах, ідентифікується як складський і спрямований на оперативне відображення руху та залишків запасів. Його функціонування охоплює комплекс організаційних заходів, зокрема закріплення матеріальної відповідальності, упорядкування й технічне забезпечення складських приміщень, систематизацію зберігання за номенклатурними позиціями, а також

визначення порядку формування, обігу та використання носіїв облікової інформації [31].

Картка складського обліку є основним регістром оперативного контролю за рухом виробничих запасів і містить сукупність обов'язкових реквізитів, необхідних для ідентифікації матеріальних цінностей та відстеження їх обігу. У ній відображається інформація про підприємство та конкретне місце зберігання запасів, характеристики матеріалів (одиниця виміру, марка, сорт, номенклатурний номер, облікова ціна), а також дані щодо господарських операцій із зазначенням дати, підстави здійснення, джерела надходження або напрямку вибуття. Окремо фіксуються показники руху запасів у розрізі надходження, витрачання та залишків, що підтверджуються підписом відповідальної особи та датою проведення контролю.

Оскільки картка складського обліку є регістром складського обліку, то наступною дією є зведення даних про господарські операції за певний період (журнал операцій) та передача їх в бухгалтерії, де на їх підставі бухгалтер здійснює перевірку повноти та правильності відображення операцій, узгодження даних складського й бухгалтерського обліку, а також формує відповідні записи у системі аналітичного та синтетичного обліку. Схема руху первинних документів в регістрах бухгалтерського обліку представлена на рис. 2.1.

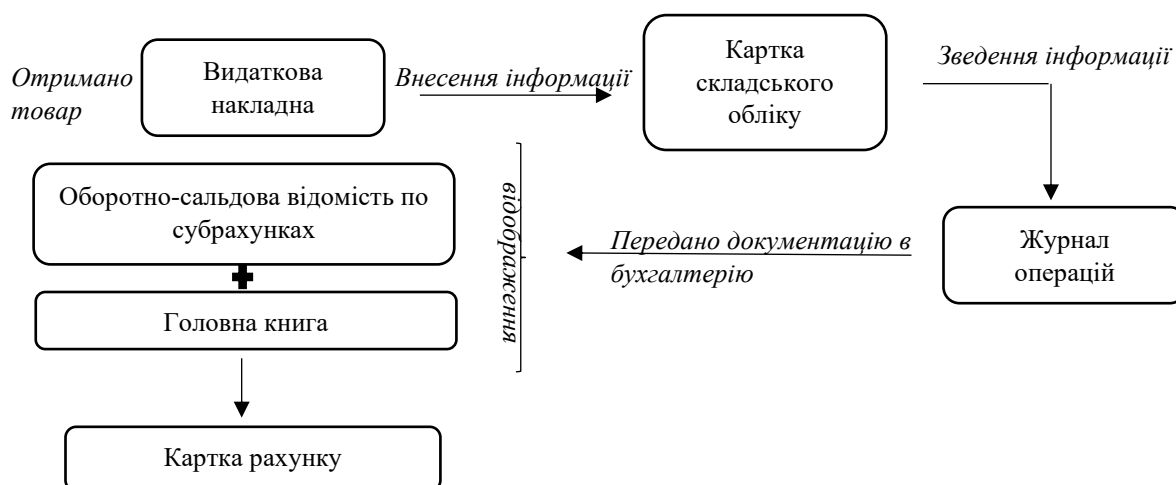

Рисунок 2.1 – Схема відображення інформації в облікових регістрах

Джерело: побудовано автором на основі узагальнення інформації [31, 38, 39].

Кінцевим етапом обігу виробничих запасів є їх використання у виробничому процесі або відпуск на інші господарські потреби. Документальне оформлення цього етапу має особливе значення, оскільки саме на його основі здійснюється списання вартості запасів на витрати діяльності підприємства. Первинні документи, що застосовуються при відпуску матеріалів у виробництво, дозволяють контролювати дотримання встановлених норм витрачання, аналізувати рівень матеріаломісткості продукції та оцінювати ефективність використання ресурсів [39].

Вибуття виробничих запасів зі складу підприємства може здійснюватися за різними напрямками залежно від цільового призначення та економічного змісту операцій, а саме:

- можуть передаватися у виробничий процес;
- використовуватися для забезпечення загальновиробничих потреб;
- окрему групу становлять операції зі списання матеріальних ресурсів у разі втрати ними ознак активу або невідповідності встановленим критеріям визнання;
- можуть відпускатися для забезпечення діяльності підрозділів збуту та адміністративного апарату підприємства;
- безоплатна передача матеріальних цінностей;
- реалізація їх стороннім контрагентам;
- обмін на однорідні чи відмінні за характеристиками активи.

Ключовим напрямом вибуття виробничих запасів є їх цільове передання до виробничих підрозділів, що документується за допомогою відповідних первинних облікових форм. У таких документах фіксуються найменування та кількість запасів, структурний підрозділ-відправник і підрозділ-одержувач, а також обґрунтування та підстави здійснення переміщення. Оскільки виробничі запаси безпосередньо використовуються у процесі виготовлення продукції, для обліку їхнього фактичного використання застосовується рахунок 23 «Виробництво», який дозволяє відображати стадії формування собівартості продукції та контролювати

ефективність її виробничого використання. Цей рахунок узагальнює дані про витрати на створення продукції, виконання робіт або надання послуг на підприємстві і застосовується у промислових та сільськогосподарських виробництвах, підрядних організаціях, науково-дослідних установах, закладах громадського харчування, транспорті та зв'язку, дорожніх господарствах, а також інших організаціях і допоміжних виробництвах.

Одним первинних документів вибуття запасів є накладна-вимога на відпуск сировина та матеріалів для потреб виробництва. Ця накладна виписується матеріально-відповідальною особою складу (комірником складу) та слугує підставою для санкціонованого передання матеріальних ресурсів у виробничі підрозділи підприємства. Її оформлення здійснюється на момент фактичного відпуску сировини й матеріалів зі складу з обов'язковим зазначенням номенклатури, кількісних та вартісних показників, а також напряду використання ресурсів. Зазначений документ підтверджує правомірність вибуття запасів із місця зберігання та забезпечує дотримання принципу відповідальності за збереження майна підприємства.

Накладна-вимога виконує не лише облікову, а й контрольну функцію, оскільки дозволяє відстежувати цільове використання матеріалів у процесі виробництва, зіставляти фактичні витрати з установленими нормами та своєчасно виявляти відхилення. Дані, зафіксовані в цьому первинному документі, використовуються бухгалтерією для відображення господарських операцій у регістрах обліку, що подальшому будуть формувати виробничу собівартість продукції.

У разі якщо матеріальні цінності мають значні габарити та потребують транспортування до місця їх використання у виробничому процесі, або коли виробничі підрозділи підприємства територіально відокремлені від місць зберігання відповідних активів, виникає необхідність оформлення товарно-транспортної накладної. У зазначеному документі обов'язково фіксуються пункт відправлення та пункт призначення матеріальних ресурсів, що забезпечує належне документальне підтвердження їх переміщення.

Накладна на внутрішнє переміщення матеріальних цінностей використовується у разі переміщення запасів між складами, цехами або іншими структурними підрозділами підприємства без зміни власника та без фактичного споживання матеріалів. Основною відмінністю цього документа є те, що він не впливає на загальний обсяг запасів підприємства, а лише змінює місце їх зберігання та матеріально відповідальну особу.

У процесі господарської діяльності можливе списання запасів унаслідок втрат, псування або інших обставин, а також їх вибуття за іншими операціями, передбаченими обліковою політикою підприємства. Для відображення в обліку списання цих втрат існує акт щодо втрат, псування чи нестач, де вказуються відхилення від облікових залишків, конкретні причини вибуття запасів, їх кількість і вартість, а також особи, відповідальні за збереження матеріальних цінностей [39].

Якщо підприємство приймає рішення про перепродаж виробничих запасів стороннім контрагентам, операції оформлюються на підставі відповідних договорів купівлі-продажу та внутрішніх розпорядчих документів керівництва. Для документального підтвердження факту вибуття матеріалів використовується видаткова накладна або накладна на відпуск матеріалів на сторону, в якій зазначаються всі необхідні реквізити: постачальник і його контактні дані, платник, номер та дата документа, найменування запасів, одиниця виміру, кількість, ціна та загальна сума, а також підписи відповідальних осіб — директора, головного бухгалтера, особи, яка здійснила відпуск, і особи, яка отримала матеріали [38]. Крім того, одночасно оформлюються ТТН та рахунок-фактура.

У період воєнного стану значна кількість підприємств надає підтримку Збройним Силам України, передаючи для їх потреб матеріальні ресурси та запаси. Такі операції оформлюються відповідними первинними документами, зокрема актом приймання-передачі та товарно-транспортною накладною, у яких зазначаються реквізити юридичної особи-відправника та отримувача, конкретний підрозділ або частина, що одержує ресурси, а також найменування, кількість, одиниці виміру та вартість переданих матеріалів. Оформлення цих документів забезпечує офіційне підтвердження факту безоплатної передачі.

Таблиця 2.3 – Кореспонденція рахунків використання та вибуття запасів

№	Господарська операція	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Списано мінеральні добрива для внесення	231	208	8 520
2	Списано запасні частини для ремонту трактора	232	207	16 420
4	Списано канцтовари для адміністративних потреб	92	209	260
5	Передано паливо для потреб ЗСУ	949	203	5 000
6	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	949	641	1 000
7	Віднесена на фінансовий результат витрати	791	949	6 000

Джерело: сформовано автором.

Отже, ефективне ведення обліку вибуття виробничих запасів передбачає поєднання документального, складського та бухгалтерського контролю. Первинні документи забезпечують достовірне відображення руху матеріалів, контроль за їх використанням і своєчасне виявлення відхилень. Таким чином, інтегрований підхід до обліку підвищує ефективність управління ресурсами та достовірність фінансової інформації підприємства.

У сучасних умовах цифровізації господарської діяльності облік вибуття виробничих запасів дедалі частіше здійснюється із застосуванням спеціалізованих програмних продуктів автоматизації обліку. Такі інформаційні системи забезпечують комплексну обробку первинних даних, автоматичне формування бухгалтерських проведення, оперативний контроль залишків запасів і підвищують точність відображення господарських операцій.

Використання альтернативних програмних рішень, зокрема SAP ERP, Odoo, ISpro, Master:Бухгалтерія, Парус-Бухгалтерія, DiloVod, BookKeeper дозволяє інтегрувати облік запасів із підсистемами складського обліку, виробництва та фінансового контролю, що сприяє мінімізації ручної праці, зниженню ризику помилок, а також забезпечує прозорість процесів списання та внутрішнього переміщення матеріальних ресурсів.

У сучасних великих підприємствах управління матеріальними ресурсами набуває особливої значущості, зокрема при розподілі запасів між різними складами та забезпеченні умов їх належного зберігання. Це стосується, зокрема, зернових культур, для яких критично важливим є контроль мікрокліматичних показників,

таких як вологість і температура повітря. Використання IoT-сенсорів дозволяє здійснювати безперервний дистанційний моніторинг стану складських приміщень, оперативно виявляти відхилення від оптимальних параметрів, знижувати ризики втрат продукції та підвищувати ефективність логістичних і виробничих процесів підприємства.

Крім того, сучасні програмні продукти підтримують аналітичний облік вибуття виробничих запасів у розрізі місць зберігання, матеріально відповідальних осіб, центрів витрат і видів діяльності. Вони також дозволяють формувати управлінську та фінансову звітність у режимі реального часу, що підвищує якість прийняття управлінських рішень і забезпечує відповідність облікових даних вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку та внутрішніх регламентів підприємства.

2.3 Інвентаризація виробничих запасів

Невід’ємним елементом системи документального забезпечення обліку виробничих запасів є інвентаризація, яка забезпечує зіставлення облікових даних із фактичною наявністю матеріальних цінностей. В умовах господарської діяльності виробничі запаси належать до найбільш уразливих активів, оскільки вони схильні до фізичного зносу, псування, морального старіння, а також мають підвищений ризик втрат унаслідок зловживань або помилок у зберіганні й обліку. Саме тому інвентаризація виступає важливим інструментом внутрішнього контролю, спрямованим на забезпечення достовірності інформації про стан і рух запасів [31].

Порядок та умови проведення інвентаризації активів і зобов’язань регламентуються чинним нормативно-правовим актом — Положенням про інвентаризацію активів та зобов’язань [40]. Згідно з його вимогами, проведення інвентаризації організовує власник підприємства або керівник, уповноважений на управління, який забезпечує необхідні умови для перевірки, визначає об’єкти

інвентаризації, строки та періодичність її проведення, за винятком випадків обов'язкової інвентаризації, встановлених законодавством.

Основна мета інвентаризації полягає у підтвердженні достовірності облікових даних і фінансової звітності. В процесі перевіряються фактична наявність, стан та оцінка активів і зобов'язань, а також відповідність критеріям визнання. Інвентаризація проводиться обов'язково у таких ситуаціях:

- перед складанням річної фінансової звітності;
- при передачі державного майна в оренду, приватизації або перетворенні підприємства;
- у разі зміни матеріально відповідальних осіб;
- при виявленні фактів крадіжок, псування чи зловживань;
- за рішенням суду чи уповноважених органів;
- після аварій, стихійних лих чи пожеж;
- при припиненні діяльності підприємства;
- під час переходу на фінансову звітність за міжнародними стандартами;
- у будь-яких інших випадках, передбачених законодавством.

Для проведення інвентаризації на підприємстві створюється спеціальна комісія, яка діє на підставі розпорядчого документу керівника. До її складу включаються представники апарату управління підприємства, бухгалтерської служби, а також фахівці, які мають досвід роботи з активами і знають їхні ціни та первинні облікові документи. У разі залучення зовнішніх фахівців можуть бути включені представники аудиторських організацій або суб'єкти підприємницької діяльності, що виконують ведення обліку на договірних засадах.

Головою комісії призначається керівник підприємства, його заступник або уповноважена особа структурного підрозділу. У випадку, коли бухгалтерський облік ведеться безпосередньо керівником, він самостійно очолює інвентаризаційну комісію. При необхідності до складу комісії можуть бути залучені члени ревізійної комісії підприємства. На великих підприємствах, де обсяг активів значний, для

безпосередньої перевірки в місцях зберігання та виробництва створюються робочі інвентаризаційні групи.

Інвентаризація запасів описана в пункті 4 розділ II цього положення, відповідно до якого перевірка запасів здійснюється за кожним місцем їх зберігання з обов'язковим розмежуванням за матеріально відповідальними особами. У процесі інвентаризації кожна одиниця запасів відображається в інвентаризаційних описах із зазначенням найменування, за наявності — номенклатурного коду, виду, групи, сорту, одиниці виміру, фактичної кількості, ціни та загальної вартості. Дані фіксуються станом на дату проведення інвентаризації з подальшим порівнянням із показниками бухгалтерського обліку.

Малоцінні та швидкозношувані предмети, які обліковуються в оперативному порядку, не включаються до інвентаризаційних описів. Їх наявність перевіряється шляхом звірки фактичних залишків із даними відповідних відомостей оперативного обліку матеріально відповідальних осіб. У разі виявлення нестачі складається окремий акт установленної форми.

Спеціальний одяг та предмети індивідуального користування, що передані на прання, хімічну чистку або ремонт, перевіряються на підставі первинних документів, наданих підприємствами-виконавцями таких послуг.

Фактична наявність запасів встановлюється інвентаризаційною комісією безпосередньо у присутності матеріально відповідальних осіб шляхом перерахунку, зважування або вимірювання. Забороняється включати до інвентаризаційних описів показники, отримані виключно зі слів відповідальних осіб або за обліковими даними без фактичної перевірки.

У разі зберігання запасів у непошкодженій заводській або постачальницькій упаковці їх кількість може визначатися за супровідними документами за умови обов'язкового вибіркового контролю фактичної наявності таких цінностей у натурі.

На запаси, які перебувають у дорозі, на відвантажену, але не оплачену у встановлені строки продукцію, а також на матеріальні цінності, що знаходяться на складах інших суб'єктів господарювання (на відповідальному зберіганні, комісії

або у переробці), оформлюються окремі інвентаризаційні описи. Одночасно здійснюється перевірка обґрунтованості сум, відображених на відповідних рахунках бухгалтерського обліку.

Такі суми визнаються достовірними лише за наявності належним чином оформлених підтвердних документів, зокрема рахунків постачальників, платіжних вимог або рахунків-фактур, пред'явлених покупцям, а також охоронних розписок, актуальних на дату проведення інвентаризації або близьку до неї.

Матеріальні цінності, які під час інвентаризації визнані непридатними для подальшого використання або такими, що зазнали псування, відображаються в окремому інвентаризаційному описі. У ньому зазначаються найменування запасів, їх кількість, характер і ступінь пошкодження, причини втрати споживчих властивостей, а також пропозиції щодо їх знецінення, списання або можливого альтернативного використання у господарській діяльності.

Тара підлягає відображенню в інвентаризаційних описах із групуванням за видами, призначенням і якісним станом (нова, така, що була у використанні, потребує ремонту тощо). У разі виявлення тари, непридатної для подальшої експлуатації, складається акт на її списання із детальним зазначенням причин псування.

Перевірка незавершеного виробництва є складнішим етапом, ніж фактична звірка наявності запасів. Під час інвентаризації незавершеного виробництва в інвентаризаційних описах фіксуються найменування заділів, стадія технологічного процесу, ступінь готовності та обсяг виконаних робіт.

Сировина, матеріали та покупні напівфабрикати, що знаходяться біля робочих місць і не були включені до виробничої обробки, не зараховуються до складу незавершеного виробництва, а відображаються в окремих інвентаризаційних описах.

Кількість матеріальних ресурсів, що входять до складу неоднорідних сумішей або мас у процесі виробництва, визначається шляхом технічних розрахунків відповідно до внутрішніх регламентів підприємства, якщо інше не встановлено чинним законодавством.

На об'єкти незакінченого ремонту будівель, споруд, машин, обладнання та інших основних засобів оформлюються окремі інвентаризаційні описи із зазначенням найменування об'єкта, характеру ремонтних робіт та відсотка їх фактичного виконання [40].

На думку Височан О.С. та Височан О.О., документаційне забезпечення інвентаризаційного процесу доцільно структурувати на чотири взаємопов'язані групи. До першої належать організаційно-розпорядчі документи, які оформлюються на підготовчому етапі та фіксують управлінські рішення й методичні засади проведення інвентаризації. Другу групу становлять технічні документи, що формуються безпосередньо під час перевірки та відображають фактичну наявність об'єктів обліку, забезпечуючи інформаційну основу для подальшого аналізу. Третю групу складає документальне забезпечення додаткового контролю, що використовується для підтвердження результатів інвентаризації та оцінки якості її проведення. Четверту групу утворюють документи підведення підсумків, що узагальнюють підсумки інвентаризації, містять висновки й рекомендації та слугують базою для управлінських рішень і порівняльного аналізу [41]. Опис первинних документів за групами представлений в табл. 2.4.

Результати інвентаризації оформлюються відповідними документами та слугують підставою для коригування бухгалтерських записів, відображення виявлених нестач або надлишків, а також посилення контрольних процедур на підприємстві. Інвентаризаційний опис, що складається щонайменше в 2 примірниках, зазначає номенклатурну групу товару, за наявності номер (сорт, тип), розмір та деякі інші ознаки відмінності.

По закінченню інвентаризація матеріально-відповідальна особа підписує розписку, що знаходиться в інвентаризаційному описі, з метою підтвердження факту проведення перевірки запасів у натурі в її присутності, повноти відображення всіх матеріальних цінностей та відсутності зауважень або претензій до дій інвентаризаційної комісії. Підписання такої розписки засвідчує, що всі запаси, включені до інвентаризаційного опису, були фактично перевірені,

належним чином зафіксовані та узгоджені між комісією і матеріально відповідальною особою, що забезпечує достовірність результатів інвентаризації та правомірність подальшого відображення її результатів у бухгалтерському обліку. Після оформлення інвентаризаційний опис засвідчується підписами всіх членів інвентаризаційної комісії та матеріально відповідальної особи, що підтверджує узгодженість зафіксованих даних і завершення процедури інвентаризації [42].

Таблиця 2.4 - Система первинних документів інвентаризації на підприємстві

Форма первинного документа	Характеристика
1	2
Група 1. Організаційно-розпорядчі документи	
Наказ про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику (1 примірник)	У межах наказу про облікову політику в частині виробничих запасів регламентується періодичність інвентаризаційних заходів відповідно до законодавчих норм і управлінських потреб підприємства, а також визначається перелік матеріальних цінностей, що підлягають контролю. Наказ формується на підставі Закону України [15].
Положення про порядок проведення інвентаризації (1 примірник)	Визначає організаційно-методичні засади перевірки виробничих запасів, включно з формуванням інвентаризаційних комісій, проведенням фактичного обліку, оформленням документів та аналізом результатів, з урахуванням норм Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань [40] та специфіки підприємства.
Наказ про створення інвентаризаційної комісії (1 примірник)	Документ затверджує персональний склад інвентаризаційних комісій, що відповідальні за перевірку виробничих запасів на підприємстві, визначає напрями контролю та розподіляє обов'язки між членами комісії для забезпечення повної та достовірної фіксації фактичного стану матеріальних цінностей.
Група 2. Технічні документи	
Інвентаризаційний опис (від 2 примірників)	Застосовується для документального відображення фактичної наявності, оцінки вартості та аналізу якісного стану запасів підприємства.
Акт інвентаризації (від 2 примірників)	Застосовується для документального фіксування фактичної наявності, обсягу та якості виробничих запасів підприємства, а також для відображення пов'язаних з ними зобов'язань, резервів і витрат майбутніх періодів.
Відомість звірки результатів інвентаризації (від 2 примірників)	Форма складається бухгалтерією для визначення та обґрунтування розбіжностей між фактичними залишками виробничих запасів, зафіксованими під час інвентаризації, та даними бухгалтерського обліку.
Група 3. Документальне забезпечення додаткового контролю	
Наказ проведення контрольної перевірки (1 примірник)	Документ визначає персональний склад комісії для проведення контрольної перевірки, встановлює строки її проведення та конкретні об'єкти, зокрема виробничі запаси, що підлягають контролю.

Продовження таблиці 2.4

1	2
Акт контрольної перевірки (від 2 примірників)	Документ використовується для фіксування результатів повторної вибіркової перевірки, яка зазвичай проводиться щодо найбільш цінних і затребуваних виробничих запасів, і здійснюється безпосередньо після основної інвентаризації для підтвердження достовірності фактичних залишків.
Книга реєстрації контрольних перевірок (1 примірник)	Документ призначений для систематичного фіксування результатів контрольних перевірок виробничих запасів, зокрема зазначаються суб'єкт перевірки, дати проведення, обсяги надлишків або нестач, а також реквізити матеріально відповідальних осіб.
Група 4. Документи підведення підсумків	
Відомість результатів інвентаризації (2 примірники)	Документ призначений для узагальнення результатів проведеної інвентаризації виробничих запасів за окремими матеріально відповідальними особами, структурними підрозділами та конкретними об'єктами перевірки.
Протокол інвентаризаційної комісії (1 примірник)	Документ фіксує причини виникнення розбіжностей у обліку виробничих запасів та визначає заходи і порядок їх врегулювання.
Наказ про затвердження результатів інвентаризації (1 примірник)	Документ містить розпорядження керівника підприємства щодо оприбуткування надлишків виробничих запасів, зарахування пересортиці, списання прострочених матеріальних цінностей, усунення виявлених дефектів, а також притягнення винних осіб до дисциплінарної чи матеріальної відповідальності.

Джерело: побудовано автором на основі [41].

За підсумками інвентаризаційних процедур та після документального підтвердження отриманих результатів здійснюється аналітичне зіставлення фактичних показників наявності запасів із інформацією, відображеною у системі бухгалтерського обліку. У разі встановлення невідповідностей такі відхилення підлягають систематизації у спеціальному зведеному документі — Відомості звірки результатів інвентаризації, у якій фіксуються найменування матеріальних ресурсів, щодо яких виявлено розбіжності, а також кількісні та вартісні параметри встановлених відхилень.

Існує декілька варіантів після інвентаризаційних дій:

- Відсутність розбіжностей між фактичною кількістю запасів та показниками бухгалтерського обліку – у цьому випадку результати інвентаризації підтверджують правильність і достовірність облікових показників, свідчать про належний рівень внутрішнього контролю та організації облікового процесу, а

також не зумовлюють потреби у внесенні будь-яких змін або коригувань до регістрів бухгалтерського обліку;

- У разі встановлення під час інвентаризації факту, що фактичні залишки товарно-матеріальних цінностей є меншими порівняно з показниками бухгалтерського обліку, такі розбіжності кваліфікуються як нестачі, тоді підприємство повинно вжити заходів щодо з'ясування причин їх виникнення, встановлення винних осіб та забезпечення відшкодування заподіяних збитків за рахунок відповідальних осіб у порядку, визначеному законодавством (табл. 2.5);

Таблиця 2.5 – Відображення в обліку результатів інвентаризації запасів

№	Господарська операція	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Відображено нестачу добрива КАС	947	208
2	Нарахована податкове зобов'язання з ПДВ	947	641
3	Зараховано суму нестачі на позабалансовий рахунок до моменту виявлення винних осіб	072	
4	Віднесено суму нестачі на винну особу	375	716
5	Погашено завдані збитки	208	375
6	Після відшкодування суми нестачі віднесено суму на розрахунки з бюджетом	716	642
7	Списано суму нестачі із позабалансового рахунку		072

Джерело: побудовано автором на основі [42].

- У випадку виявлення пересортиці надлишки одного виду товарно-матеріальних цінностей та нестачі іншого можна врівноважити шляхом взаємозаліку лише за умови, що обидва види запасів належать до однакової номенклатурної групи, мають тотожну кількість і були виявлені в межах одного звітного періоду у матеріально-відповідальній особи. Взаємозалік пересортиці проводиться тільки тоді, коли є впевненість у випадковому характері помилки, а не у свідомих діях матеріально-відповідальній особи - підозра на зловживання або систематичні відхилення вимагає додаткового розслідування та обмежує можливість проведення взаємозаліку. Таким чином, при проведенні взаємозаліку товарно-матеріальних цінностей за результатами інвентаризації можливі три варіанти співвідношення вартості нестач і надлишків:

1) відсутність відхилень між фактичними залишками та даними бухгалтерського обліку - облік операції ведеться лише в аналітичних картках одного синтетичного рахунку, без впливу на фінансову чи податкову звітність;

2) вартість надлишків перевищує суму нестач - підприємство отримує додатковий дохід, який відображається в обліку як інші операційні доходи на кредиті субрахунку 719;

3) сума нестач переважає над вартістю надлишків - різницю відносять до інших операційних витрат на дебет субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» та одночасно відображають на дебеті субрахунку 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей», при цьому довести провину матеріально відповідальної особи у виникненні такої різниці є досить складним завданням, оскільки взаємозалік проводиться переважно через випадкову плутанину.

Підприємства, що розташовані на тимчасово окупованих або прифронтових територіях, проводять інвентаризацію за наявності безпечного доступу до активів, первинних документів та облікових регістрів. У разі виявлення втрат або псування майна керівник підприємства визначає дату проведення перевірки, а результати відображаються в бухгалтерському обліку за звітний період, наступний за місяцем, у якому доступ до активів було відновлено [40].

Відсутність доступу до активів та відповідних бухгалтерських документів відображається у Примітках до фінансової звітності підприємства. Проте перебування запасів на території, що тимчасово не контролюється Україною, не є підставою для їх автоматичного списання з балансу. Після відновлення контролю керівник підприємства організовує проведення інвентаризації, документально фіксує виявлені наслідки та отримує підтверджуючі документи від ДСНС, Національної поліції або інших уповноважених органів. У разі встановлення нестач запасів результати відображаються в обліку, а вартість недостачі списується на витрати за субрахунком 977 «Інші витрати звичайної діяльності» [43].

Отже, інвентаризація виробничих запасів є ключовим елементом системи внутрішнього контролю підприємства, що дозволяє зіставляти фактичну наявність матеріальних цінностей із даними бухгалтерського обліку та підтверджувати

достовірність фінансової звітності. Вона проводиться комісією на підставі нормативно-правових актів і передбачає оформлення інвентаризаційних описів, актів та відомостей звірки результатів, що забезпечує повноту та точність документального відображення перевірки.

Результати інвентаризації дають змогу виявляти нестачі, надлишки та випадки пересортиці, здійснювати їх коригування в обліку та приймати управлінські рішення щодо підвищення ефективності контролю та збереження запасів. Особлива увага приділяється відповідальності матеріально-відповідальних осіб, правильності документального оформлення і правомірності відображення взаємозаліку нестач і надлишків. У воєнний період інвентаризаційні процедури адаптуються для тимчасово непідконтрольних або прифронтових територій, а результати втрат фіксуються лише після відновлення доступу та підтвердження уповноваженими органами, що забезпечує законність списання та достовірність обліку. В цілому, систематичне проведення інвентаризацій сприяє підвищенню точності обліку, фінансової дисципліни та ефективного управління матеріальними ресурсами підприємства.

2.4 Розкриття інформації про виробничі запаси підприємства в фінансовій звітності

Одним із найбільш інформаційно насичених та водночас складних елементів фінансової звітності є виробничі запаси, які відіграють визначальну роль у забезпеченні операційної діяльності підприємства. Їх наявність, структура та динаміка безпосередньо впливають на безперервність виробничого процесу, рівень витрат, формування собівартості продукції та кінцеві фінансові результати.

Фінансова звітність, у свою чергу, виступає основним джерелом інформації для широкого кола користувачів — інвесторів, кредиторів, менеджменту, контролюючих органів, — які приймають управлінські та економічні рішення на

основі показників, що в ній містяться. Саме тому належне розкриття інформації про виробничі запаси є важливою передумовою забезпечення прозорості фінансового стану підприємства, підвищення довіри до облікових даних та ефективності управління матеріальними ресурсами [44].

Правові засади складання та подання фінансової звітності в Україні визначаються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [15]. Зазначений нормативний акт встановлює перелік суб'єктів господарювання, для яких застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності є обов'язковим, зокрема підприємств, що становлять суспільний інтерес, публічних акціонерних товариств та підприємств видобувної галузі загальнодержавного значення. Для інших суб'єктів господарювання передбачено право самостійного вибору між національною та міжнародною моделлю обліку [45].

Незважаючи на те, що національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку розроблені на основі МСФЗ, між ними зберігаються відмінності, які мають принципове значення для порядку розкриття інформації про виробничі запаси. У міжнародній практиці ключовими нормативними документами у цій сфері є МСФЗ 1 «Подання фінансової звітності», який регламентує загальні вимоги до структури та змісту фінансових звітів, і МСБО 2 «Запаси», що визначає критерії визнання, оцінки та загальні підходи до класифікації запасів.

У національній системі бухгалтерського обліку питання формування інформації про запаси регулюються комплексом стандартів, серед яких провідне місце займають НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 9 «Запаси» та НП(С)БО 16 «Витрати». Такий підхід зумовлює більш детальну регламентацію облікових процедур, але водночас посилює формалізацію процесу розкриття інформації у фінансовій звітності.

Виробничі запаси є однією з ключових складових оборотних активів, від рівня забезпеченості та ефективності використання яких безпосередньо залежать безперервність виробничого процесу, собівартість продукції та фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання. Саме тому достовірне

відображення запасів у фінансовій звітності має суттєве значення для користувачів облікової інформації.

У таблиці 2.6 наведена характеристика НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» в розрізі запасів. Подана таблиця систематизує положення, які формують методологічну основу обліку та відображення запасів у фінансовій звітності підприємства. Хоча стандарт не містить спеціалізованих норм щодо обліку запасів, саме він визначає їх економічну природу як активів, місце у структурі оборотних активів та роль у формуванні операційного циклу. Норми стандарту встановлюють загальні вимоги до оцінки запасів, зокрема через застосування принципів історичної собівартості, нарахування та обачності, що забезпечує достовірність їх вартісного відображення. Водночас вимоги щодо повного висвітлення, суттєвості та розкриття облікової політики зумовлюють необхідність детального подання інформації про запаси у балансі та примітках до фінансової звітності. Таким чином, НП(С)БО 1 створює нормативну базу, на якій ґрунтується подальше спеціальне регулювання обліку запасів іншими національними стандартами, забезпечуючи єдність підходів до формування фінансової інформації та її порівнянність для користувачів.

Відповідно до вимог НП(С)БО 1, у Балансі (Звіті про фінансовий стан) виробничі запаси відображаються узагальнено — однією статтею у складі оборотних активів. Такий спосіб подання інформації спрямований на збереження чіткої структури основної форми звітності та спрощення її сприйняття. Водночас агреговане відображення запасів не дозволяє оцінити їх внутрішню структуру, рівень диверсифікації та специфіку використання у виробничому процесі [45].

Таблиця 2.6 – Положення НП(С)БО 1, що регламентують облік запасів

Положення стандарту	Стаття НП(С)БО 1	Значення для обліку та відображення в фін. звітності запасів
1	2	3
Активи як ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких призводить до отримання економічних вигод у майбутньому	Розділ I, п. 3	Запаси відповідають критеріям активів, оскільки перебувають під контролем підприємства та використовуються у виробництві або для реалізації з метою отримання економічних вигод

Продовження таблиці 2.6

1	2	3
Баланс відображає активи, зобов'язання і власний капітал підприємства на певну дату	Розділ I, п. 3 Розділ II, п. 7	Запаси підлягають обов'язковому відображенню у балансі як складова активів підприємства
Оборотні активи активи, призначені для реалізації або використання протягом операційного циклу чи 12 місяців з дати балансу	Розділ I, п. 3	Запаси належать до складу оборотних активів і відображаються у відповідному розділі балансу
Операційний цикл період між придбанням запасів і отриманням грошових коштів від реалізації продукції	Розділ I, п. 3	Запаси є ключовим елементом операційного циклу та забезпечують безперервність господарської діяльності
Принцип історичної (фактичної) собівартості	Розділ III, п. 6	Запаси оцінюються за витратами на їх придбання або виготовлення
Принцип нарахування	Розділ III, п. 6	Витрати, пов'язані з використанням запасів, визнаються у періоді їх виникнення незалежно від руху грошових коштів
Принцип обачності	Розділ III, п. 6	Забезпечується недопущення завищення вартості запасів та доходів і зниження витрат і зобов'язань
Принцип повного висвітлення	Розділ III, п. 6	У фінансовій звітності та примітках повинна бути відображена вся суттєва інформація щодо запасів
Суттєва інформація інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів	Розділ I, п. 3	Інформація про запаси є суттєвою для оцінки фінансового стану та результатів діяльності підприємства
Вимога розкриття облікової політики	Розділ IV, п. 6	Підприємство зобов'язане розкривати методи оцінки та обліку запасів у примітках до фінансової звітності

Джерело: створено автором на основі [16].

Для чіткого усвідомлення та розуміння розкриття інформацію по статтях форм фінансової звітності існують Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності [46]. Згідно цих рекомендацій підприємства можуть ознайомитись зі змістом статей звіт про фінансовий стан (розділ II), звіту про фінансові результати (розділ III), звіту про рух грошових коштів (розділ IV) та звіту про власний капітал (розділ V).

Баланс фінансової звітності складається з двох частин — Активу та Пасиву. Виробничі запаси відображаються в Активі, у розділі II «Оборотні активи», за

рядком 1100 «Запаси». Цей рядок, у свою чергу, включає підвиди запасів, що дозволяє класифікувати їх за типами та економічним призначенням (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Статті звіту про фінансовий стан до статті Запаси

Стаття запасів	Код рядка	Зміст статті
Виробничі запаси	1101	Фіксується оцінка матеріальних ресурсів, до яких належать малоцінні та швидкозношувані предмети, різні види сировини, основні й допоміжні матеріали, паливні ресурси, придбані напівфабрикати та комплектуючі елементи, запасні частини, тара, будівельні матеріали, а також інші матеріальні цінності, що використовуються або споживаються підприємством у межах звичайного операційного циклу.
Незавершене виробництво	1102	Відображаються витрати, пов'язані з продукцією, що перебуває на стадії виготовлення, та роботами або послугами, які ще не завершені, а також оцінка напівфабрикатів, виготовлених власними силами підприємства, і сума валової дебіторської заборгованості замовників за договорами підрядного (будівельного) характеру.
Готова продукція	1103	Обліковуються запаси, що зберігаються на складах підприємства, виробничий цикл яких повністю завершено, проведено необхідні випробування та процедури приймання, виконано укомплектування відповідно до умов укладених договорів із замовниками, а також забезпечено відповідність встановленим технічним вимогам і стандартам. Вироби, які не відповідають зазначеним критеріям (за винятком бракованої продукції), а також роботи чи послуги, що не були прийняті замовником, відображаються в обліку як складова незавершеного виробництва.
Товари	1104	Обліковуються запаси, що були придбані для перепродажу. Відображаються у звітності за фактичною вартістю товарних залишків, призначених для реалізації, без урахування торгівельної надбавки, що сформовані в процесі подальшого продажу.

Джерело: створено автором [46].

У таблиці 2.8 продемонстровано приклад відображення виробничих запасів в статті фінансової звітності.

З метою реалізації принципу повного висвітлення інформації більш детальні відомості про виробничі запаси розкриваються у Примітках до річної фінансової звітності. Саме примітки слугують інструментом доповнення показників балансу та забезпечують їх аналітичну інтерпретацію. У них запаси групуються за

економічним призначенням і видами. Інформація про запаси в примітках розташована в розділі VIII. У таблиці 2.9 сформовано Примітки до річної фінансової звітності за розділом Запаси, де міститься більш детальна інформація про класифікацію запасів.

Таблиця 2.8 – Витяг з Балансу статті відображення виробничих запасів ТОВ «Лебединська аграрна компанія»

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
<...>			
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	335 713	490 293
виробничі запаси	1101	15 965	3 201
незавершене виробництво	1102	56 350	32 064
готова продукція	1103	263 398	455 028
товари	1104	-	-
<...>			

Джерело: створено автором за даними фінансової звітності ТОВ «Лебединська аграрна компанія»

Таблиця 2.9 – Класифікація запасів в Примітках до річної фінансової звітності ТОВ «Лебединська аграрна компанія»

Найменування показника	Код рядка	Балансова вартість на кінець року
1	2	3
Сировина і матеріали	800	406
Купівельні напівфабрикати	810	-
Паливо	820	1657
Тара	830	-
Будівельні матеріали	840	58
Запасні частини	850	1054
Матеріали с/г призначення	860	20
Поточні біологічні активи	870	-
МШП	880	5
Незавершене виробництво	890	32 064
Готова продукція	900	455 028
Товари	910	1
Разом	920	490 293

Джерело: створено автором за даними фінансової звітності ТОВ «Лебединська аграрна компанія»

На практиці формування інформації для приміток до фінансової звітності ускладнюється тим, що дані синтетичного обліку не забезпечують необхідного рівня деталізації. У зв'язку з цим підприємства змушені організовувати розгорнутий аналітичний облік із застосуванням субрахунків, що дає змогу накопичувати інформацію про запаси за місцями зберігання, матеріально

відповідальними особами та напрямками використання. Особливої актуальності ця проблема набуває для підприємств, які складають фінансову звітність за МСФЗ, оскільки на них не поширюється дія Інструкції про застосування Плану рахунків, а рівень деталізації показників визначається переважно професійним судженням.

Отже, виробничі запаси є ваговою складовою оборотних активів підприємства, від рівня обґрунтованості їх обліку та розкриття у фінансовій звітності залежить достовірність оцінки фінансового стану й результатів діяльності. Агреговане відображення запасів у балансі забезпечує узагальнене уявлення про їх загальний обсяг, тоді як примітки до фінансової звітності доповнюють ці дані необхідною аналітичною деталізацією.

РОЗДІЛ 3

АУДИТ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1 Організаційні засади здійснення аудиторської перевірки виробничих запасів на підприємстві

Виробничі запаси є однією з ключових складових активів підприємства, що безпосередньо впливають на безперервність виробничого процесу, рівень собівартості продукції та фінансові результати діяльності. Раціональна організація обліку й контролю запасів дає змогу підприємству мінімізувати ризики, пов'язані з перебоями у постачанні, коливанням цін на ресурси та неефективним використанням матеріалів. Саме тому аудит виробничих запасів посідає важливе місце в системі фінансового контролю та є однією з найбільш складних ділянок аудиторської перевірки.

Нормативно-правове забезпечення здійснення аудиту виробничих запасів формується на основі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, методичних рекомендацій та внутрішніх регламентів підприємства, узагальнений перелік зазначених нормативних документів наведено в п. 1.3 цієї роботи. Відповідно до чинних стандартів, запаси визнаються активами за умови їх утримання для продажу, використання у виробництві або споживання в процесі надання послуг. Аудиторська перевірка має підтвердити дотримання цих вимог та правильність відображення запасів у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності.

Організація аудиту виробничих запасів ґрунтується на поетапному підході до проведення перевірки, що включає організаційний, дослідницький та завершальний етапи.

На початковій стадії аудитор ознайомлюється з діяльністю підприємства, його обліковою політикою, системою внутрішнього контролю, складом і місцями

зберігання запасів. Важливим завданням цього етапу є оцінка аудиторського ризику та визначення обсягу майбутніх процедур, що знаходять відображення у загальній стратегії та плані аудиту.

У процесі планування аудиту виробничих запасів аудитор визначає характер, час і обсяг аудиторських процедур, необхідних для отримання достатніх і належних доказів. При цьому деталізується порядок перевірки операцій із надходження, зберігання, переміщення та вибуття запасів, а також зіставлення даних аналітичного і синтетичного обліку з показниками фінансової звітності. Розробка окремих аудиторських програм конкретизує обсяг, види та послідовність процедур, необхідних для формування об'єктивної думки про стан господарських операцій та достовірність облікової інформації підприємства.

Планування є динамічним процесом: воно передбачає постійний моніторинг умов діяльності підприємства та внесення коригувань у заходи аудиту відповідно до виявлених ризиків або змін у бізнес-середовищі. Ретельне планування гарантує, що аудит буде проведено на високому професійному рівні, забезпечуючи довіру до фінансової звітності з боку інвесторів, кредиторів, власників та інших зацікавлених сторін. На рис. 3.1 відображено етапи організації аудиту на підготовчій стадії.

- 1 **Початкове планування** - збір та аналіз інформації про клієнта, ознайомлення з системою бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, визначення строків і необхідних ресурсів для проведення аудиту.
- 2 **Узгодження з підприємством** – вирішення організаційних питань, обговорення можливого надання додаткових послуг і погодження умов співпраці.
- 3 **Підписання угоди** – формальне оформлення договору на проведення аудиту.
- 4 **Формування загальної стратегії аудиту** – розробка та затвердження загальної стратегії перевірки фінансових результатів діяльності підприємства.
- 5 **Розробка детального плану аудиту** – визначення конкретних процедур для перевірки доходів, витрат і фінансових результатів, складання робочих документів аудитора.
- 6 **Моніторинг та коригування** – контроль за виконанням аудиторських процедур і внесення змін до плану у разі виявлення ризиків або зміни умов діяльності.

Рис. 3.1 Організаційні етапи аудиту виробничих запасів

Джерело: сформовано автором на основі [50, 51, 52].

Планування аудиту фінансових результатів підприємства базується на положеннях МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності», відповідно до якого основна мета аудитора – організувати аудит ефективно та раціонально, забезпечивши надійність висновків. На основі даних попереднього аналізу формується загальний план (табл. 3.1), що дозволяє аудитору системно підходити до перевірки фінансової звітності та оцінки ризиків.

Таблиця 3.1 – План аудиту виробничих запасів

№	Аудиторські процедури	Джерела інформації
1	Ознайомлення з обліковою політикою та системою внутрішнього контролю щодо запасів	Регламенти, накази, внутрішні інструкції
2	Оцінка аудиторських ризиків та визначення суттєвості запасів	Баланс, звіт про фінансові результати, аналітичні дані
3	Перевірка надходження сировини та матеріалів	Накладні, акти прийому-передачі, журнали обліку
4	Перевірка надходження паливно-мастильних матеріалів	Акти приймання, облікові реєстри, рахунки-фактури
5	Перевірка зберігання основних і допоміжних матеріалів	Склади, облікові реєстри, акти інвентаризації
6	Перевірка запасних частин та комплектуючих	Склади, накладні, акти інвентаризації
7	Перевірка тари та тарних матеріалів	Облікові реєстри,клади, акти перевірки
8	Перевірка відходів основного виробництва	Акти утилізації, облікові реєстри
9	Перевірка списання та вибуття запасів	Накази, акти списання, рахунки-фактури
10	Оцінка достовірності облікової вартості запасів та резервів	Баланс, облікові реєстри, облікова політика
11	Підготовка робочих документів і узагальнення результатів	Всі робочі документи
12	Підготовка підсумкового аудиторського звіту	Узагальнені робочі документи

Джерело: сформовано автором.

На даному етапі формується мета аудиту виробничих запасів, що полягає у перевірці достовірності та повноти обліку запасів у фінансовій звітності підприємства, оцінці ефективності системи контролю над надходженням, зберіганням, переміщенням і вибуттям матеріальних ресурсів, виявленні можливих ризиків втрат або знецінення запасів та наданні керівництву рекомендацій для підвищення точності обліку й ефективності управління запасами.

Ключовим аспектом організації аудиту виробничих запасів є ефективна взаємодія аудиторів з керівництвом і структурними підрозділами підприємства. На

цьому етапі аудитори узгоджують графік проведення перевірки, визначають строки інвентаризації та доступ до складів, включно з уточненням місць зберігання запасів, їх класифікацією та обсягом матеріальних цінностей. Важливо також погодити порядок доступу до інформаційних систем та електронних баз даних, які містять облікову інформацію про запаси, а також умови отримання первинних документів, накладних, актів прийому-передачі та облікових регістрів.

Окрему увагу приділяють визначенню обсягу співпраці з внутрішніми службами підприємства: фінансовим відділом, складським господарством, виробничими підрозділами та особами, відповідальними за матеріальні цінності. Аудитори обговорюють із керівництвом розподіл відповідальності під час перевірки, порядок надання консультацій, участь співробітників у супровідних заходах та забезпечення необхідними ресурсами для проведення процедур.

До того ж, визначається обсяг поставлених завдань, узгоджується сума оплати за аудит, а також встановлюється порядок складання акту виконаних робіт і надання аудиторського висновку, що забезпечує прозорість взаємодії між аудиторами та керівництвом підприємства [53].

Завдання аудиту виробничих запасів:

1. Перевірити відповідність обліку запасів нормам бухгалтерського обліку та внутрішній політиці підприємства.
2. Оцінити правильність обліку надходження, зберігання та списання запасів.
3. Перевірити фактичну наявність запасів на складах і в процесі виробництва.
4. Оцінити точність відображення запасів у фінансовій звітності та додаткових примітках.
5. Виявити ризики знецінення або втрат запасів і оцінити їхній вплив.
6. Надати практичні рекомендації щодо удосконалення контролю та управління запасами.

Дослідницький етап аудиту виробничих запасів включає виконання різноманітних контрольно-аналітичних процедур, спрямованих на перевірку

повноти та достовірності обліку матеріальних цінностей. На цьому етапі аудитори здійснюють детальний аналіз первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, накладних та актів прийому-передачі, перевіряють відповідність фактичних залишків даним аналітичного та синтетичного обліку, а також правильність оцінки запасів за встановленими методиками. Крім того, оцінюється дотримання норм використання матеріалів, умови їх зберігання, наявність договорів про матеріальну відповідальність працівників, а також ефективність системи внутрішнього контролю за рухом і збереженням запасів. Особлива увага приділяється результатам інвентаризації, своєчасності проведення перевірок, відображенню виявлених відхилень у робочих документах та належності процедур підтвердження облікових даних.

Завершальний етап аудиту передбачає узагальнення отриманих даних, оцінку виявлених розбіжностей та формування аудиторського висновку. На цьому етапі аудитори готують підсумкові документи, які включають аналітичні довідки, звіти про оцінку ризиків та рекомендації щодо вдосконалення системи обліку і внутрішнього контролю. Особливе значення надається забезпеченню документальної повноти, чіткості та логічної послідовності записів у робочих документах, що дозволяє підтвердити достовірність фінансової звітності підприємства щодо запасів та обґрунтованість управлінських рішень.

Організаційно аудиторський процес включає координацію роботи між членами аудиторської групи, визначення відповідальності за кожен блок процедур, встановлення графіків перевірок та методів комунікації з керівництвом підприємства та його підрозділами. Також передбачено контроль дотримання етичних та професійних стандартів, забезпечення конфіденційності інформації, організацію доступу до складських приміщень, інформаційних систем та документів, що гарантує ефективність аудиту і мінімізує ризики порушень.

Завдяки комплексності підходу, що поєднує планування, систематичне виконання процедур і належне документування, аудит виробничих запасів забезпечує своєчасне виявлення порушень, підвищення точності обліку,

ефективності управління запасами та надійність фінансової інформації для всіх зацікавлених сторін.

3.2 Методика аудиту виробничих запасів

Методика аудиту виробничих запасів передбачає систему процедур, спрямованих на отримання достатніх і належних аудиторських доказів щодо достовірності обліку запасів, правильності їх оцінки, своєчасності відображення у фінансовій звітності та ефективності системи внутрішнього контролю. Проведення аудиту починається з оцінки організації внутрішнього контролю на підприємстві: аудитор аналізує дотримання правил зберігання запасів, закріплення матеріальних цінностей за відповідальними особами, правильність документального оформлення руху та достовірність результатів інвентаризацій. Особлива увага приділяється наявності заходів щодо запобігання втрат, псуванню або крадіжкам, а також контролю точності підрахунку запасів.

Для досягнення цих цілей аудитори застосовують різноманітні методи, що забезпечують всебічне дослідження фінансової інформації та ефективності внутрішнього контролю. Нижче представлено систематизований огляд основних методів аудиту з коротким описом та практичними примітками щодо їх застосування. Таблиця 3.2 дає змогу чітко уявити, як кожен метод використовується на різних етапах перевірки виробничих запасів і сприяє отриманню надійних аудиторських доказів.

Таблиця 3.2 – Методи аудиту

Методи	Характеристика методу	Застосування
1	2	3
Аналіз даних	Розподіл об'єкта на складові та оцінка інформації з баз даних, запитів та звітів	Використовується для виявлення закономірностей, помилок та ризиків у даних

Продовження таблиці 3.2

1		2	3
Фактична перевірка		Контроль кількісного та якісного стану активів через огляд, перерахунок, вимірювання або інші методи	Застосовується для підтвердження реального стану запасів чи майна
Документальна перевірка	Формальна перевірка	Візуальна оцінка підписів, реквізитів та відсутності виправлень у документах	Дозволяє виявити фальсифікації або помилки в первинних документах
	Арифметична перевірка	Контроль правильності розрахунків у документах, регістрах та звітності	Застосовується для перевірки точності сум та балансів
	Перевірка документів по суті	Оцінка законності, доцільності та відповідності операцій обліковим записам і статтям звітності	Використовується для підтвердження фактичного стану господарських операцій
	Вивчення законності операцій	Аналіз відповідності документів чинному законодавству та внутрішнім регламентам	Забезпечує відповідність обліку нормативним вимогам
Тестування	Тестування на відповідність	Перевірка дотримання встановлених процедур контролю та ефективності їх застосування	Використовується для оцінки роботи систем внутрішнього контролю
	Тестування по суті	Аудиторські процедури для перевірки результативності контролю, правильності та повноти відображення трансакцій у фінансовій звітності	Застосовується для оцінки ефективності процедур контролю та їх впливу на достовірність звітності
Інтерв'ю та анкети		Збір письмової або усної інформації від відповідальних осіб та користувачів процесу	Використовується для отримання якісних та кількісних даних; спрямоване інтерв'ю – для конкретних фактів, неспрямоване – для виявлення нових аспектів
Опитування		Систематизоване отримання інформації для оцінки ризикових зон внутрішнього контролю та підтвердження даних	Оформлюється документально і застосовується на різних етапах аудиту
Спеціальна перевірка		Залучення фахівців вузького профілю (ІТ, технології тощо) для виявлення порушень і відхилень	Використовується для складних або спеціалізованих об'єктів аудиту
Перевірка механічної точності		Повторна перевірка підрахунків та переданих даних	Застосовується для контролю арифметичної та технічної точності інформації
Комбінована перевірка		Поєднання кількох методів аудиту (наприклад, документальної перевірки і аналізу даних)	Використовується для комплексної оцінки ризиків і достовірності інформації
Вивчення нормативно-правових актів та внутрішніх документів		Аналіз порядків, інструкцій, регламентів, протоколів та звітів об'єкта аудиту	Застосовується для перевірки відповідності процедур і діяльності чинному законодавству та внутрішнім стандартам

Джерело: сформовано автором [54].

Після укладання договору про аудит формується загальна стратегія (Додаток II), яка визначає перелік конкретних процедур, що дозволяють:

- встановити достовірність первинних даних обліку запасів щодо їх фактичної наявності та руху;
- перевірити повноту і своєчасність відображення цих даних у синтетичних і аналітичних регістрах;
- оцінити відповідність ведення обліку чинним законодавчим вимогам та обліковій політиці підприємства;
- підтвердити достовірність залишків запасів у звітності;
- оцінити стан забезпечення їх збереження;
- перевірити правильність показників фінансової звітності, що залежать від обліку господарських операцій, пов'язаних із рухом виробничих запасів.

Такий комплексний підхід забезпечує системність аудиту і підвищує достовірність фінансової інформації [53].

З метою практичної реалізації визначеної стратегії аудиторі здійснюють оцінку необхідних ресурсів для проведення перевірки, зокрема часових, кадрових, фінансових та організаційних. Одночасно деталізуються аудиторські процедури, що забезпечують отримання достатніх і належних аудиторських доказів, а також організовується своєчасне формування робочої документації, яка слугує підґрунтям для узагальнення результатів перевірки та складання підсумкового аудиторського звіту.

Для належної організації аудиторської перевірки аудитор здійснює попереднє вивчення основних документів підприємства, що регламентують облік і рух виробничих запасів. До таких джерел належать наказ про облікову політику, баланс, первинні документи з обліку запасів, синтетичні та аналітичні регістри бухгалтерського обліку, а також примітки до річної фінансової звітності. Аналіз зазначених документів дає змогу встановити застосовувані методи оцінки запасів, порядок їх списання, особливості організації облікового процесу та розмежування відповідальності між структурними підрозділами.

Початковим етапом аудиту виробничих запасів доцільно вважати ознайомлення з наказом про облікову політику підприємства, оскільки саме цей документ визначає принципи класифікації запасів, методи їх оцінки, правила відображення в обліку та порядок використання у виробничій діяльності. Перевірка наказу про облікову політику дозволяє аудитору оцінити його відповідність вимогам чинного законодавства та нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку, а також встановити, наскільки визначені в ньому положення узгоджуються зі специфікою діяльності підприємства. Крім того, аналіз цього документа сприяє формуванню уявлення про систему відповідальності за збереження матеріальних цінностей і механізм взаємодії між відповідальними особами.

Наступним етапом аудиту виробничих запасів є перевірка їх фактичної наявності та умов збереження. На цьому етапі аудитор оцінює організацію складського господарства підприємства, наявність належним чином оформлених договорів про повну матеріальну відповідальність, а також дотримання встановлених правил зберігання матеріальних цінностей. Особлива увага приділяється результатам проведених інвентаризацій, порядку їх документального оформлення та відображення в бухгалтерському обліку. З метою підтвердження достовірності даних обліку аудитор застосовує фактичну перевірку шляхом вибіркового перерахунку запасів і зіставлення отриманих результатів з обліковими даними [51].

Найбільш ефективним і надійним методом підтвердження фактичної наявності та стану виробничих запасів у процесі аудиту є інвентаризація. Саме інвентаризація забезпечує безпосереднє зіставлення даних бухгалтерського обліку з фактичною наявністю матеріальних цінностей, що дозволяє своєчасно виявити нестачі, надлишки, псування або невідповідності в оцінці запасів. Аудитор, приймаючи участь в інвентаризації або перевірка правильності її проведення, підвищує рівень достовірності аудиторських доказів, сприяє оцінці ефективності системи внутрішнього контролю та мінімізує ризик викривлення показників фінансової звітності. Таким чином, інвентаризація виступає ключовим

інструментом аудиту виробничих запасів і є найкращим варіантом підтвердження їх реального стану та збереження.

Під час проведення інвентаризації матеріальних цінностей інвентаризаційна комісія здійснює фактичну перевірку запасів шляхом їх підрахунку, огляду та фіксації результатів у відповідних інвентаризаційних описах. Аудитор у межах контрольних процедур вибірково перевіряє достовірність отриманих результатів, зіставляючи фактичні показники з даними, відображеними в облікових документах. Підвищена увага приділяється матеріальним цінностям підвищеного ризику, зокрема дорогоцінним, застарілим і пошкодженим запасам. У ході перевірки уточнюються номенклатурні номери, марки та найменування запасів з метою запобігання помилкам і перекрученням облікової інформації. Окремо аудитор аналізує господарські операції, що відбулися після дати балансу, та оцінює правильність їх відображення у відповідному звітному періоді [55].

У даному випадку використання IoT-сенсорів як інноваційного інструменту контролю виробничих запасів є дуже доцільним, оскільки вони дозволяють здійснювати моніторинг без постійної фізичної присутності аудитора. Інтеграція таких технологій у єдину інформаційну систему забезпечує оперативний доступ до даних, підвищує прозорість облікових процесів та сприяє скороченню тривалості аудиторської перевірки.

Важливим етапом аудиту виробничих запасів є встановлення достовірності та повноти розкриття інформації про них на звітну дату у фінансовій звітності та примітках до неї. На цьому етапі аудитор перевіряє, чи відповідають показники залишків запасів даним бухгалтерського обліку, результатам інвентаризації та вимогам чинних стандартів бухгалтерського обліку. Особлива увага приділяється повноті розкриття інформації щодо складу виробничих запасів, методів їх оцінки, наявності обмежень у використанні, а також відображенню інформації про знецінення, переоцінку або списання матеріальних цінностей. Аналіз приміток до фінансової звітності дає змогу оцінити, чи не приховано суттєву інформацію, яка може вплинути на економічні рішення користувачів звітності.

Наступним етапом є перевірка дотримання взаємоузгодженості показників обліку виробничих запасів у різних формах фінансової звітності. У межах цієї процедури аудитор здійснює зіставлення даних балансу, звіту про фінансові результати та приміток до фінансової звітності з метою виявлення можливих розбіжностей або невідповідностей. Така перевірка дозволяє підтвердити логічну узгодженість показників, зокрема відповідність змін у залишках запасів витратам виробництва та собівартості реалізованої продукції. Виявлені розбіжності можуть свідчити про помилки в облікових записах, недоліки у внутрішньому контролі або викривлення фінансової інформації, що потребує додаткового аналізу та коригування.

Отже, методика аудиту виробничих запасів базується на комплексному застосуванні взаємопов'язаних методів і процедур, що охоплюють усі етапи перевірки — від попереднього вивчення облікової політики до аналізу повноти та узгодженості показників фінансової звітності. Поєднання документальної, фактичної перевірки, тестування, аналітичних процедур та опитувань дозволяє аудитору отримати достатні й належні аудиторські докази щодо реального стану, руху та оцінки виробничих запасів.

3.3 Аналіз ефективності використання виробничих запасів

Підвищення результативності господарської діяльності підприємства значною мірою залежить від раціонального управління оборотними активами, зокрема виробничими запасами, які забезпечують безперервність виробничого процесу та впливають на фінансову стійкість суб'єкта господарювання. Аналіз динаміки й структури запасів дає змогу оцінити ефективність використання вкладених фінансових ресурсів, виявити тенденції їх зміни та визначити напрями оптимізації матеріально-ресурсного забезпечення.

Інформаційною базою аналізу слугували дані фінансової звітності підприємства ТОВ «Лебединська аграрна компанія», яке належить до підприємств аграрного сектору та у процесі здійснення господарської діяльності використовує виробничі запаси для забезпечення вирощування зернових культур.

Аналіз складу та динаміки виробничих запасів здійснюється з метою оцінки ефективності їх використання в процесі господарської діяльності підприємства, а також рівня доцільності формування та розміщення матеріальних ресурсів (табл. 3.4). Проведення такого аналізу дає змогу простежити зміни в обсягах і структурі запасів у часовому розрізі, виявити тенденції їх раціонального або неефективного використання, оцінити вплив управління запасами на фінансовий стан і ліквідність підприємства.

Усі дані для табл. 3.3 взято з балансу ТОВ «Лебединська аграрна компанія» за 2022–2024 роки (Додатки А-В).

Таблиця 3.3 – Аналіз складу і динаміки запасів за 2022 – 2024 рр.

Показник	Виробничі запаси на кінець року, тис. грн			Абсолютне відхилення (+;-)		Темп приросту, %	
	2022	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Всього запасів, у тому числі:	490 293	423 697	232 593	-66 596	-191 104	86,4	54,9
- виробничих запасів	3 201	3 812	5 967	+611	+2 155	119,1	156,5

Джерело: сформовано автором на основі даних фін.звітності ТОВ «Лебединська аграрна компанія»

Аналіз складу та динаміки виробничих запасів ТОВ «Лебединська аграрна компанія» за 2022–2024 роки свідчить про суттєві структурні зміни в обсягах оборотних активів підприємства. Упродовж досліджуваного періоду спостерігається стійка тенденція до скорочення загальної вартості запасів. Так, у 2023 році порівняно з 2022 роком їх обсяг зменшився на 66 596 тис. грн, а у 2024 році — ще на 191 104 тис. грн, що відповідає зниженню на 45,1% відносно попереднього року.

Водночас динаміка виробничих запасів має протилежний характер. У 2023 році їх вартість зросла на 611 тис. грн, а у 2024 році приріст становив 2 155 тис. грн, що відповідає темпу зростання. У результаті на кінець 2024 року обсяг виробничих запасів досяг 5 967 тис. грн.

Отримані результати свідчать про зміну структури запасів підприємства та концентрацію матеріальних ресурсів безпосередньо на виробничій стадії кругообороту оборотного капіталу. Для аграрного підприємства така тенденція є обґрунтованою, оскільки зростання виробничих запасів забезпечує своєчасне проведення сезонних сільськогосподарських робіт, зменшує ризики перебоїв у виробництві та сприяє стабільності операційної діяльності.

За таких умов скорочення загального обсягу запасів за одночасного зростання виробничих запасів можна оцінити як позитивну тенденцію, що свідчить про оптимізацію структури оборотних активів, більш раціональний розподіл фінансових ресурсів і підвищення ефективності управління матеріально-технічним забезпеченням підприємства.

Оцінка ефективності використання виробничих запасів може здійснюється на основі системи техніко-економічних показників, яка формується з урахуванням особливостей виробничої діяльності підприємства та специфіки окремих видів запасів. Зазначені показники дають змогу кількісно оцінити рівень споживання виробничих запасів у процесі виготовлення продукції, виконання робіт або надання послуг, а також визначити результативність їх використання.

У загальному вигляді показники ефективності використання виробничих запасів характеризують не стільки їх загальний обсяг, а величину запасів, фактично залучених до виробничого процесу. Вони відображають вартість виробничих запасів, використаних у господарській діяльності підприємства, а також інтенсивність їх споживання, що проявляється через частку витрат на виробничі запаси у вартості виготовленої продукції.

Одним із ключових узагальнюючих показників є матеріаломісткість продукції, яка відображає обсяг виробничих запасів, спожитих на одну гривню виробленої продукції. Визначається він відношенням суми витрат на виробничі запаси до обсягу виготовленої продукції.

Показником, оберненим до матеріаломісткості, є матеріаловіддача, яка характеризує обсяг продукції, отриманий з кожної гривні виробничих запасів,

використаних у процесі виробництва. Матеріаловіддача розраховується як співвідношення вартості виробленої продукції до суми витрат на виробничі запаси.

Для комплексної оцінки ефективності використання виробничих запасів, окрім матеріаломісткості та матеріаловіддачі, доцільно застосовувати також показники частки витрат на виробничі запаси у собівартості продукції та прибутку, отриманого з кожної гривні витрат на виробничі запаси. Розрахунок зазначених показників наведено у таблиці 3.4, дані отримані з звіту про фінансові результати ТОВ «Лебединська аграрна компанія» за 2022–2024 роки (Додатки Г-Ж).

Таблиця 3.4 - Аналіз впливу використання виробничих запасів протягом 2022 – 2024 рр. на результати діяльності підприємства

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення (+;-)		Відносне відхилення, %	
				2023	2024	2023	2024
Дохід від реалізації продукції, тис. грн	1135691	1151545	1254253	+15854	+102708	+101,4	+108,9
Виробничі запаси, тис. грн	3201	3812	5967	+611	+2155	+119,1	+156,5
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	575360	746741	854077	+171381	+107336	+129,8	+114,4
Матеріаломісткість	0,0028	0,0033	0,0047	+0,0005	+0,0014	+117,9	+142,4
Матеріаловіддача	354,79	302,08	210,19	-52,71	-91,89	+85,14	+69,6
Чистка витрат на виробничі запаси у собівартості реалізованої продукції	0,0055	0,0051	0,0069	-0,0004	+0,0014	+92,73	+135,3

Джерело: сформовано автором на основі даних фін.звітності ТОВ «Лебединська аграрна компанія»

Аналіз рівня ефективності використання виробничих запасів за 2022–2024 роки свідчить про істотні зміни основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства. Упродовж досліджуваного періоду спостерігається стійка тенденція до зростання доходу від реалізації продукції. Так, у 2023 році дохід збільшився на 15 854 тис. грн з 2022 роком, а у 2024 році приріст становив 102 708 тис. грн, що відповідає зростанню.

Поряд із зростанням доходу від реалізації відбулося суттєве збільшення обсягу виробничих запасів. У 2023 році їх вартість зросла на 611 тис. грн, а у 2024

році — на 2 155 тис. грн. Така динаміка свідчить про підвищення потреби підприємства у матеріальних ресурсах, що може бути пов'язано з розширенням масштабів виробництва або змінами в організації виробничого процесу.

Водночас собівартість реалізованої продукції зростала більш високими темпами, ніж дохід від реалізації. У 2023 році її обсяг збільшився на 171 381 тис. грн, а у 2024 році — на 107 336 тис. грн. Це негативно вплинуло на показники ефективності використання виробничих запасів.

Зокрема, матеріаломісткість продукції у 2023 році зросла з 0,0028 до 0,0033, а у 2024 році — до 0,0047. Збільшення цього показника свідчить про зростання обсягу витрат на виробничі запаси, що припадають на одну гривню реалізованої продукції та вказує на зниження ефективності їх використання.

Негативну тенденцію підтверджує і динаміка матеріаловіддачі. У 2023 році її рівень зменшився на 52,71 одиниці, а у 2024 році — ще на 91,89 одиниці, що відповідає зниженню. Це означає, що з кожною гривнею, вкладеною у виробничі запаси, підприємство отримувало дедалі менший обсяг доходу від реалізації продукції.

Частка витрат на виробничі запаси у собівартості реалізованої продукції у 2023 році незначно зменшилася на 0,0004, однак у 2024 році суттєво зросла — на 0,0014. Така зміна свідчить про посилення впливу виробничих запасів на формування собівартості продукції та зростання матеріальної складової у структурі витрат.

Отже, результати аналізу показують, що, незважаючи на зростання доходу від реалізації продукції, ефективність використання виробничих запасів у 2022–2024 роках знижувалася. Основними причинами цього є випереджальні темпи зростання собівартості та виробничих запасів порівняно з доходами, що потребує перегляду підходів до управління матеріальними ресурсами та пошуку шляхів підвищення їх віддачі.

Виявлені зміни зумовлені впливом воєнних дій в Україні. Повномасштабна війна спричинила суттєві трансформації умов господарювання, зокрема порушення

логістичних ланцюгів постачання, зростання вартості матеріальних ресурсів, нестабільність цін та ускладнення доступу до окремих видів сировини.

В умовах підвищеної невизначеності підприємства були змушені переглянути підходи до управління виробничими запасами, формуючи додаткові страхові резерви з метою забезпечення безперервності виробничого процесу та мінімізації ризиків простоїв. Одночасно скорочення або коливання обсягів виробництва й реалізації продукції вплинуло на швидкість обороту запасів та ефективність їх використання.

Таким чином, зміни показників, що характеризують стан і використання виробничих запасів, слід розглядати не лише як результат внутрішньої політики підприємства, а й як наслідок дії зовнішніх макроекономічних чинників, серед яких визначальне місце займає воєнна нестабільність.

Разом із тим результати проведеного аналізу не дають вичерпної характеристики впливу виробничих запасів на фінансові результати діяльності підприємства. Для формування цілісної оцінки ефективності управління оборотними активами необхідним є подальше дослідження показників, що відображають швидкість їх обороту та здатність генерувати прибуток. У зв'язку з цим доцільним є аналіз рентабельності оборотних активів і визначення впливу оборотності запасів на фінансовий результат підприємства.

Таблиця 3.5 - Роль оборотності виробничих запасів у формуванні фінансових результатів підприємства

Показник	Роки			Відхилення (+;-)		Тенденція
	2022	2023	2024	2023	2024	
Коефіцієнт оборотності, кількість обертів	118,51	328,40	256,52	+209,89	-71,88	Скорочення
Тривалість одного оборту, день	3,04	1,10	1,40	-1,94	+0,31	Зростання
Рентабельність використання виробничих запасів, %	65,92	50,30	31,64	-15,6,3	-18,65	Скорочення
Частка виробничих запасів в оборотних активах, %	0,24	0,08	0,11	-0,16	+0,03	Зростання

Джерело: сформовано автором на основі даних фін.звітності ТОВ «Лебединська аграрна компанія»

Динаміка оборотності виробничих запасів у 2022–2024 роках характеризується істотними коливаннями, що безпосередньо вплинули на фінансові показники діяльності підприємства. У 2023 році спостерігалось різке прискорення обороту виробничих запасів, що проявилось у зростанні коефіцієнта оборотності та скороченні тривалості одного обороту. Проте у 2024 році відбулося певне уповільнення оборотності запасів, про що свідчить зменшення кількості обертів і збільшення тривалості одного обороту.

Негативною тенденцією протягом усього досліджуваного періоду є стійке зниження рентабельності використання виробничих запасів, що вказує на зменшення обсягу прибутку, отриманого з кожної гривні, вкладеної у запаси. Зазначене свідчить про зниження ефективності їх використання та про недостатню віддачу вкладених матеріальних ресурсів.

Зміни частки виробничих запасів у структурі оборотних активів відображають коливання підходів підприємства до управління запасами: її скорочення у 2023 році та незначне зростання у 2024 році можуть бути пов'язані з необхідністю формування страхових резервів для забезпечення безперервності виробничого процесу в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Таким чином, результати аналізу підтверджують наявність тісного взаємозв'язку між швидкістю обороту виробничих запасів і фінансовими результатами підприємства. Уповільнення оборотності та зниження рентабельності використання запасів обумовлюють необхідність удосконалення системи управління оборотними активами з метою підвищення ефективності їх використання та забезпечення стабільного фінансового розвитку підприємства.

З огляду на виявлене зниження рентабельності використання виробничих запасів та уповільнення їх оборотності у звітному періоді, впровадження заходів з удосконалення системи управління запасами є економічно обґрунтованим та необхідним для забезпечення стабільності фінансових результатів підприємства. Оптимізація обсягів і структури виробничих запасів дозволить зменшити рівень відволікання оборотних коштів, скоротити витрати на їх зберігання та мінімізувати

ризика втрат, пов'язаних із псуванням або моральним старінням матеріальних ресурсів.

Удосконалення планування потреб у запасах із урахуванням сезонності аграрного виробництва сприятиме підвищенню безперервності виробничого процесу та запобігатиме як надлишковому накопиченню матеріалів, так і їх дефіциту. Крім того, впровадження сучасних інформаційних систем обліку і контролю виробничих запасів забезпечить своєчасне отримання управлінської інформації, підвищить обґрунтованість управлінських рішень та створить передумови для зниження матеріаломісткості продукції. Реалізація зазначених заходів у сукупності сприятиме прискоренню оборотності запасів, зростанню рентабельності їх використання та покращенню фінансових результатів діяльності підприємства в цілому.

3.4 Узагальнення результатів аудиту виробничих запасів в аудиторському висновку

Процедура складання аудиторського висновку щодо виробничих запасів є завершальним і найвідповідальнішим етапом аудиторської перевірки, в якому фіксується оцінка достовірності обліку запасів, відповідність застосовуваних облікових процедур вимогам законодавства та міжнародним стандартам, а також надаються рекомендації для покращення контролю та управління матеріальними ресурсами підприємства. Цей процес здійснюється поетапно та ґрунтується на ретельному зборі, аналізі і узагальненні аудиторських доказів, отриманих протягом перевірки.

Паралельно з оцінкою контролю проводиться перевірка відповідності облікових політик і практик законодавчим вимогам, зокрема чинним нормам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та положенням Податкового кодексу України щодо подання аудиторських висновків

і звітності. Для великих платників податків аудитори можуть також оцінювати подачу стандартного аудиторського файлу SAF-T UA (електронні дані про залишки, рух активів і фінансові показники), що передбачено законодавчими ініціативами діджиталізації аудиторських процедур в Україні та впровадженням програми «Є-аудит» для підвищення прозорості й оперативності перевірок [62].

Після завершення збору й оцінки доказів аудитори переходять до формування професійної думки. Висновок складається у вигляді письмового документу, який включає:

- опис обсягу проведеної перевірки, застосованих стандартів і методів;
- аналіз виявлених недоліків і порушень у сфері обліку та контролю виробничих запасів;
- оцінку достовірності відображення запасів у фінансовій звітності;
- висновок щодо відповідності обліку вимогам національних і міжнародних стандартів;
- рекомендації для удосконалення облікових процедур, посилення внутрішнього контролю та управління запасами.

У висновку також зазначається відповідальність управлінського персоналу підприємства за ведення фінансової звітності та ефективність системи контролю, а аудитори підтверджують свою незалежність і дотримання етичних стандартів, а також дату й підписи відповідальних осіб, що засвідчує завершення аудиторської перевірки.

Фінальний документ — аудиторський висновок — є важливим інформаційним джерелом не лише для внутрішніх користувачів (керівництва, власників), а й для зовнішніх користувачів фінансової звітності, включно з контролюючими органами. Він підвищує прозорість і достовірність інформації щодо виробничих запасів, сприяє удосконаленню процедур їх обліку та управління, а також може стати підставою для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації ресурсного потенціалу підприємства.

Згідно з МСА 700–799, аудитор складає свій висновок на основі отриманих аудиторських доказів і професійного судження, оцінюючи достовірність фінансової звітності підприємства та відповідність її застосовуваним стандартам обліку. МСА 700 встановлює вимоги до складання «Звіту незалежного аудитора», визначає структуру аудиторського висновку та формулювання професійної думки, включно з випадками без застережень, із застереженнями, негативної думки або відмови від висловлення думки. МСА 701–705 деталізують процедури оцінки ключових питань аудиту, вплив суттєвих невизначеностей та розкриття порушень на фінансову звітність, а також підхід до формулювання модифікованої думки у разі виявлення викривлень. МСА 706–799 регламентують використання додаткових параграфів, повідомлень про суттєві застереження, оцінку впливу на фінансові результати, а також порядок оприлюднення і підписання аудиторського висновку. Виконання вимог цих стандартів забезпечує системність і прозорість аудиторської оцінки, обґрунтовує професійну думку аудитора щодо достовірності обліку виробничих запасів та є гарантією для користувачів фінансової звітності у правильності поданих даних.

Процедура складання аудиторського висновку щодо виробничих запасів передбачає детальне структуроване відображення результатів перевірки. Зазвичай висновок формується у кілька взаємопов'язаних частин, кожна з яких виконує конкретну функцію та сприяє досягненню цілей аудиту[63].

Вступна частина чи ідентифікаційна інформація аудиторського висновку містить загальні відомості про підприємство, період, що охоплюється аудитом, мету перевірки та нормативну основу проведення аудиту. У ній зазначаються застосовані стандарти (МСА, національні положення бухгалтерського обліку), обсяг проведених процедур та відповідальність керівництва за ведення обліку і забезпечення достовірності фінансової звітності. Ця частина слугує орієнтиром для користувачів звіту щодо меж і цілей перевірки.

Думка аудитора є центральним розділом висновку. Тут формулюється професійна думка щодо достовірності фінансової звітності підприємства та відповідності обліку виробничих запасів застосовуваним стандартам. Висновок

може бути без застережень, із застереженнями або негативним, залежно від суттєвості виявлених викривлень. Застереження у висновку аудитора можуть стосуватися невідповідності облікових політик щодо запасів вимогам законодавства, відсутності належного документального підтвердження надходження та вибуття матеріалів, розбіжностей між фактичними та обліковими залишками, а також некоректної оцінки запасів, що може призвести до суттєвого викривлення фінансової звітності.

Основа для думки описує процедури аудиту, використані для отримання достатніх та прийнятних аудиторських доказів. У цій частині аудитори пояснюють, як оцінювали ризики суттєвого викривлення обліку запасів, застосування професійного скептицизму та методи перевірки (документальна перевірка, фактичні обміри, аналітичні процедури). Цей розділ підтверджує обґрунтованість висловленої думки та демонструє дотримання стандартів аудиту.

Інша інформація відображає обов'язок аудитора ознайомитися з додатковими матеріалами підприємства, які не є частиною фінансової звітності, наприклад річні звіти, пояснення управлінського персоналу або інформацію про пов'язані сторони. У цьому розділі зазначається, що аудитор не дає оцінки цієї інформації, однак перевіряє її на предмет суттєвих невідповідностей із фінансовою звітністю.

Відповідальність управлінського персоналу та наглядових органів виділяється окремо. Висновок підкреслює, що керівництво несе відповідальність за достовірність обліку, організацію внутрішнього контролю та оцінку здатності підприємства продовжувати діяльність. Частина також зазначає роль тих, кого наділено найвищими повноваженнями, у контролі за процесом фінансового звітування.

Відповідальність аудитора деталізує обсяг та межі аудиторської роботи, підкреслюючи, що аудит надає обґрунтовану, а не абсолютну впевненість у відсутності суттєвих викривлень. Тут описуються принципи професійного скептицизму, оцінки ризиків шахрайства чи помилок, а також підхід до оцінки облікових політик та припущень про безперервність діяльності.

Рекомендації та додатки містять інформацію про виявлені недоліки в обліку та внутрішньому контролі, пропозиції щодо їх усунення та вдосконалення процедур управління запасами. Додатки можуть включати робочі документи аудитора, таблиці зіставлення даних, акти інвентаризацій та інші матеріали, що підтверджують обґрунтованість висновків.

Таким чином, аудиторський висновок виконує подвійну функцію: по-перше, забезпечує незалежну оцінку достовірності обліку виробничих запасів і фінансової звітності підприємства, а по-друге, надає керівництву та зовнішнім користувачам практичні рекомендації для підвищення ефективності внутрішнього контролю, управління ресурсами та прозорості фінансової інформації.

ВИСНОВКИ

Кожне виробниче підприємство потребує виробничих запасів, оскільки вони є ключовим ресурсом для безперервного здійснення виробничого процесу. Водночас правильне ведення обліку запасів є обов'язковою умовою ефективного управління підприємством, забезпечення достовірності фінансової звітності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Дослідження системи обліку та аудиту виробничих запасів показало, що ефективне управління цими ресурсами дозволяє не лише підтримувати стабільність виробництва, але й своєчасно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури, сезонні коливання та внутрішні виробничі потреби.

У процесі дослідження були виконані поставлені завдання, що дозволило комплексно оцінити сучасний стан обліку та аудиту запасів на підприємствах. Теоретичний аналіз підтвердив, що виробничі запаси є об'єктом бухгалтерського обліку з чітко визначеними економічними характеристиками, класифікацією та методами оцінки. Було встановлено, що застосування обґрунтованих облікових політик забезпечує коректне відображення надходження, зберігання та вибуття матеріальних ресурсів у фінансовій звітності, що, у свою чергу, впливає на точність визначення собівартості продукції та фінансових результатів діяльності підприємства.

Практичне дослідження показало, що організаційна система обліку запасів на конкретному підприємстві охоплює низку документальних процесів: від оформлення первинних документів про надходження матеріалів до ведення аналітичного обліку та відображення операцій на аналітичних рахунках бухгалтерського обліку. Детальне вивчення процедур інвентаризації продемонструвало важливість регулярного контролю фактичних залишків запасів, своєчасного виявлення нестач або надлишків, а також належного відображення результатів у фінансовій звітності. Аналіз документів дозволив виявити як сильні сторони облікової системи підприємства, так і потенційні ризики, що потребують удосконалення процедур контролю.

Особливу увагу було приділено методиці аудиту виробничих запасів. Аудиторські процедури включали перевірку достовірності обліку, оцінку ефективності системи внутрішнього контролю, аналіз відповідності облікових політик законодавству України та міжнародним стандартам фінансової звітності, а також формування аудиторського висновку. Виявлено, що навіть незначні невідповідності у відображенні руху запасів можуть суттєво впливати на фінансові результати та достовірність звітності, що підкреслює необхідність регулярного аудиту та впровадження сучасних методів контролю. Приклади потенційних застережень у висновках аудитора включають невідповідність оцінки запасів, затримки у відображенні вибуття матеріалів або відсутність повної документації щодо руху цінностей.

Дослідження також підтвердило важливість застосування сучасних технологічних рішень для підвищення ефективності обліку та аудиту запасів. Впровадження ERP-систем та автоматизованих складських модулів дозволяє інтегрувати облік виробничих запасів у загальну інформаційну систему підприємства, забезпечує оперативний доступ до даних про наявність, рух і залишки матеріалів, а також дозволяє проводити аналітичну обробку даних у реальному часі. Використання IoT-сенсорів і цифрових технологій контролю температури, вологості та переміщення матеріалів підвищує точність обліку, знижує ризик втрат та псування ресурсів. Регулярне оновлення облікової політики та навчання персоналу сприяють підвищенню прозорості та надійності фінансової інформації, зменшенню ризиків, помилок і шахрайства.

Таким чином, виконання поставлених завдань дозволило комплексно оцінити організацію обліку та аудиту виробничих запасів, визначити сучасні практики ведення обліку, методи оцінки та контролю, а також запропонувати шляхи їх удосконалення, що підтвердило практичну значущість дослідження: комплексний аудит запасів і застосування сучасних технологій підвищують достовірність фінансової звітності, ефективність управління ресурсами та загальну фінансову стійкість підприємства, а належне ведення обліку й систематичний аудит, разом із впровадженням цифрових технологій, автоматизації та сучасних

методів контролю, забезпечують прозорість, надійність і своєчасність подання інформації, сприяють прийняттю обґрунтованих управлінських рішень, оптимізації витрат і підвищенню ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів : затв. наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2. Дата оновлення: 18.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2025).
2. Мулява В. Р., Шевченко Л. Я. Сутність виробничих запасів, проблеми обліку та напрями його вдосконалення на підприємстві. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 4 (102). С. 72-76.
3. Тарасишина С. Економічна сутність виробничих запасів та їх класифікація. *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю* : зб. наук. пр. IX Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Вінниця, 24 березня 2021 р.). 2021. Ч. 2. С. 106-112. URL: <http://vtei.com.ua> (дата звернення: 01.11.2025).
4. Гончарук С. М., Бойко О. О. Сучасний стан та напрямки вдосконалення обліку виробничих запасів за національними і міжнародними стандартами. *«Молодий вчений»*. Економічні науки. 2023. № 7 (119). С. 74-78.
5. Єрохіна О. С., Рибалко О. М. Особливості обліку виробничих запасів та їх класифікація на підприємстві. *International Electronic Scientific Journal "Science Online"*. 2021. № 7. URL: <http://nauka-online.com/> (дата звернення: 01.11.2025).
6. Мудра А. Я., Шестерняк М. М. Теоретичний аспект визначення економічної сутності виробничих запасів як основного фактору процесу виробництва. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія*: матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Тернопіль, 23 грудня 2020 р.). 2020. URL: <https://api.dspace.wnu.edu.ua> (дата звернення: 01.11.2025).
7. Пшибельський В. В. Розвиток зеленої економіки на засадах соціальної відповідальності : дис. на здобуття наук. ступеня доктора філософії : 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Луцьк : ВНУ, 2025. 276 с.
8. Гайдучок Т. С., Вітер С. А., Абрамова І. В. Сучасні підходи до оцінки запасів за національними та міжнародними стандартами в системі управління оборотними активами підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія:

економіка та управління : електронний наук.-практ. журнал. 2024. № 14. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-14-09-02> (дата звернення: 01.11.2025).

9. Шпінь В., Мельник Т. Методика оцінки запасів підприємства за вітчизняними і міжнародними стандартами обліку. *«Молодий вчений». Економічні науки*. 2021. № 1 (89). С. 213-219. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-1-89-43> (дата звернення: 01.11.2025).

10. Дутчак І.Б., Гордієнко М.І., Коверза В.С. Порівняльний аналіз методів оцінки запасів в бухгалтерському обліку та їх вплив на фінансові результати. *Економіка та суспільство. Облік і оподаткування*. 2024. Вип. 62. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-63> (дата звернення: 05.11.2025).

11. Васьковська К.О., Космачевська Е.В., Володіна О.П., Сігідова В.В. Особливості методів оцінки вибуття запасів з урахуванням специфіки діяльності як окремий елемент облікової політики підприємства. *Food Industry Economics*. 2023. Вип. 1/2023. Т. 15. С. 25-30.

12. Лановий Б. А., Долюк А. В. Аналіз методів оцінки запасів при їх вибутті. *Сучасні пріоритети розвитку науки та суспільства* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 11-12 квітня 2024 р.). 2024. Т. 1. Ч. 1. С. 73-76

13. Синиця Ю. С., Северин Н. С. Методи оцінки запасів при їх вибутті: порівняльна характеристика. *Сучасні перспективи розвитку обліку, фінансів, економіки, управління, права та інженерії* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 5-6 грудня 2020 р.). 2024. С.116-118.

14. Черненко П. В., Хмельюк А. В. Організація обліку, контролю та аналізу виробничих запасів. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2023. № 1 (6). С. 135-143.

15. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.11.2025).

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" : затв. наказом Міністерства фінансів України від

07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення: 06.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.11.2025).

17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" : затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.11.2025).

18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. Дата оновлення: 13.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.11.2025).

19. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку : затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356. Дата оновлення: 06.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 21.11.2025).

20. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 116. Дата оновлення: 16.12.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.11.2025).

21. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств : затв. наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132. Дата оновлення: 31.10.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 21.11.2025).

22. Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. Дата оновлення: 13.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.11.2025).

23. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України : затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. Дата оновлення: 18.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.11.2025).

24. Кравченко Б. О. Облік і аналіз виробничих запасів: кваліфікаційна робота: спец. 071 «Облік і оподаткування» / Сумський нац. ун-т, каф. бух. обліку та оподаткування; наук. кер. Філатова Г. А. – Суми, 2025. – 89 с.

25. Коваленко І. М., Лактіонова Н. С. Облік виробничих запасів за вимогами міжнародної стандартизації. *Вісник СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ*. 2020. № 1. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/e87f3a> (дата звернення: 18.12.2025).

26. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» : затв. Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Дата оновлення: 01.01.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 21.11.2025).

27. Податковий кодекс України : затв. Верховною Радою України від 02.12.2010 р. Дата оновлення: 26.11.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 17.12.2025).

28. Жуль В. О., Матюха М. М. Методичні засади обліку виробничих запасів. *Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості* : матеріали ІІІ Всеукр. конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених (м. Київ, 17 листопада 2022 р.). 2022. Т. 2. С. 113-118. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/22823> (дата звернення: 18.12.2025).

29. Скаско О.І., Костецька Ю.Р. Методика аудиту виробничих запасів підприємства. *Herald of Lviv University of Trade and Economics. Economic Sciences*. 2022. Вип. 70. URL: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-70-13> (дата звернення: 12.12.2025).

30. Гула О. М. Облік і аналіз виробничих запасів на кондитерській фабриці на ТОВ «НАУКОВО-ВИРОБНИЧА ФІРМА «АВЕНСІС»: кваліфікаційна робота: спец. 071 «Облік і оподаткування» / Запорізький нац. ун-т, каф. обліку та оподаткування; наук. кер. Гринь В. В. – Запоріжжя, 2023. – 107 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/19202>

31. Шепель Т. П. Організація обліку виробничих запасів та основні напрями його вдосконалення на підприємстві. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1 (52). URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-17>

32. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України від 06.07.1995 р. № 28. Дата оновлення: 30.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2025).

33. Аніщенко Г. Ю. Рахунки бухгалтерського обліку та їх план у сучасній обліковій системі. *Theories, methods and practices of the latest technologies* : матеріали міжнар. наук. конф. (м. Токіо, 7-9 листопада 2021 р.). 2021. С. 63-65. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/11/Theories-methods-and-practices-of-the-latest-technologies.pdf#page=64>

34. Онощенко Н. О. Облік і внутрішній контроль виробничих запасів підприємства: кваліфікаційна робота: спец. 071 «Облік і оподаткування» / Чорноморський нац. ун-т ім. П. Могили, каф. обліку і аудиту; наук. кер. Ужва А.М. – Миколаїв, 2023. – 121 с.

35. Залозна В. О. Облік і аналіз виробничих запасів ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання»: кваліфікаційна робота: спец. 071 «Облік і оподаткування» / Запорізький нац. ун-т, каф. обліку та оподаткування; наук. кер. Саєнко О. Р. – Запоріжжя, 2024. – 111 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/24345>

36. Якубішин О. Р. Моделі обліку запасів підприємства, їх аналіз та аудит (на прикладі ТОВ «ПроТек Логістик»): кваліфікаційна робота: спец. 071 «Облік і оподаткування» / Тернопільський нац. техн. ун-т ім. І. Пулова, каф. бух. Обліку та аудиту; наук. кер. Співак С. М. – Тернопіль, 2024. – 78 с.

37. Пеняк Ю. С., Рудь О. О. Актуальні проблеми управління виробничими запасами в умовах воєнного стану в Україні. *Сучасний стан, проблем та перспективи розвитку бізнесу, фінансово-кредитних та облікових систем*: зб. наук. статей (м. Харків, 2022). 2022. С. 172–175.

38. Гончаренко Ю. В., Фоміна Т. В. Документальне оформлення операцій із запасами. *Здоров'я і суспільство в умовах війни* : зб. наук. статей (м. Кропивницький, 2022). 2022. С. 308-313.

39. Пугачева О. Б. Організація обліку та формування облікового забезпечення операцій із запасами. *Україна та світ: сучасні парадигми розвитку суспільства* : кол. моногр. – Харків : Новий курс, 2024. – Р. 3.5. С. 113-129. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/15534>

40. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : затв. наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. Дата оновлення: 23.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 17.12.2025).

41. Височан О. С., Височан О. О. Інвентаризація: документальне оформлення. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету* : зб. наук. пр. (м. Одеса, 2018 р.). 2018. Вип. 34. С. 89-94.

42. Колечко К. О. Інвентаризація виробничих запасів та облік розрахунків по відшкодуванню матеріальних збитків: кваліфікаційна робота: спец. 071 «Облік і оподаткування» / Нац. ун-т харч. технологій, каф. обліку та аудиту; наук. кер. Слободян Н. Г. – Київ, 2023. – 90 с.

43. Височан О. С., Височан О. О., Коркішко В. І. Інвентаризація запасів в умова війни. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка: Науковий журнал* : зб. наук. пр. Видавничий дім «Гельветика» (м. Одеса). 2024. Вип. 20. С. 182-189.

44. Лега О. В., Єрмолаєва М. В., Тютюнник С. В. Інформативність бухгалтерського балансу: аналіз структури та функцій. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1 (52). URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-2>

45. Рудь О. О. Особливості відображення запасів у фінансовій звітності за міжнародними та вітчизняними стандартами. *Наукові дослідження молоді з проблем європейської інтеграції* : зб. тез доповідей XI Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Харків, 28 квітня 2022 р.). 2022. С. 43–46.

46. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності : затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. Дата оновлення: 02.02.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.12.2025).

47. Пелих Д. О., Шубіна С. В. Звіт про фінансовий стан за національними та міжнародними стандартами: загальне та особливе. *Наукові дослідження молоді з проблем європейської інтеграції* : зб. тез доповідей XII Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Харків, 6 квітня 2023 р.). 2023. С. 35-37.

48. Крикотненко О. В. Фінансова звітність підприємства: значення, характеристика та способи удосконалення. *Актуальні питання економіки, фінансів, обліку і права* : зб. тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Полтава, 3 лютого 2022 р.). 2022. С. 56-57.

49. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності : затв. наказом Міністерства фінансів України від 11.04.2013 р. № 476. Дата оновлення: 17.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.01.2026).

50. Фабіянська В. Ю., Пацар О. Г. Аудит виробничих запасів: організаційні та методичні аспекти. *Ефективна економіка*. 2017. № 4.

51. Ткаченко О., Шендрик, К. Вивчення методики проведення аудиту виробничих запасів на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-48>

52. Фроленкова Н. М. Планування аудиту фінансових результатів як початковий етап аудиту. *Світ наукових досліджень* : зб. наук. публікацій міжнар. мультидисциплінарної наук. інтернет-конференції (м. Тернопіль – м. Ополе, 24-25 жовтня 2023 р.). 2023. С. 44-46.

53. Абдуллаєва С. Організаційні та методичні засади обліку, аналізу та аудиту виробничих запасів підприємства : кваліфікаційна робота: спец. 071 «Облік і оподаткування» / КНУТД, каф. фінансів та бізнес-консалтингу; наук. кер. Бунда О. М. – Київ, 2022. – 116 с.

54. Положення про здійснення внутрішнього аудиту в Національній комісії зі стандартів державної мови

55. Хом'як Д. М. Облік, контроль та аналіз ефективного використання виробничих запасів підприємства : кваліфікаційна робота: спец. 071 «Облік і

оподаткування» / Нац. ун-т харч. техн., каф. обліку і аудиту; наук. кер. Духновська Л. М. – Київ, 2023. – 112 с.

56. Павлов Д. О., Новіченко Л. С. Аудит виробничих запасів підприємства: актуальні питання та етапи проведення. *Modern Perspectives on Global Scientific Solutions* : збірник наукових публікацій (м. Берген, 29-31 грудня 2025 р.). 2025. С. 26-28.

57. Смоляр М. В. Організаційні та методичні засади обліку, аналізу і аудиту запасів на підприємстві : кваліфікаційна робота: спец. 071 «Облік і оподаткування» / КНУТД, каф. фінансів та бізнес-консалтингу; наук. кер. Матюха М. М. – Київ, 2024. – 99 с.

58. Козаченко О. М. Організація й методика обліку та аудиту виробничих запасів: кваліфікаційна робота: спец. 071 «Облік і оподаткування» / Сумськ. держ. ун-т, каф. бух. обліку і оподаткування; наук. кер. Скорба О. – Суми, 2023. – 89 с.

59. Колісник В. С. Організація і шляхи вдосконалення обліку, аудиту та аналізу виробничих запасів та ефективності їх використання на підприємстві : кваліфікаційна робота: спец. 071 «Облік і оподаткування» / Білоцерк. нац. аграрн. ун-т; наук. керівник Гаврик О. Ю. – Біла Церква, 2025. – 64 с.

60. Пурик А. Ю. Облік і аналіз ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «ПТАХОФАБРИКА «ЗАРІЧНА» : кваліфікаційна робота: спец. 071 «Облік і оподаткування» / Запорізький нац. ун-т, каф. обліку та оподаткування; наук. керівник Рибалко О. М. – Запоріжжя, 2022. – 123 с.

61. Зеленова А. А. Облік виробничих запасів та аналіз ефективності їх використання на ТОВ «ПІВОДАР» : кваліфікаційна робота: спец. 071 «Облік і оподаткування» / Запорізький нац. ун-т, каф. обліку та оподаткування; наук. керівник Пушкар І. В. – Запоріжжя, 2023. – 117 с.

62. Одношевна О. О. Інноваційний аудит економічної діяльності підприємства та складання звітності. *ScientificWorldJournal*. 2023. № 1(17-01). URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/8261>

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "Лебедиська Аграрна Компанія"	Дата (рік, місяць)	за 12 місяців, що закінчилися 31 грудня 2022 року	КОДИ
Територія	ЧЕРКАСЬКА	за КОД ЄДР	UA71020350810898440	
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОД ФГ	240	
Вид економічної діяльності	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КВЕД	01.11	
Середня кількість працівників	504			
Адреса, телефон	Добровольців, буд. 63-А, м. ШПОЛА, ЗВЕНИГОРОДСЬКИЙ РАЙОН, ЧЕРКАСЬКА обл., 20603, УКРАЇНА			

Одиниця виміру: тис. грн. без десятикового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2022 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
І	2	3	4
І. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	334 368	267 350
первісна вартість	1001	438 315	460 377
накопичена амортизація	1002	103 947	193 027
Незавершені капітальні інвестиції	1005	6 135	-
Основні засоби	1010	18 197	80 275
первісна вартість	1011	21 635	89 268
знос	1012	3 438	8 993
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	33 212	33 212
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом І	1095	391 912	388 837
ІІ. Оборотні активи			
Запаси	1100	335 713	490 293
виробничі запаси	1101	15 965	3 201
незавершене виробництво	1102	56 350	32 064
готова продукція	1103	263 398	455 028
товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Деволати перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 890 631	1 645 856
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за наданими авансами	1130	213 591	608 225
з бюджетом	1135	6 142	20 496
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 015 956	1 194 599
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	11 838	184
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	11 838	184
Витрати майбутніх періодів	1170	34	35
Частка перестрахування у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-

резерв збитків або резерв належних виплат	1182	-	-
резерв незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	3 724	3 053
Усього за розділом II	1195	3 477 629	3 962 741
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	1	1
Баланс	1300	3 869 542	4 343 579

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1	1
Внески до незарєєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
закончені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 314 629	3 849 076
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	3 314 630	3 849 077
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	254 244	170 184
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благочинна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інших страхових резервах	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	254 244	170 184
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	8 429	3 876
товари, роботи, послуги	1615	162 241	150 525
розрахунками з бюджетом	1620	51 847	8 279
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	289	564
розрахунками з оплати праці	1630	936	1 945
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	78	78
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	27 515	1 406
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	2 275	4 795
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	47 058	152 850
Усього за розділом III	1695	300 668	324 318
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	3 869 542	4 343 579

Херсонська

Головний бухгалтер

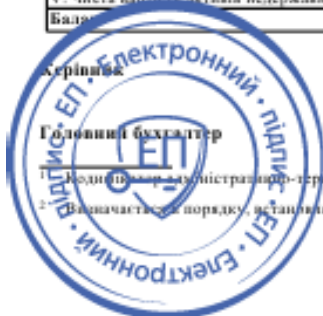
ЕП Прикуп
Володимир
Миколайович
ЕП Спасько
Марія
Анатоліївна

Прикуп Володимир Миколайович

Спасько Марія Анатоліївна

1. Єдиний державний адміністратор територіальних одиниць та територій територіальних громад.

2. Виконавчий орган, визначений порядком, встановленим центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "Лебединська Аграрна Компанія"			Дата (рік, місяць, день)	31 грудня 2023
Територія	ЧЕРКАСЬКА			за КОД	1801001
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю			за КОПФГ	240
Вид економічної діяльності	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур			за КВЕД	01.11
Середня кількість працівників	499				
Адреса, телефон	Добровольця, буд. 63-А, м. ШПОЛА, ЗВЕНИГОРОДСЬКИЙ РАЙОН, ЧЕРКАСЬКА ОБЛ., 28603, УКРАЇНА			0474126834	

Одиниця виміру: тис. грн. без десятикового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

- за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2023 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	267 350	316 312
первісна вартість	1001	460 377	395 681
накопичена амортизація	1002	193 027	79 369
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	80 275	73 082
первісна вартість	1011	89 268	109 764
знос	1012	8 993	36 682
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	33 212	33 212
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	380 837	422 606
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	490 293	423 697
виробничі запаси	1101	3 201	3 812
незавершене виробництво	1102	32 064	122 475
готова продукція	1103	455 028	292 664
товари	1104	-	4 746
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 645 856	1 790 727
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	608 225	608 033
з бюджетом	1135	20 496	36 160
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інші поточні дебіторська заборгованість	1155	1 194 599	1 423 914
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	17
Гроші та їх еквіваленти	1165	184	8 929
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	184	8 929
Витрати майбутніх періодів	1170	35	34
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-

резерв збитків або резерв належних виплат	1182	-	-
резерв незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резерв	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	3 053	11 574
Усього за розділом II	1195	3 962 741	4 303 085
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	I	I
Баланс	1300	4 343 579	4 725 692

Пасива	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паісовий) капітал	1400	I	I
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 849 076	4 025 440
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	3 849 077	4 025 441
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	170 184	236 818
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благотворна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	170 184	236 818
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	89 502
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	3 876	2 309
товари, роботи, послуги	1615	150 525	162 626
розрахунками з бюджетом	1620	8 279	9 125
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	564	785
розрахунками з оплати праці	1630	1 945	2 341
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	78	25 092
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	1 406	1 406
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	4 795	5 471
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	152 850	164 776
Усього за розділом III	1695	324 318	463 433
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів незалежного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	4 343 579	4 725 692

ЕП Прикуп
Володимир
Миколайович
ЕП Спасько
Марія
Анатоліївна

Прикуп Володимир Миколайович

Спасько Марія Анатоліївна

¹ Кодифікація територіальних одиниць та територій територіальних громад.

² Визначено за порядком, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Додаток І
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку І "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "Лебединська Аграрна Компанія"		Дата (рік, місяць, день)	31.12.2024
Територія	ЧЕРКАСЬКА		за КОДСТІ	UA71020330010098440
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю		за КОПФГ	240
Вид економічної діяльності	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур		за КВЕД	01.11
Середня кількість працівників	439			
Адреса, телефон	Добровольців, буд. 63-А, м. ШПОЛА, ЗВЕНИГОРОДСЬКИЙ РАЙОН, ЧЕРКАСЬКА обл., 20603, УКРАЇНА		0474126834	

Одиниця виміру: тис. грн. без десятикового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

- за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2024 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	316 312	180 933
первісна вартість	1001	395 681	254 222
накопичена амортизація	1002	79 369	73 289
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основи засоби	1010	73 682	56 830
первісна вартість	1011	109 764	124 766
знос	1012	36 682	67 936
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі			
інших підприємств	1030	33 212	33 212
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Заборгованість за внесками до статутного капіталу інших підприємств	1036	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	422 606	270 975
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	423 697	232 593
виробничі запаси	1101	3 812	5 967
незавершене виробництво	1102	122 475	81 826
готова продукція	1103	292 664	140 748
товари	1104	4 746	4 052
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Девізоти перестраховування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 790 727	1 658 226
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	608 033	200 034
з бюджетом	1135	36 160	7 781
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інші поточні дебіторська заборгованість	1155	1 423 914	2 147 354
Поточні фінансові інвестиції	1160	17	17
Гроші та їх еквіваленти	1165	8 929	17 704
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	8 929	17 704
Витрати майбутніх періодів	1170	34	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			

резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	11 574	8 896
Усього за розділом II	1195	4 303 085	4 272 605
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	1	1
Баланс	1300	4 725 692	4 543 581

Пасива	Код раха	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1	1
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 025 440	4 180 164
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	4 025 441	4 180 165
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	236 818	129 064
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	236 818	129 064
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	89 502	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	2 309	1 119
товари, роботи, послуги	1615	162 626	98 817
розрахунками з бюджетом	1620	9 125	10 186
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	785	366
розрахунками з оплати праці	1630	2 341	5 591
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	25 092	44 948
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	1 406	1 406
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	5 471	15 815
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від нерестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	164 776	56 104
Усього за розділом III	1695	463 433	234 352
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста капітальна активність недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	4 725 692	4 543 581

ЕП Прикуп
Володимир
Миколайович
ЕП Спасьбожко
Марія
Анатоліївна

Прикуп Володимир Миколайович

Спасьбожко Марія Анатоліївна

1. Медичні служби територіальних одиниць та територій територіальних громад.

2. Визначений порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю "Лебединська Аграрна Компанія"** (найменування)

Дата (рік, місяць, число) **2023 01 01**

за ЄДРПОУ **38009235**

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за **Рік 2022** р.

Форма № 2 Код за ДКУД **1801003**

КОДИ

ДОКУМЕНТ ПРИНЯТО

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 135 691	1 801 627
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премій підписані, валова сума	2011	-	-
премій, передані у перестраховування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(575 360)	(938 389)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	560 331	863 238
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	236 937	449 458
у тому числі:	2121	236 650	338 705
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(47 541)	(27 390)
Витрати на збут	2150	(16 691)	(5 354)
Інші операційні витрати	2180	(55 126)	(24 519)
у тому числі:	2181	39 384	4 903
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	677 910	1 255 433
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	16	9
Інші доходи	2240	49 475	63 422
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(51 110)	(58 262)
Витрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(44 556)	(60 092)
Пробиток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	631 735	1 200 510
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	631 735	1 200 510
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	631 735	1 200 510

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	829 648	639 100
Витрати на оплату праці	2505	34 764	29 531
Відрахування на соціальні заходи	2510	7 998	6 662
Амортизація	2515	109 380	96 759
Інші операційні витрати	2520	402 022	476 037
Разом	2550	1 383 812	1 248 089

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Володимир
Миколайович
ЕП Спасько
Марія
Анатоліївна

Прикуп Володимир Миколайович

Спасько Марія Анатоліївна

Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю "Лебединська Аграрна Компанія"** (найменування)

Дата (рік, місяць, число) **2024 01 01**

за ЄДРПОУ **38009235**

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за **Рік 2023** р.

Форма № 2 Код за ДКУД **1801003**

КОДИ

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 151 545	1 135 691
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(746 741)	(575 360)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	404 804	560 331
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	73 750	236 937
у тому числі:	2121	61 613	236 650
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(30 156)	(47 541)
Витрати на збут	2150	(70 286)	(16 691)
Інші операційні витрати	2180	(165 543)	(55 126)
у тому числі:	2181	137 453	39 384
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	212 569	677 910
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	40	16
Інші доходи	2240	87 464	49 475
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(42 139)	(51 110)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(81 570)	(44 556)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	176 364	631 735
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	176 364	631 735
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	176 364	631 735

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	856 932	829 648
Витрати на оплату праці	2505	32 935	34 764
Відрахування на соціальні заходи	2510	9 807	7 998
Амортизація	2515	113 942	109 380
Інші операційні витрати	2520	301 634	402 022
Разом	2550	1 315 250	1 383 812

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

ЕП Прикуп
Володимир
Миколайович
ЕП Спасько
Марія
Анатоліївна

Прикуп Володимир Миколайович

Спасько Марія Анатоліївна

Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю "Лебединська Аграрна Компанія"** (найменування)

Дата (рік, місяць, число) **2025 01 01**

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за **Рік 2024** р.

Форма № 2 Код за ДКУД **1801003**

КОДИ
2025 01 01
38009235

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 254 253	1 151 545
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премій підписані, валова сума	2011	-	-
премій, передані у перестраховування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(854 077)	(746 741)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	400 176	404 804
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	69 230	73 750
у тому числі:	2121	-	61 613
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	60 291	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(45 546)	(30 156)
Витрати на збут	2150	(48 979)	(70 286)
Інші операційні витрати	2180	(207 700)	(165 543)
у тому числі:	2181	124 797	137 453
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	167 181	212 569
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	1 674	40
Інші доходи	2240	171 155	87 464
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(24 665)	(42 139)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(160 621)	(81 570)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	154 724	176 364
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	154 724	176 364
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	154 724	176 364

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	765 626	856 932
Витрати на оплату праці	2505	113 092	32 935
Відрахування на соціальні заходи	2510	25 663	9 807
Амортизація	2515	113 643	113 942
Інші операційні витрати	2520	398 303	301 634
Разом	2550	1 416 327	1 315 250

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Володимир
Миколайович
Прикуп
Марія
Анатоліївна

Прикуп Володимир Миколайович

Спасібожко Марія Анатоліївна

Загальна стратегія аудиту фінансової звітності ТОВ «Лебединська аграрна компанія»

Аудиторська фірма: ТОВ «Бейкер Тіллі Україна»			
Клієнт: ТОВ «Лебединська аграрна компанія»		Звітний період: 2024 рік	
Характеристики завдання з аудиту			
Елементи завдання з аудиту		Період виконання	
Отримання загальної інформації про підприємство		05.03-07.03	
Вивчення засновницьких документів		08.03-09.03	
Попередня оцінка систем обліку та внутрішнього контролю		09.03-17.03	
Визначення аудиторського ризику та суттєвості помилок		18.03-19.03	
Розробка загальної стратегії та плану аудиту		06.03-21.03	
Аудит стану внутрішнього контролю		22.03-23.03	
Спостереження за проведенням інвентаризації		22.03-23.03	
Аудит власного капіталу		24.03-04.04	
Аудит основних засобів та нематеріальних активів		05.04-16.04	
Аудит товарно-матеріальних цінностей, запасів тощо		17.04-24.04	
Аудит касових операцій		25.04-30.04	
Аудит операцій на рахунках у банку		25.04-30.04	
Аудит окремих статей активу балансу		01.05-22.05	
Аудит окремих статей пасиву балансу		07.05-18.05	
Аудит звіту про фінансові результати		23.05-30.05	
Аудит звіту про рух грошових коштів		31.05-01.06	
Аудит звіту про власний капітал		02.06-03.06	
Аналіз фінансового стану підприємства		06.06-07.06	
Складання аудиторського звіту		08.06-11.06	
Ресурси для проведення аудиту			
Посада		Кількість осіб	Кількість днів
Старший аудитор		2	31
Аудитор		2	31
Асистент аудитора		2	26
Експерти та фахівці від клієнта		2	5
Всього		8	-
Бажані строки роботи з точки зору клієнта		з 05.03.2025 по 11.06.2025	
Максимальна кількість працівників аудиторської фірми, які можуть одночасно працювати в організації клієнта (можливості приміщення, специфіка ведення документації тощо)		6	
Заключний етап			
Заплановані види робіт	Період проведення	Виконавці	Робочі документи
Аналіз суттєвих подій після дати звітності	07.06.2024	Старший аудитор	Робочі документи аудитора
Переговори з керівництвом клієнта за результатами проведеного аудиту	08.06.2024	Старший аудитор, керівництво клієнта	Протокол зустрічі
Підготовка аудиторського звіту	09.06.2024	Старший аудитор	Стандартна форма аудиторського звіту
Контроль якості проведеного аудиту	10.06.2024	Керівник аудиторської фірми	Контрольний лист якості
Підписання аудиторського звіту	11.06.2024	Старший аудитор	Аудиторський звіт
Надання аудиторського звіту керівництву клієнта	11.06.2024	Старший аудитор	Акт приймання-передачі

StrikePlagiarism.com

StrikePlagiarism.com

Документ прийнятий

Звіт подібності

Метадані

ДОКУМЕНТ

Заголовок

Формування системи обліку та аудиту виробничих запасів й оцінка ефективності їх використання

Автор

Запісецька Софія Павлівна

Науковий керівник / Експерт

к.е.н., доцент Кругла М.М.

ІД документа

333231052

ОРГАНІЗАЦІЯ

Назва організації

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU

Підрозділ

кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу

ЗВІТ

Дата звіту

2/3/2026

Дата редагування

2/3/2026

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

5.45%

6.00%

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

0.13%

0.51%

КП 2

20812

Кількість слів

1.25%

1.25%

КЦ

173294

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		5
Інтервали		0
Мікропробіли		0
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		48

Джерела

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копії тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відерити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Копії тексту

#	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ПЕРАЛІМЕНТІВ)
1	https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/c45d226c-2675-46f1-a44c-9083e057101e/download	41 0.20 %
2	Формування системи обліку та аудиту виробничих запасів й оцінка ефективності їх використання 12/4/2025 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу)	39 0.19 %

*X Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених:
«Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг: сучасні концепції розвитку»*

УДК 657.431.1:336.22:005.52

Запісецька С.П.,

*студентка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. 071 «Облік та оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,*

*Науковий керівник – Криштопа І.І. – д. е. н.,
професор кафедри податкового менеджменту та фінансового моніторингу
імені Миколи Чумаченка*

МЕТОДИ ОЦІНКИ ВИБУТТЯ ЗАПАСІВ В КОНТЕКСТІ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ

Податкове планування відіграє важливу роль у системі управління запасами, оскільки правильний вибір методу їх оцінки дозволяє оптимізувати рівень податкових витрат та підвищити ефективність діяльності підприємства. Це питання залишається актуальним на всіх етапах функціонування компанії — від її створення до ліквідації, адже запаси є однією з основних статей активів, що безпосередньо впливають на фінансові результати та податкові зобов'язання бізнесу.

Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» оцінка вибуття цих активів відбувається при відпустці їх у виробництво або з виробництва, при продажі чи іншому вибутті за одним з таких методів, як ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів, середньозваженої собівартості, собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО), нормативних затрат або ціни продажу. Підприємства можуть використовувати декілька методів одночасно, але для всіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, що мають однакове призначення та однакові умови використання, застосовується тільки один із наведених методів.

Кожне підприємство обирає методи оцінки вибуття запасів, враховуючи податкове планування підприємства. Адже різні методи оцінки по-різному впливають на собівартість реалізованої продукції, що в свою чергу змінює розмір податкового прибутку та податкового навантаження.

Один із найбільш популярних методів, що застосовується в Україні, є метод середньозваженої собівартості, адже він найзручніший та простий у застосуванні. Цей метод полягає в тому, що вибуття здійснюється шляхом ділення загальної суми вартості собівартостей всіх придбаних запасів, що мають однакове призначення та умови використання, на їх загальну кількість. Таким методом урівноважує цінові коливання протягом звітного періоду, оскільки для кожного активу використовується середня вартість за періодом. З огляду податкового планування, даний метод досить ефективний, бо ж згладжує коливання цін та забезпечує стабільність фінансових показників. Це особливо корисно для підприємств, що працюють у галузях із високою волатильністю цін на сировину та матеріали. Застосування цього методу допомагає уникнути значних перепадів у фінансовій звітності та податковому навантаженні, що може бути вигідним для довгострокового стратегічного планування.

Метод «first in - first out» (ФІФО) показує вибуття запасів в послідовності їх придбання, тобто активи, що передаються оцінюються за собівартістю при надходженні запасів. У такому разі, якщо ціни зростатимуть собівартість реалізованої продукції буде нижчою, а отже, і прибуток вищим. Однак цей метод може призвести до збільшення податкових зобов'язань, оскільки оподатковуваний прибуток буде більшим. Водночас, у періоди інфляції метод ФІФО може бути вигідним з точки зору покращення фінансових показників компанії, що важливо для залучення інвесторів.

Таким чином, вибір методу оцінки вибуття запасів є важливим інструментом податкового планування, що безпосередньо впливає на фінансові показники підприємства. Залежно від стратегічних цілей компанії можна обрати метод, який дозволить або мінімізувати податкове навантаження, або підвищити показники прибутковості для залучення інвесторів та кредиторів.

Якщо підприємство прагне зменшити податкове навантаження, доцільно використовувати метод середньозваженої собівартості, оскільки він ефективно згладжує коливання цін і забезпечує стабільність податкових платежів. Також підходить метод нормативних затрат, якщо підприємство має добре розроблену систему нормування.

Якщо ж мета підприємства – показати вищий прибуток, наприклад, для інвесторів чи банків, найкращим варіантом буде метод ФІФО, який забезпечує низьку собівартість реалізованої продукції у разі зростання цін, а отже, й більший бухгалтерський прибуток. Проте такий підхід може призвести до збільшення податкових витрат, що потрібно враховувати при довгостроковому плануванні.

Важливо розуміти, що вибір методу оцінки запасів не є статичним рішенням – підприємства можуть змінювати підхід залежно від змін у ринковій кон'юнктурі, податковому законодавстві або власних фінансових цілей. Оптимізація податкових витрат та управління фінансовими показниками мають бути інтегрованими елементами загальної стратегії компанії. Грамотне податкове планування та гнучкий підхід до управління запасами дозволять підприємству ефективніше розподіляти ресурси, оптимізувати податкові витрати та забезпечити фінансову стійкість у довгостроковій перспективі. Тому перед вибором певного методу вибуття запасів необхідно провести ретельний аналіз фінансових наслідків його застосування.

Список використаних джерел

1. Власова К.В. Удосконалення податкового планування на підприємстві. *The Impact of Scientific Research on the Development of the Modern World: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дубровнік, 23-25 жовтня 2024 р.)*. 2024. С. 68-70.
2. Дошак О.В. Податкове планування на підприємстві. *Поняття, актуальність, проблематика. Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. Вип. 6(15). С. 389-394.
3. Северин Н.С., Сипця Ю.С. Методи оцінки запасів при їх вибутті: порівняльна характеристика. *Сучасні перспективи розвитку обліку, фінансів, економіки, управління, права та інженерії: матеріали наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 5-6 грудня 2024 р.)*. 2024. С. 116-118.
4. Проскуріна Н.М., Удодова Я.В., Гула О.М. Механізм використання методів оцінки вартості запасів. *Problems and Prospects of Modern science and education: мат. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Стокгольм, 12-15 березня 2024 р.)*. 2024. С. 71-73.

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2026.1.1>

УДК 657.1:657.6:658.7(477)

Ганна Вікторівна БУЛКОТ

к.е.н., доцент, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2657-2862>e-mail: Ryrcanna@ukr.net**Софія Павлівна ЗАПІСЕТЬКА**

студентка, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6546-5921>e-mail: zapisetska@ukr.net

РОЗВИТОК КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВООЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

У статті досліджено теоретичні та методичні засади трансформації системи бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту виробничих запасів підприємств в умовах воєнного стану та подальшого економічного відновлення України. Розкрито вплив факторів дестабілізації: руйнування логістичної інфраструктури, втрати складських приміщень, релокації виробництва, зростання ризиків шахрайства та нестачі окремих видів матеріалів, на формування та ведення облікової інформації. Обґрунтовано необхідність перегляду традиційних підходів до оцінювання, документального підтвердження, класифікації та інвентаризації запасів, які виявилися недостатньо ефективними в умовах невизначеності та високих ризиків. Визначено ключові проблеми обліку запасів у період війни, а також запропоновано концептуальні зміни у системі оцінювання запасів. Особливу увагу приділено формуванню ризик-орієнтованого підходу у внутрішньому аудиті, спрямованого на превентивний контроль та зниження ймовірності шахрайських дій та необхідність застосування цифрових інструментів, які підвищують прозорість і достовірність аудиту. Виділено специфіку перевірки гуманітарних матеріалів та ресурсів, що використовуються у проєктах відбудови.

Ключові слова: виробничі запаси, облік і внутрішній аудит, дестабілізуючі фактори, інвентаризація, цифровізація, ризик втрати

ВСТУП

Трагічний початок 2022 р. змінив життя кожного українця і всього світу загалом. Свій відбиток на долі багатьох людей від ненародженого до старого залишило вторгнення російсько-нацистських окупантів на землі мирного населення України: в когось забрали дім, роботу, власну справу, мрію, спокій, а в когось життя. Та навіть за таких обставин незламні українці продовжують працювати, відновлювати, започатковувати нове, жити, вірити в мир та загалом і повністю допомагати економіці України та забезпечувати активне постачання в казну держави податків та зборів. Значний внесок роблять фізичні та юридичні особи України в спорядження військ ЗСУ своїми донатами та передачею деяких активів на благо війська, наприклад, автомобілі, паливо, продукти харчування, ліки, одяг тощо. Кожен намагається висстояти, прикладаючи максимальних зусиль.

Цитата з фільму «Незламна» режисера С. Мокрицького: «Війна – це не тільки смерть, це таке життя» гарно демонструє стан і нинішньої ситуації в Україні. З початку повномасштабного вторгнення підприємства опинились під масою викликів, які включали постійні обстріли чи/та окупацію. Ці фактори унеможливили продовження виробничого процесу для збереження людського життя. Підприємства вимушені підлаштовуватися під ці події та відшукувати шляхи вирішення завданих шкод.

Одними з перших викликів, що постали перед українськими підприємцями, стали нестача палива та його дефіцит. Через значні руйнування інфраструктури найбільшого виробника в Україні пального – Кременчуцького

нафтопереробного заводу, вся країна опинилась під тиском нестачі пального. До того ж ворог тоді був зосереджений на знищенні великої кількості наших сховищ палива, були закриті шляхи поставок морем та припинено імпорту з Білорусі. Тому в таких умовах Україна нашіла вимушено ввозити нафтопродукти із західних країн (Литви, Болгарії, Словаччини, Польщі тощо). Враховуючи всі обставини, український ринок нафтопродуктів фактично побудовано з нуля та адаптовано за допомогою європейських друзів [4].

Виробничі запаси є базовим елементом операційної діяльності підприємств і визначають їхню здатність забезпечувати безперервність технологічного процесу, формувати собівартість продукції та підтримувати конкурентоспроможність. В умовах воєнного стану в Україні система управління запасами зазнала масштабних трансформацій через низку дестабілізуючих факторів: пошкодження складських приміщень, втрату логістичних маршрутів, релокацію підприємств, втрату доступу до первинної документації, зростання ризиків шахрайства та дефіцит певних видів матеріальних ресурсів.

Традиційні підходи до обліку та аудиту запасів, сформовані в умовах відносної стабільності, виявилися недостатніми для забезпечення достовірності облікової інформації в надзвичайних обставинах. Це зумовило потребу в оновленні концептуальних засад обліку, підвищенні ролі ризик-орієнтованого внутрішнього контролю та посиленні цифровізації управлінських процесів.

Отже, постановкою проблеми є воєнний стан в Україні створив безпрецедентні умови для функціонування підприємств: порушені логістичні маршрути, руйнування

інфраструктури, ризики втрати активів, нестабільність ринку матеріалів і загрозна невизначеність у виробничих процесах. В таких умовах традиційні методи обліку та контролю виробничих запасів виявилися частково або повністю неефективними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

До наукових публікацій, що присвячено управлінню запасами, ризик-орієнтованому аудиту та цифровим технологіям в обліку, можна віднести дослідження таких науковців як М. Гаврись, О. Гаврись, М. Ткаченко [3], де висвітлено проблеми обліку та оцінювання основних засобів в умовах війни; подано пропозиції з переоцінки, документування збитків і відновної вартості. Проте тут недостатньо уваги приділено операційним аспектам внутрішнього аудиту запасів (фокус на ОЗ). Крім того, деякі пропозиції потребують деталізації для практичного застосування у підприємств різного масштабу.

І. Назарова та Ю. Пастернак [15] розглянули методологічну основу для опису процедур внутрішнього аудиту запасів. Зокрема, наукову працю присвячено контролю запасів у торговельних підприємствах, розглянуто роль інвентаризації, вибіркової процедури і форм звітності в умовах нестабільності. Недоліком цього дослідження є специфічне його спрямування на сферу торгівлі, а отже, не всі підходи безпосередньо переносяться на виробничі запаси (особливо довгострокові матеріали).

МЕТА статті – дослідження обґрунтування напрямів удосконалення системи бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту виробничих запасів підприємств в умовах воєнного стану й економічного відновлення.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У дослідженні застосовано нормативно-правові акти України з бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю та інвентаризації; офіційні методичні рекомендації Міністерства фінансів України; звітні дані українських підприємств, що здійснили релокацію або зазнали втрат виробничих запасів; аналітичні дослідження Національного банку України, Державної служби статистики, бізнес-асоціацій [12-14].

Застосовано комплекс теоретичних і прикладних методів, спрямованих на виявлення особливостей функціонування системи бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту виробничих запасів в умовах воєнного стану: метод аналізу й синтезу – для узагальнення сучасних підходів до оцінювання та контролю виробничих запасів; метод порівнянь – для виявлення відмінностей між традиційними та адаптивними інструментами обліку в кризових умовах; системний підхід – для дослідження взаємозв'язку між обліковими процедурами, внутрішнім аудитом і ризиками воєнного часу; логічне узагальнення – для формування рекомендацій з трансформації облікових процесів; експертне оцінювання – для врахування практики підприємств, що впроваджують цифрові інструменти дистанційного контролю.

Так, поєднання міжнародних методичних настанов, таких як EY [13], IAS Plus, з локальними практичними джерелами: Buh.LigaZakon, Factor.Academy [8], а також науковими роботами дасть змогу збалансувати нормативно-законодавчу та локальну операційну практику.

РЕЗУЛЬТАТИ

Виробничі запаси в умовах війни виконують не лише

операційну, але й стратегічну функцію – забезпечують стійкість підприємства, дають змогу швидко відновити виробництво після руйнувань, формують «матеріальний резерв» безпеки. У зв'язку з цим класифікація запасів доповнюється новими ознаками: за рівнем доступності: доступні, тимчасово недоступні, втрачені; за ступенем ризику втрати: низький, середній, високий ризик; за місцем зберігання: основні склади, резервні склади, мобільні склади, склади на територіях з ризиками; за статусом документального підтвердження: повністю підтверджені, частково підтверджені, непідтверджені.

Таке розширення класифікації дає змогу адаптувати облік до нових реалій і формувати більш точну інформацію для управління та аудиту.

Розглядаючи проблематику обліку та внутрішнього аудиту виробничих запасів у сучасних умовах, важливо відзначити, що кризова ситуація на паливному ринку наочно продемонструвала критичну роль точного обліку ресурсів для життєдіяльності підприємств та економіки країни. Дефіцит пального, багатогодинні черги на АЗС, обмеження продажу – усе це зумовило значний тиск на бизнес, що вимагав над швидкої адаптації облікових систем.

В цих умовах облік виробничих запасів набув стратегічного значення, оскільки давав змогу підприємствам оцінювати наявні ресурси, прогнозувати потреби та уникати масового дефіциту критично важливих матеріалів і zarazom своєчасно реагувати на зміни логістики. Водночас внутрішній аудит ставав інструментом контролю якості ресурсів, запобігання шахрайству і неефективному використанню, особливо для ризикових сегментів, таких як пальне. Український ринок пального продемонстрував, як своєчасна реакція на зруйновану інфраструктуру, швидка переорієнтація шляхів поставок з ЄС, впровадження тимчасових податкових пільг та нарощування імпорту дали змогу зберегти стабільність та уникнути колапсів. За перші півроку Україна збільшила імпорт пального у 12 разів та змогла забезпечити потреби ЗСУ, екстрених служб, аграрного сектору та громадського транспорту [7].

Зміни в обліку зумовлено як об'єктивною необхідністю стабілізувати ринок, так і законодавчими реформами, ухваленими державою у відповідь на воєнні виклики. Починаючи з березня 2022 р., значну роль відіграли термінові дерегуляційні заходи, що мали на меті забезпечити безперервність імпорту, спростити адміністрування податків і мінімізувати ризики зупинки критичних сфер економіки. Саме в цей період ініційовано важливі зміни в Податковому кодексі України та низка інших заходів, що вплинули на облік, оподаткування та контроль за обігом пального [11].

Тому однією з таких ключових новацій стало тимчасове зниження акцизного податку на пальне до нульової ставки та зменшення ставки ПДВ з 20% до 7% [9]. Таке рішення дало змогу знизити фінансове навантаження на імпортерів та трейдерів. Для підприємств такі зміни означали необхідність перегляду облікової політики, коригування первинних документів, оновлення методів оцінювання запасів, а також внесення змін в податкову звітність.

Говорячи про сферу ліцензування та контролю обігу пального держава також пом'якшила свої вимоги. Адрже на період воєнного стану спрощено процедуру отримання ліцензій на зберігання пального, зокрема для суб'єктів

господарювання, що зберігають паливе виключно для власних потреб. Такі зміни зменшили тиск на малий бізнес і дало змогу підприємствам гнучко організовувати власні запаси, чим забезпечити безперервність своєї власної діяльності [6].

Варто відзначити тимчасове зупинення застосування санкцій за деякі порушення у сфері обігу пального, зумовлені об'єктивними обставинами, такими як знищення складів, пошкодження стратегічних об'єктів чи неможливість своєчасного оновлення даних у системі електронного адміністрування реалізації пального. Це можна назвати своєрідним «додатковим захистом» у разі неможливості виконання норм.

З погляду бухгалтерського обліку нові умови вимагали від підприємств нового аналізу: більш детальний аналітики стосовно характеристик і джерел надходження пального; оперативного оновлення інформаційних систем; вдосконалення внутрішнього контролю за обліком, списанням і переміщенням пального, оскільки зросли ризики втрат; документального обґрунтування форс-мажорних обставин у разі неможливості дотримання окремих регуляторних вимог [1, 2].

Проте поступове відновлення ринку пального в Україні протягом 2023-2024 рр. зумовило повернення частини доведених норм. Тому акцент на паливе відновлено, а податкові пільги скасовано, що знову актуалізувало питання коректного обліку витрат, калькулювання собівартості продукції та контролю за ефективністю використання ресурсів. Підприємства вимушено розробили оновлені внутрішні регламенти обігу пального, враховуючи як зміни вартості ресурсів, так і ризики логістичних затримок через постійні руйнування інфраструктури.

В період воєнного вторгнення облік та внутрішній аудит виробничих запасів набули особливої актуальності та складності через низку нових викликів, що не властиві для мирного часу. Ті підприємства, що змогли продовжити свою діяльність або торгівлю готовою продукцією, стали враховувати не лише традиційні аспекти обліку, а й специфіку теперішніх надзвичайних подій, які безпосередньо впливають на наявність, збереження та рух матеріальних цінностей. Якщо раніше виробничі запаси забезпечували безперервність та плановість діяльності, то нині вони набули стратегічного значення, адже стали основою підвищеної економічної безпеки підприємства. Проте й стали об'єктом підвищеної уваги аудиторів, органів контролю та керівництва підприємства, бо втрати, пошкодження та псування запасів можуть призвести до значних фінансових витрат.

Проблематикою обліку у воєнний період можна назвати невизначеність правового регулювання. Зокрема, аналізуючи методичні рекомендації з обліку запасів, можна побачити, що вилучено пункт, що регулював кореспонденцію рахунків зі списання витрат запасів внаслідок надзвичайних подій. Тож підприємствам самостійно доводиться формувати процедури документального оформлення і списання знижених активів. Втрата чинності типових форм первинних документів, таких як Наказ Міністерства Статистики №193 та Наказ Держказначейства № 130, призвела до необхідності індивідуального розроблення внутрішніх документів кожним підприємством, що затверджуються наказом облікової політики підприємства та мають забезпечувати відповідність чин-

ним стандартам бухгалтерського обліку. В таких умовах внутрішній аудит стає ключовим інструментом контролю правильності та достовірності створення форм, оцінювання їх юридичної й економічної значущості та відповідності даних обліку фактичному стану запасів.

Розглядаючи підприємства, що знаходяться на окупованих територіях чи в зоні постійних обстрілів, слід враховувати, що саме в таких умовах інвентаризація виробничих запасів набуває особливої уваги, оскільки стає єдиним інструментом для встановлення їх фактичного стану та підтвердження реальних втрат. Згідно із затвердженим Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань інвентаризація проводиться у разі: техногенних аварій, пожеж, стихійного лиха, зупинення підприємства, перед складанням річної фінансової звітності. Під час воєнного стану в країні ця норма набуває інших нових значень, оскільки наявність запасів може бути обмежено через бойові дії, окупацію або руйнування складів. До того ж можливість проведення інвентаризації може бути тільки за умови, що повної безпеки та доступу відповідальних осіб до документів і матеріальних цінностей. До моменту проведення перевірки наявності на невідконтрольних територіях бухгалтер змушений відображати залишені там активи на балансі підприємства, оскільки втрачений контроль не дає змоги оцінити втрати та ступінь руйнації.

Проте якщо є змога провести інвентаризацію, то її оформлюють у вигляді інвентаризаційних описів та протоколів інвентаризаційної комісії, де детально фіксуються відмінності між фактичною наявністю чи станом активів і обліковими даними. Далі ці комісійні висновки стають підставою для складання актів списання матеріальних цінностей.

В обліковій практиці рекомендується списання таких активів проводити на рахунках за ДТ 977 «Інші витрати діяльності» та Кт 201 «Сировина й матеріали», а втрати відображати на позабалансовому рахунку Дт 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей», що дає змогу вести облік невідшкодованих нестач і псування матеріальних цінностей до моменту компенсації або виявлення винних осіб. Такий підхід забезпечує не тільки достовірне відображення фінансових результатів, а й створює доказову базу для подальшого судового чи адміністративного розгляду відшкодування витрат [5].

Варто відзначити, що особливу роль у забезпеченні достовірності відображенні фінансових результатів відіграє внутрішній аудит. Аудитори перевіряють правильність ведення первинної документації, відповідність вимогам законодавства та стандартам бухгалтерського обліку. Крім того, вони здійснюють контроль за обґрунтованістю списання активів та правильністю застосування рахунків для відображення витрат, що дає змогу мінімізувати ризики виникнення податкових або фінансових спорів та підвищує прозорість управління ресурсами підприємства. Оскільки внутрішній аудит в таких умовах стає засобом стратегічного управління ризиками, він дає підприємству змогу адаптувати облікову систему до різних подій та забезпечити економічну стабільність. Сучасний досвід показує, що відсутність уніфікованих підходів не знижує значимості аудиту, а навпаки підкреслює необхідність високої кваліфікації спеціалістів та розроблення адаптованих процедур обліку та внут-

рішної перевірки.

Матеріальні ресурси в період воєнного стану виконують не лише виробничу, а й логістичну функцію й відіграють роль індикатора фінансової стабільності та здатності підприємства продовжувати операційну діяльність за умов невизначеності [7].

Проблематика обліку та внутрішнього аудиту виробничих запасів в умовах воєнного стану полягає у суперечності між традиційними методами обліку і радикально новими викликами; нормативними вимогами і реальними можливостями підприємств; потребою у прозорості і обмеженнями фізичного доступу до складів; необхідністю швидкого відновлення і нестачею методичних рішень.

Нині можна виділити основні проблеми ведення обліку запасів у період воєнного стану: втрата первинної документації через знищення офісів та складів; неможливість проведення фізичної інвентаризації у зонах бойових дій; перебої зі зв'язком та роботою електронних систем; нестабільність ринкових цін, що ускладнює оцінювання запасів; високі ризики крадіжок, шахрайства та неконтрольованих втрат; різке зниження або повна зупинка постачань.

В таких умовах необхідно переглянути концептуальні засади оцінювання, вибуття та документування запасів [10].

Військові ризики потребують застосування альтернативних підходів до оцінювання: чиста вартість реалізації – для запасів, що втратили первісні властивості або їх частково зруйновано; оцінювання за справедливою вартістю – у разі неможливості визначити первісну вартість; відновлювальна вартість – застосовується у період повного відновлення; оцінювання на основі експертного підходу – у разі, коли немає документів.

Впровадження цих підходів потребує змін у внутрішніх регламентах та обліковій політиці підприємств.

Воєнний стан формує нову структуру ризиків: ризик фізичної втрати запасів через обстріли або окупацію; ризик недостовірних даних через відсутність первинних документів; ризик шахрайства з боку працівників або контрагентів; ризик логістичних збоїв, які спотворюють облікову інформацію; ризик невідповідності умов зберігання. В таких обставинах внутрішній аудит має бути переорієнтовано на ризик-орієнтовану модель та превентивні заходи.

У сучасних умовах воєнного стану аудит виробничих запасів потребує суттєвої трансформації, оскільки традиційні підходи вже не здатні забезпечити достатній рівень достовірності та оперативності контролю. Постійні зміни у розташуванні підприємств, дестабілізація логістики, ризики втрат матеріальних ресурсів та ускладнений доступ до складів формують зовсім новий формат облікових та контрольних процесів. Саме тому аудиторські процедури має бути адаптовано так, щоб вони охоплювали сучасні виклики та давали змогу оперативно реагувати на фактичні загрози.

Передусім однією з ключових тенденцій стає перехід до високочастотних інвентаризацій. Йдеться не лише про повні інвентаризації, а передусім про часткові та вибіркові перевірки, які проводяться регулярніше, ніж раніше. В умовах обмеженого доступу або небезпеки для працівників аудиторські групи все частіше застосовують дистанційні методи інвентаризації, що включають відеозв'язок, передачу фотофіксації та перевірку даних у

режимі реального часу. Такий підхід дає змогу контролювати рух запасів навіть тоді, коли фізичний доступ аудиторів до складів тимчасово неможливий.

Другою важливою зміною є посилення контролю за переміщенням запасів під час релокації підприємств. У період активних бойових дій багато компаній змушені переміщувати виробництво або склади в інші регіони. Цей процес супроводжується значними ризиками втрати матеріалів, пошкодження майна, зникнення документів або невідповідності облікових даних фактичним. Тож аудиторі повинні ретельно перевіряти етапи транспортування, процедури приймання-передачі запасів, відповідність документів руху фактичним даним, а також забезпечувати додаткові заходи контролю на кожному логістичному етапі.

Крім того, актуальним стає аудит ланцюгів постачання з урахуванням ризику втрат. Воєнні умови призвели до порушення регулярних маршрутів доставки, нестачі транспорту, тимчасової окупації окремих територій та блокування переміщення товарів. Аудиторі мають аналізувати не лише факт отримання матеріалів, але й фактори затримок, загроз на маршруті, потенційні можливості зловживань та шахрайства. Поглиблений аудит постачальників, перевірка їхньої надійності та можливостей виконувати зобов'язання стають необхідними елементами ризик-орієнтованого підходу.

Суттєво зростає роль цифрових доказів, які допомагають компенсувати відсутність фізичного доступу до об'єктів контролю. Геоолокація вантажів, відеофіксація процесів передачі товарів, застосування RFID-міток для відстеження руху запасів, фотоідентифікація стану матеріалів – усе це формує новий рівень прозорості та захисту від зловживань. Такі інструменти дають змогу аудиторам підтвердити достовірність операцій та формувати доказову базу, що має юридичну силу навіть за надзвичайних обставин.

У табл. 1 наведено порівняльну характеристику цифрових інструментів для обліку та аудиту виробничих запасів в умовах воєнного стану, оформлену у вигляді зручної аналітичної таблиці. Вона враховує критерії безпеки, можливість дистанційного контролю, гнучкість, придатність до воєнних умов та сферу застосування.

Наступним напрямом удосконалення аудиту є моніторинг умов зберігання запасів на основі IoT-технологій. Інтелектуальні датчики температури, вологості, руху, відкриття дверей, рівня освітлення та диму дають змогу в онлайн режимі збирати інформацію про стан складів і відхилення від нормативів. Застосування таких технологій дає можливість не лише проводити аудит за фактом порушень, а й здійснювати попереджувальний контроль, швидко виявляючи проблеми та запобігаючи втратам або псування матеріалів.

Важливим нововведенням стає також дистанційний аудит складських операцій. Оскільки багато підприємств працюють у режимі ризику та обмеженого доступу, аудиторі все частіше застосовують онлайн-інструменти перевірки: відеоспостереження, доступ до складських програм, аналіз логів систем управління складом та структуровані VR/AR-тури. Це дає змогу контролювати процеси приймання, відвантаження та пересування запасів без фізичної присутності на об'єкті, що суттєво підвищує оперативність реагування.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика цифрових інструментів обліку та аудиту виробничих запасів в умовах воєнного стану (сформовано автором на основі [3; 8; 12; 15])

Цифровий інструмент	Основні можливості	Переваги в умовах воєнного стану	Обмеження	Придатність / Рекомендоване застосування
Power BI / Google Data Studio (BI-аналітика)	Візуалізація даних, інтерактивні дашборди, аналіз руху запасів, моніторинг ризиків	Доступ з будь-якої локації; швидке прийняття рішень; можливість інтеграції з WMS/ERP	Потребує налаштованої бази даних; залежність від Інтернету	Підприємства будь-якого масштабу; дистанційний контроль; оперативний аудит
IT-Enterprise / MASTER-ERP / OSA (українські ERP)	Облік запасів, управління складами, автоматизація документообігу, контроль руху матеріалів	Локальна підтримка; адаптація до законодавства; хмарні можливості; стійкість до ризиків	Потребує часу на впровадження; вартість залежить від масштабів	Середні та великі підприємства; релокація виробництва; контроль логістики
WMS-системи (складські системи управління)	Управління складом, адресне зберігання, контроль приймання/відвантаження, логювання операцій	Підвищення точності; контроль руху навіть під час зміни складів; менше людських помилок	Потребують технічного оснащення складів	Підприємства з великими запасами; склади у зоні ризику
RFID / NFC мітки	Автоматична ідентифікація руху матеріалів, відстеження в реальному часі	Мінімізація шахрайства; точний контроль переміщення; придатність для релокації	Витрати на придбання міток і зчитувачів	Відстеження цінних, мобільних або високо ризикових запасів
IoT-сенсори (температура, вологість, відкриття дверей, рух)	Онлайн-моніторинг умов зберігання, оповіщення про відхилення	Захист від псування; контроль без доступу до складу; автоматичні дані для аудиту	Необхідність стабільного живлення; налаштування	Харчова, хімічна, фармацевтична промисловість; склади у небезпечних регіонах
GPS/Геолокація вантажів	Відстеження транспорту, контроль маршруту, фіксація затримок	Захист від втрат під час релокації; фіксація ризикових зон; доказова база для аудиту	Залежність від мобільного зв'язку	Логістичні перевезення; переміщення обладнання та матеріалів
Хмарні сервіси документообігу (Вчасно, М.Е.Doc, Paperless)	Зберігання та відновлення документів, електронні накладні, віддалений доступ	Мінімізація ризику втрати документів; швидке відновлення після руйнування офісів	Вразливість до кібератак при неправильних налаштуваннях	Усі підприємства; особливо ті, що втратили паперові архіви
Відеофіксація / дрони / відео спостереження	Дистанційна інвентаризація, контроль руху матеріалів, підтвердження стану складів	Дає можливість аудиту без фізичної присутності; фіксація збитків	Потребує техніки; юридичні нюанси використання дронів	Території з обмеженим доступом; склади на лінії ризику
VR/AR аудиторські тури	Віртуальне відвідування складів, перегляд 3D-моделей об'єктів	Безпека аудиторів; повна візуалізація без інспекцій на місці	Висока вартість; складність	Великі підприємства; складні об'єкти; міжнародні аудитори

Окрему увагу має бути приділено перевірці цільового використання гуманітарних матеріалів та допомоги, які особливо актуальні в умовах війни. Аудитори повинні підтверджувати відповідність фактичного використання отриманих ресурсів їхньому призначенню, перевіряти звітність благодійних організацій та підприємств, забезпечувати прозорість операцій і запобігати можливим зловживанням. У цьому контексті цифрові інструменти також відіграють важливу роль, адже дають змогу відстежувати рух матеріальної допомоги від моменту її отримання до повного використання.

Так, аудит виробничих запасів у період воєнного стану суттєво змінюється, переходячи від традиційних статичних процедур до динамічної, ризик-орієнтованої та цифрово підтримуваної моделі. Це дає змогу забезпечувати прозорість, оперативність і достовірність контролю навіть у найскладніших умовах та сприяє збереженню активів, стабільності операцій і відновленню економіки України.

Розширення функцій внутрішнього аудиту в період повоєнного відновлення полягає в реалізації таких функцій як: контроль за використанням матеріалів у реконструкції; перевірка джерел фінансування (гранти, державні програми, фонди); попередження корупції у

процесі відновлення; аудит ефективності витрат матеріальних ресурсів; оцінюванні збитків та їх документальному підтвердженні.

Отже, облік та аудит у період повоєнного відновлення економіки вимагає нових вимог до облікової політики. Зокрема, у післявоєнний період підприємствам необхідно: оновити облікову політику з урахуванням втрат та відновлення активів; створити окремі розділи з документування збитків; застосовувати нові методи переоцінки запасів; формувати резерви під відновлення; організувати систему контролю за матеріалами, залученими до реконструкції.

Водночас внутрішній аудит як інструмент контролю використання ресурсів у відбудові має забезпечувати: контроль за цільовим використанням матеріалів; запобігання корупції; перевірку ефективності відновлювальних проєктів; контроль дотримання стандартів обліку в проєктах міжнародної допомоги; оцінку економічного ефекту від відновлення виробничих процесів.

ВИСНОВКИ

Тому в таких умовах змінилась і філософія управління запасами, якщо до війни підприємства орієнтувались на оптимізацію витрат і підтримання мінімальних залишків для прискорення оборотності, то під впливом

кризових подій стало пріоритетом забезпечення гарантованої доступності ресурсів. Підприємства змушені формувати страхові ресурси, збільшувати коло поставальників, застосовувати багатоканальні логістичні маршрути, застосовуючи не тільки принципи управління запасами, а й ризик-менеджмент. Тому в роботі такі підприємства посилюють роль прогнозування, щоб за порушення логістичного ланцюга, що спричиняє ризик простою, додаткових витрат або ж повної зупинки виробничого процесу цього всього можна було б уникнути.

У дослідженні доведено, що воєнний стан істотно змінив умови функціонування системи обліку й внутрішнього аудиту виробничих запасів підприємств. Традиційні моделі обліку запасів не забезпечують належної достовірності в умовах динамічних ризиків, що виникли у воєнний період. Необхідна трансформація концептуальних засад обліку шляхом впровадження гнучких підходів до оцінки, документування та інвентаризації.

Підприємствам слід активніше впроваджувати цифрові інструменти, здатні підвищити прозорість контролю, забезпечити актуальність даних і мінімізувати ризики втрати активів. Внутрішній аудит повинен базуватися

на ризик-орієнтованій методології, що враховує підвищену ймовірність шахрайських дій, втрати матеріалів та порушення логістики. Облік і аудит відіграють важливу роль у відбудові економіки України, оскільки забезпечують достовірність фінансової інформації, захист активів і обґрунтованість управлінських рішень.

У період воєнного стану та повоєнного відновлення України облік і внутрішній аудит виробничих запасів потребують глибокої трансформації. Основними напрямками її розвитку є: вдосконалення оцінювання та класифікації запасів з урахуванням ризику; впровадження ризик-орієнтованого підходу у внутрішній аудит; цифровізація облікових та контрольних процедур; зміцнення системи контролю за рухом і збереженням запасів; забезпечення прозорості використання матеріальних ресурсів у процесах відбудови.

Розвиток концептуальних засад обліку та аудиту у складних умовах сприятиме підвищенню економічної стійкості підприємств, ефективності управління ресурсами та прозорості відновлювальних процесів у національній економіці.

Список використаних джерел

1. Буряк М.П. Проведення аудиту виробничих запасів під час воєнного стану. *Економіка і суспільство*. 2025. № 74. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5997/5933>
2. Височан О.С., Височан О.О., Коркішко В.І. Інвентаризація запасів в умовах війни. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. Випуск 20. С. 182-189. URL: <http://www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/528/495>
3. Гавриш М., Гавриш О., Ткаченко М. Аналіз шляхів вирішення проблем обліку та оцінки основних засобів в Україні під час війни та у післявоєнний період. *Актуальні проблеми економіки*. № 3 (273). 2024. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/03/3.23_topic_Mykola-O.-Havrys-Oleksandr-M.-Havrys-Maryna-O.-Tkachenko-172-179.pdf
4. Дефіцит пального під час війни, або Коли зникнуть черги на заправках. 20.05.2022. URL: https://ua.korrespondent.net/business/economics/4479572-defitsyt-palnoho-pid-chas-viiny-abo-koly-znyknut-cherhy-na-zapravkakh?utm_source=chatgpt.com
5. Дяченко І.М. Актуальні проблеми списання знищення запасів підприємства в період воєнного стану. *Інноваційні ідеї та проєкти для економічного відродження України*: зб. доп. 89-ї наук. студ. конф. (м. Київ, 20 травня - 4 червня 2022 р.) Київ, 2022. С. 663-664.
6. З 01 вересня 2024 року змінено вимоги щодо зберігання пального, призначеного для заправлення електрогенераторних установок. 26.09.2024. URL: <https://lv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/826254.html>
7. Крамнична С.В. Обліково-аналітичне урегулювання в управлінні запасами: стратегії та практика. 09.10.2025. URL: <https://jqmth.donnu.edu.ua/article/view/18242>
8. Переоцінка запасів у воєнний час: бухгалтерський облік / Бух.ЛігаЗакон. – 23.08.2024. URL: https://bukh.ligazakon.net/analyses/230044_pereotsinka-zapasiv-u-voynnyi-chas-bukhgalterskiy-oblik
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 18.06.2024 р. № 3817-IX. Дата опублікування: 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20%Tex>
10. Списання пошкоджених та знищених запасів під час воєнного стану / Factor.Academy. 06.07.2023. URL: <https://factor.academy/blog/spisannya-poskodzhenix-ta-znishhenix-zapasiv-pid-chas-voeyennogo-stanu/>
11. Як Україна відправила російське пальне за їхнім воєнним кораблем, та до яких змін це призвело. 25.02.2023. URL: https://www.unian.ua/economics/energetics/yak-ukrajina-vidpravila-rosiyske-palne-za-jihnim-voeyennim-korablem-ta-do-yakih-zmin-ce-prizvelo-12158490.html?utm_source=unian&utm_medium=read_more_news&utm_campaign=read_more_news_in_post
12. European Court of Auditors. *Auditing in times of crisis or emergency – Methodology* / ECA. 2022. URL: methodology.ea.europa.eu
13. EY. *Applying IFRS – Accounting considerations for the war in Ukraine* : March 2022. URL: <https://www.ey.com>
14. IAS Plus (Deloitte). *Clearly IFRS – Financial reporting considerations related to the Russia-Ukraine war* / Deloitte. URL: <https://www.iasplus.com>
15. Nazarova I., Pasternak Y. Inventory Control of Operating Activities in Trade. *Herald of Economics*. 2025. no. 2, pp. 211-22. URL: <https://doi.org/10.35774/vismyk2025.02.211>

References

1. Buriak M.P. Conducting an Audit of Production Inventories during Martial Law. *Economy and Society*. 2025. No. 74. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5997/5933> (in Ukrainian).
2. Vysochan O.S., Vysochan O.O., Korkishko V.I. Inventory-Taking of Inventories under Wartime Conditions. *Tavriya Scientific Bulletin. Series: Economics*. 2024. Issue 20. pp. 182-189. URL: <http://www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/528/495> (in Ukrainian).
3. Havrys, M., Havrys, O., & Tkachenko, M. Analysis of Approaches to Addressing the Problems of Accounting and Valuation of Fixed Assets in Ukraine during the War and the Post-War Period. *Actual Problems of Economics*. 2024. No. 3 (273). URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/03/3.23_topic_Mykola-O.-Havrys-Oleksandr-M.-Havrys-Maryna-O.-Tkachenko-172-179.pdf (in Ukrainian).
4. Fuel Shortage during the War, or When the Queues at Gas Stations Will Disappear. May 20, 2022. URL: https://ua.korrespondent.net/business/economics/4479572-defitsyt-palnoho-pid-chas-viiny-abo-koly-znyknut-cherhy-na-zapravkakh?utm_source=chatgpt.com (in Ukrainian).

5. Diachenko I.M. Current Issues of Writing Off Destroyed Inventories of Enterprises during Martial Law. In: *Innovative Ideas and Projects for the Economic Revival of Ukraine: Proceedings of the 89th Scientific Student Conference* (Kyiv, 20 May – 4 June 2022). Kyiv, 2022, pp. 663–664. (in Ukrainian).
6. Changes Effective from 1 September 2024 Regarding the Storage Requirements for Fuel Intended for Refueling Generator Units. 26 September 2024. URL: <https://lv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/826254.html> (in Ukrainian).
7. Kramnychna S. V. Accounting and Analytical Regulation in Inventory Management: Strategies and Practice. 9 October 2025. URL: <https://jqmth.donnu.edu.ua/article/view/18242> (in Ukrainian).
8. Revaluation of Inventories during Wartime: Accounting / Buh.LigaZakon. 23 August 2024. URL: https://buh.ligazakon.net/analities/230044_pereotsnka-zapasiv-u-vonny-chas-bukhgalterskiy-oblk (in Ukrainian).
9. On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Regarding the Application of Provisions during Martial Law: Law of Ukraine No. 3817-IX of 18 June 2024. Updated on 1 January 2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Tex> (in Ukrainian).
10. Write-Off of Damaged and Destroyed Inventories during Martial Law / Factor.Academy. 6 July 2023. URL: <https://factor.academy/blog/spisannya-poshkodzhennia-ta-znishchennia-zapasiv-pid-chas-voyennogo-stanu/> (in Ukrainian).
11. How Ukraine Sent Russian Fuel after Their Warship, and What Changes This Led To. 25 February 2023. URL: https://www.unian.ua/economics/energetics/yak-ukrajina-vidpravila-rosiyske-palne-za-jihnim-voyennim-korablem-ta-do-yakih-zmin-ce-prizvelo-12158490.html?utm_source=unian&utm_medium=read_more_news&utm_campaign=read_more_news_in_post (in Ukrainian).
12. European Court of Auditors. *Auditing in times of crisis or emergency – Methodology* / ECA. 2022. URL: methodology.eca.europa.eu
13. EY. *Applying IFRS – Accounting considerations for the war in Ukraine* : March 2022. URL: <https://www.ey.com>
14. IAS Plus (Deloitte). *Clearly IFRS – Financial reporting considerations related to the Russia-Ukraine war* / Deloitte. URL: <https://www.iasplus.com>
15. Nazarova L., Pasternak Y. Inventory Control of Operating Activities in Trade. *Herald of Economics*. 2025. no. 2, pp. 211–22. URL: <https://doi.org/10.35774/vismyk2025.02.211>

Hanna BULKOT

PhD in Economics, Associate Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2657-2862>

e-mail: Pypcanna@ukr.net

Sofia ZAPISETSKA

student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6546-5921>

e-mail: zapisetska@ukr.net

DEVELOPMENT OF CONCEPTUAL FRAMEWORKS FOR ACCOUNTING AND INTERNAL AUDITING OF ENTERPRISES' PRODUCTION INVENTORIES DURING MARTIAL LAW AND UKRAINE'S POST-WAR RECONSTRUCTION

Introduction. Under the conditions of martial law in Ukraine, the inventory management system has undergone significant transformations due to a range of destabilizing factors: damage to storage facilities, disruption of logistics routes, relocation of enterprises, loss of access to primary documentation, increased risks of fraud, and shortages of certain categories of material resources. Traditional approaches to inventory accounting and auditing, developed in an environment of relative stability, have proven insufficient for ensuring the reliability of accounting information under extraordinary circumstances. This has created the need to revise the conceptual foundations of accounting, strengthen the role of risk-oriented internal control, and enhance the digitalization of management processes.

The purpose of the paper is to examine and substantiate the directions for improving the system of accounting and internal auditing of enterprises' production inventories under martial law and during economic recovery.

Results. The paper examines the theoretical and methodological foundations of transforming the accounting and internal auditing systems for enterprises' production inventories under martial law and during Ukraine's subsequent economic recovery. It reveals the impact of destabilizing factors—such as the destruction of logistics infrastructure, loss of storage facilities, relocation of production capacities, increased fraud risks, and shortages of certain types of materials—on the formation and maintenance of accounting information. The study substantiates the need to revise traditional approaches to assessment, documentary verification, classification, and inventory-taking of inventories, as these approaches have proven insufficiently effective under conditions of uncertainty and elevated risks. The study identifies the key challenges in inventory accounting during wartime and proposes conceptual changes to the inventory valuation system. Particular attention is devoted to the development of a risk-oriented approach in internal auditing aimed at preventive control and reducing the likelihood of fraudulent activities, as well as to the necessity of implementing digital tools that enhance the transparency and reliability of audit procedures. The study highlights the specific features of auditing humanitarian materials and resources used in reconstruction projects.

Conclusions. During the period of martial law and Ukraine's post-war reconstruction, the accounting and internal auditing of production inventories require substantial transformation. The key directions of this development include: improving the valuation and classification of inventories with a focus on risk; implementing a risk-oriented approach in internal auditing; advancing the digitalization of accounting and control procedures; strengthening control systems over the movement and safeguarding of inventories; and ensuring transparency in the use of material resources within reconstruction processes. The advancement of the conceptual foundations of accounting and auditing under such complex conditions will contribute to enhancing enterprises' economic resilience, improving resource management efficiency, and ensuring transparency in national reconstruction efforts.

Keywords: production inventories; accounting and internal auditing; destabilizing factors; inventory-taking; digitalization; risk of loss